

Forfatter:

Ali Radi Zarif - Studienummer:108449

Vejleder:

Margrethe Bergkvist

Afleveringsdato:

15. november 2019

Antal Anslag:

179.647

Antal normal sider:

79.5

COPENHAGEN BUSINESS SCHOOL
HANDELSHØJSKOLEN

Copenhagen Business School - Institut for Regnskab & Revision - Cand.merc.aud.

Kandidatafhandling: (CCMAO1073E)

Kontraktnr:14857

Besvigelser --> Hvidvask:

Et studie, der vil undersøge om lovregulering er hensigtsmæssig for revisors arbejde i forbindelse, herunder Hvidvask?

Forord:

Kandidatafhandlingen er udarbejdet som det afsluttende element på cand.merc.aud.-uddannelsen på Copenhagen Business School.

Formålet med kandidatafhandlingen er at udarbejde et speciale, der har et højt fagligt niveau, og som vil debattere, hvordan nuværende revisionsregulering er tilstrækkelig for revisors arbejde i forhold til besvigelser, med fokus på hvidvask.

Kandidatafhandlingen har endvidere til formål at dokumentere færdigheder i anvendelsen af revisionsfagets teorier og metoder ved et selvvalgt, afgrænset område inden for revision.

Kandidatafhandlingens problemfelt er valgt i lyset af de senere års kæmpemæssige hvidvasknings-skandaler, som har været en medvirkende faktor til et øget fokus på besvigelser og hvidvaskning; dette er et problem, vi skal løse som nation.

I forbindelse med udarbejdelsen af kandidatafhandlingen og den løbende behandling af problemfeltet vil jeg gerne rette en stor tak til min vejleder, Margrethe Bergkvist, som under hele arbejdsprocessen har bidraget med konstruktiv, faglig sparring, samt alle andre, der har haft indflydelse på opgavens indhold, herunder interviewdeltagere fra PWC, Deloitte, EY og Danmarks Radio.

God læselyst.

Indholdsfortegnelse

Executive summary	5
Indledning	6
<i>Kandidatafhandlingsopbygning</i>	7
- Den problemintroducerende del:	7
- Den problemforstående del	7
- Den analytiske del	7
- Den konkluderende del	8
1. Den problemintroducerende del:	8
1.2 - Problemfelt/problemformulering	8
1.3 - Afgrænsning	9
1.4 - Metode/teori (juridisk metodebog)	10
1.4.1 Redegørende del:	10
1.4.2 Analyserende del:	10
1.4.3 Diskuterende del:	11
1.4.4 Konkluderende del:	11
1.5 - Videnskabsteoris perspektiv	11
1.6 - Dataindsamlingsmetode	13
1.6.1 Primære data	14
1.6.2 Sekundære data	15
2. Den problemforstående del	15
2.1 - Besvigelser generelt	15
2.2 - Revisors ansvar og pligter	17
2.2.1 - Revisor arbejdshandlinger rettet mod besvigelser	18
2.2.2 - Drøftelse i opgaveteamet	19
2.2.3 - Risikovurderingshandlinger	19
2.2.4 - Handlinger som følge af identificerede risici for væsentlig fejlinformation afledt af besvigelser	20
2.2.5 – Handlinger, der skal imødegå risici for ledelsens tilsidesættelse af interne kontroller	21
2.2.6 Vurdering af revisionsbevis	21
2.2.7 - Skriftlige udtalelser	22
2.2.8 - Rapportering	22
2.3 - Hvidvask i praksis	23
2.4 - Hvor udbredt er hvidvask og økonomisk kriminalitet i Danmark?	25
2.5 - Hvidvask og finansielle virksomheder	27
2.6 Hvidvaskningsloven og revisor	33
2.7 Brud på anden lov og øvrig regulering	36
3. Den analytiske del	37
3.1 Hvidvaskningsloven	38
3.1.1 Formål:	38
3.1.2 Valg af bestemmelse – HVL § 7	39
3.1.3 Delkonklusion:	43
3.1.4 Valg af bestemmelse – HVL § 25	44
3.1.5 Delkonklusion:	48
3.1.6 Valg af bestemmelse – HVL § 26	49
3.1.7 Delkonklusion	51
3.1.8 Sammenfatning af analyserede bestemmelser:	51
3.2 ISA 240 – Besvigelser	52
3.2.1 Formål:	52

3.2.2 Valg af bestemmelse – ISA 240.4	53
3.2.3 Delkonklusion	54
3.2.4 Valg af bestemmelse – ISA 240.8	54
3.2.5 Delkonklusion	55
3.2.6 Sammenfatning af bestemmelserne	56
3.3 Samspillet af hvidvaskningsloven og ISA 240	56
3.3.1 Delkonklusion:	58
3.4 ISA 250 – Love og øvrig regulering påvirker revisionen af regnskabet	58
3.4.1 Formål:	58
3.4.2 Valg af bestemmelse – ISA 250.4, ISA 250.11 og ISA 250.15	59
3.4.4 Delkonklusion:	62
3.4.5 Valg af bestemmelse – ISA 250.2	62
3.4.6 Delkonklusion	64
3.4.7 Sammenfatning af bestemmelserne	64
3.5 Samspillet mellem ISA 250 og hvidvaskningsloven	64
4. Den diskuterende del	66
4.1.1 Indblik i Danske Bank-sagen	66
4.1.2 Jacob Ussing – Interview	67
4.1.3 Skandalernes påvirkning	69
4.1.4 Delkonklusion:	71
4.2 Hvordan løser vi problemet hvidvask?	71
Den konkluderende del	73
5.1.1 Konklusion	73
5.1.2 Perspektivering	77
Litteraturliste:	79
Bilag	82
1) Spørgsmålene til interview med Jacob Ussing	82
2) Transskribering af interview med Jacob Ussing (DR-KORRESPONDENT)	83
3) Spørgsmålene til interview med Torben Lange	93
4) Transskribering af Interview med Torben Lange EY-revisor	93
5) Spørgsmålene til Interview med Jørgen Lund Antonsen (PWC)	102
6) Transskribering af Interview med Jørgen Lund Antonsen (PWC)	103
7) Spørgsmålene til Interview med Jesper Brønd- Jensen (Deloitte)	110
8) Transskribering af Interview med Jesper Brønd- Jensen (Deloitte)	112
9) Læsevejledning	120
10) Eksempelsamling – Besvigelsestrekanten	124
11) Vurderet risici fra SØIK's analyse "Den nationale risikovurdering 2018"	125
12) Rapportering jf. ISA 240	129

Executive summary

Money laundering is a well-known phenomenon worldwide, and is seen as a criminal act all around the world. Money laundering is a method which criminals use to legalize money. An example of money laundering is making transactions through a bank so no one can track where the money originally comes from. Furthermore, anti-money laundering initiatives are something most of us are acknowledged with. Every time we try to withdraw or insert a large amount of money into the bank; you find procedures the bank needs to follow for better control. This thesis is based on the study of the Danish anti-money laundering laws and the focus is to discuss whether or not the current laws and procedures are the best solutions for auditors, and if there are any ways to improve them. The outside world sees the auditor differently from what the auditor is covered by the law. This conclusion is based on a legal approach to this task, based on the analysis of ISA 240, ISA 250 audit standards and the Money Laundering Act. The studies that this conclusion is based on are the legislation and the interviews of auditors who are experts in money laundering. The thesis ends with a discussion about whether or not the auditors have changed something in their daily approach to money laundering issues, especially big scandals, such as the Danske Bank scandal.

Indledning

I den finansielle verden er det nye årtusinde startet med en del store besvigelssager, herunder store hvidvaskningssager, som har rystet verden. Effekten af dette blev, at de store skandaler svækkede tilliden hos befolkningen, investorer og ikke mindst de store multinationale virksomheder. De største sager blev dækket af store amerikanske medier i USA, men også i Europa har der været store omtalte hvidvaskningssager såsom Parmalat og ikke mindst Danske Bank-sagen, som er den mest omtalte sag i dagens Danmark. Hvidvaskning har altid været et stort samfundsproblem, men nu er der sat et øget fokus på hvidvask fra alle aspekter i verden. Det står klart i verden, at det er et problem, og at der skal handles hurtigt og effektivt.

Hvidvask er et globalt fænomen, som kriminelle tager i brug for at gøre deres penge ”lovlige”. Dette er en kriminel handling, der stammer fra salg af våben, stoffer m.m., hvorfor det ikke er noget verden skal acceptere. Mængden af økonomisk kriminalitet i form af hvidvask er stigende; dette kan ses i indberetningsrapporten fra ”Bagmandspolitiet”, SØIK, som behandler økonomiske svindelsager. Revisorers omtale på området for hvidvask, bliver også svækket, eftersom den generelle formodning er at revisorer ikke gør deres arbejde ”tilstrækkeligt”, vi har set udtalelser fra omverdenen, der gør, at dette emne er interessant, hvorfor jeg i denne opgave diskuterer, om love og standarder er hensigtsmæssige for revisorer med henblik på hvidvask.

Denne opgave tager udgangspunkt i revisorers forpligtigelser og ansvar, når revisorer reviderer regnskaber. Den vil give et dybere indblik i reguleringen på området for revisorer i relation til hvidvask, herunder hvidvaskloven, ISA 240 og ISA 250. Opgaven vil behandle, hvordan hvidvaskningssager i den finansielle sektor har påvirket revisorers arbejde, og hvordan dette har haft indvirkning på, hvordan revisorer afdækker de risici, der er på hvidvaskområdet.

Kandidatafhandlingsopbygning

I følgende afsnit giver målgruppen (skulle ikke rette indhold, men det her ord giver ikke mening i den her sætning, og ved ikke hvad du vil sige) overblik over kandidatafhandlingens kapitler og struktur. Kandidatafhandlingen er opdelt i 5 centrale dele med hvert sit formål, og derfor er denne afhandling baseret på 5 kapitler, som ses nedenfor:

<u>Problemintroducerende del</u>	<u>Problemforstående del</u>	<u>Analytisk del</u>	<u>Diskuterende del</u>	<u>Konkluderende del</u>
KAPITEL 1	KAPITEL 2	KAPITEL 3	KAPITEL 4	KAPITEL 5

Hvert kapitel vil indeholde underkapitler, som skal være med til at understøtte hvert kapitels fundamen samt hele kandidatopbygningen. Nedenfor ses en figur, som definerer kapitlerne, emnerne og kandidatafhandlingens opbygning i sin helhed.

Opgavens Struktur				
DEL 1 Den Problemintroducerende del	DEL 2 Den Problemforstående del	DEL 3 Den Analytiske del	DEL 4 Den Diskuterende del	DEL 5 Den konkluderende del
Indledning Kandidatafhandlingsopbygning Promplemfelt/Problemformulering Afgrænsning Metode/teori Videnskabsteoris perspektiv Dataindsamlingsmetode	Besvigelser generalt Revisors ansvar og pligter Regnskabsmanipulation Hvidvask i praksis Hvor udbredt er hvidvask og økonomisk kriminalitet i Danmark Hvidvask & Finansielle virksomheder Hvidvaskningsloven & revisor Brud på anden lov og øvrig regulering	Hvidvaskloven ISA 240 - Besvigelser Samspillet mellem Hvidvaskloven og ISA 240 ISA 250 - Love og øvrig regulering påvirker revisionen af regnskabet Samspillet mellem ISA 250 og hvidvaskloven	Indblik i Danske Bank-sagen Skandalernes påvirkning Hvordan løser vi problemet hvidvask?	Konklusion Perspektivering

- Den problemintroducerende del:

Har til formål at formulere hovedproblemstillingen med tilhørende underspørgsmål, som er grundlaget og hele kernen for denne kandidatafhandling. Den problemintroducerende del beskriver også den valgte metoden, herunder metode i vidensproduktionsprocessen samt videnskabsteoriens perspektiv, afgrænsningen, dataindsamlingsmetode, afhandlingens bidrag til fagområdet og til sidst en læsevejledning som et supplement til læseren. Læseren vil få et indblik i teorivalg, samt hvordan disse bidrager til de valgte modeller til at analysere informationer og derefter formidle viden om hovedproblemstillingen.

- Den problemforstående del

Har til formål at give læseren et indblik i selve den redegørende del af rapporten, herunder besvigelser med henblik på hvidvask. Kapitel 2 vil endvidere definere og redegøre for valgt regulering, som vil blive analyseret i den analyserende del af opgaven.

- Den analytiske del

Har til formål at analysere love og regulering, som revisorer er omfattet af, ud fra de redegjorte love i den problemforstående del. Der vil blive gennemgået specifikke bestemmelser for at vurdere, om loven og reguleringen er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask.

- Den konkluderende del

Har til formål at frembringe undersøgelsens og opgavens resultater på baggrund af den undersøgte problemformulering. Endvidere vil der blive perspektiveret.

1. Den problemintroducerende del:

1.2 - Problemfelt/problemformulering

Besvigelser har været et kendt begreb i revisionsfaget i mange år og har på nuværende tidspunkt fået utrolig meget omtale i medierne. Hvidvaskning har især været i søgelyset hos medierne, og det skyldes ikke mindst Danske Bank-sagen. Begrebet besvigelser omhandler et bredt udvalg af emner, og økonomisk kriminalitet er et af dem; derfor er hvidvaskning kun en lille del af besvigelser. Reguleringen er blevet skærpet og finpudset i mange år, men er vi i mål endnu? Dette spørgsmål vil denne kandidatafhandling sætte fokus på med kobling til hvidvask, og følgende problemformuleringen vil blive undersøgt:

Er gældende lovregulering og revisionsstandarder om besvigelser hensigtsmæssige i forhold til revisorers arbejde med fokus på hvidvask, og hvordan påvirker dette revisorers arbejde i de aktuelle besvigelssager/hvidvaskningssager?

Hovedproblemstillingen vil blive belyst og undersøgt ud fra nedenstående underspørgsmål:

- Hvad er besvigelser, og hvornår er noget regnskabsmanipulation?
- Hvorledes opfattes begrebet væsentlig fejlinformation i regnskabet?
- Hvordan bør revisorer udføre deres revision for at afdække risikoen for besvigelser/regnskabsmanipulation, herunder hvidvask?
- Hvilke krav stilles der til revisorer i forbindelse med forebyggelsen og opdagelsen af hvidvaskning?
- Tilknytningen og samspillet mellem hvidvaskningsloven og revisorer?
- Hvilke lovgivninger er revisorer omfattet af?
- Hvor udbredt er hvidvask i Danmark?
- Hvilke handlinger skal revisorer udføre i tilfælde af mistanke og konstatering af regnskabsmanipulation i form af hvidvaskning?
- Hvordan har hvidvaskningssager påvirket revisors arbejde?

1.3 - Afgrænsning

Denne kandidatafhandling er underlagt en række afgrænsninger, da den har til formål at indsnævre opgaven til kun at besvare den specifikke problemformulering.

Kandidatopgaven er bygget op på, at der i den teoretiske/redegørende del vil blive gennemgået den generelle forståelse af både besvigelser og hvidvaskning; dette gøres på baggrund af, at læseren skal have et overblik over, hvilke reguleringer der hører til revisorers arbejde i relation til hvidvask. Revisionsstandarden ISA 240 og ISA 250 samt hvidvaskningsloven vil blive gennemgået med henblik på at koble disse til revisorers ansvar på dette område, som er hele essensen i denne opgave. Der vil derfor kun i begrænset omfang blive fokuseret generelt på besvigelser og hvidvaskningen i den redegørende del. Kandidatafhandlingen afgrænser sig derfor fra al anden regulering, som ikke er nævnt i dette afsnit.

Kandidatafhandlingen afgrænser sig fra alle former for virksomheder, med undtagelse af finansielle virksomheder, da den største trussel indenfor hvidvask på det globale plan forekommer i den finansielle sektor. Dette kommer til udtryk i den analyserende/diskuterende del, hvor der ikke vil fremstå generelle forståelser af besvigelser og hvidvask, men et fokuseret indblik i finansielle virksomheder og hvidvask. Her vil udvalgte bestemmelser fra hvidvaskningsloven, ISA 240 og ISA 250 blive gennemgået og analyseret på baggrund af det, der findes relevant for besvarelsen af problemformuleringen. Derfor afgrænser dette speciale sig fra al lovgivning, som ellers kunne have relevans, men da det er begrænset, hvad dette speciale kan have som omdrejningspunkt, så er valget truffet for at kunne give det bedst mulige svar på et begrænset område inden for besvigelser og hvidvask.

I den analyserende del af opgaven forekommer valg af bestemmelser, der udspringer af redegjorte love i den problemforstående del. De er blevet valgt på baggrund af, at opgavens størrelse ikke tillader at analysere hele loven. Derfor er der valgt enkelte bestemmelser ud, som er valgt med omhu og med det for øje, at den skal have relevans for revisorer samt problemformuleringen. Hvidvasknings-sagerne, der vil blive gennemgået, skal belyse forskellige faktorer af problemer som opstod ifølge revisorer, og hvordan vi som revisorer kan mindske dette ud fra den regulering, der er blevet analyseret.

Der vil i denne diskuterende del af kandidatafhandlingen kun blive fokuseret på Danske Bank-sagen og ikke andre hvidvaskningssager, fordi det er den mest omtalte sag i øjeblikket. Andre sager vil

blive nævnt, men ikke vurderet nærmere. Den diskuterende del har til hensigt at se, hvilken påvirkning hvidvaskesagen har haft på revisorers arbejde i relation til hvidvask.

Det vigtigt at have sig for øje, at denne kandidatafhandling afgrænser sig fra at blive en case-baseret opgave, dog vil det nærmere være en generel forståelse af reguleringen, suppleret med aktuelle hvidvaskningssager inden for den finansielle sektor.

1.4 - Metode/teori (juridisk metodebog)

I dette afsnit vil den valgte metode blive gennemgået, og metoden belyser, hvordan jeg har valgt at gribe denne kandidatafhandling an, og hvordan man bedst muligt får svaret på problemformuleringen. Afhandlingen vil ikke have direkte revisionsteori med, kun i meget begrænset omfang, da opgavens problemformulering leder mig til at bruge en mere juridisk teori og metode. Denne kandidatafhandling vil arbejde både med den induktive og den deduktive metode.

1.4.1 Redegørende del:

Metoden i den redegørende del vil være et mix af den induktive og deduktive metode, hvorfor den induktive metode vil blive taget i brug for besvigelser og reguleringen hertil, herunder skal der redegøres for besvigelsestrekanten, revisionsstandarderne ISA 240 og ISA 250 samt hvidvaskloven. Kapitel 2 i kandidatafhandlingen har til formål at give læseren et overblik over, hvad vi kommer til at analysere i den analytiske del af opgaven. Der vil også blive brugt artikler og rapporter fra SØIK, herunder den årlige risikovurderingsrapport, hvor man gennemgår trusler og foranstaltninger i relation til hvidvask og giver et indblik i den aktuelle situation i Danmark på hvidvaskningsområdet, der alle har en induktiv tilgang. Finansielle virksomheder vil blive gennemgået i relation til hvidvask samt samspillet mellem revisorer og hvidvaskningsloven ved hjælp af Finanstilsynets vejledning om ” *Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme*”, som ligeledes har en induktiv tilgang.

1.4.2 Analyserende del:

I den analytiske del af kandidatafhandling skal vi analysere, hvorvidt gældende lovregulering er hensigtsmæssig for revisorers arbejde på finansielle kunder i relation til hvidvask. Her vil den induktive metode blive anvendt, der vil blive gennemgået lovgivningen, herunder ISA 240, ISA 250 og hvidvaskloven. Der vil blive anvendt den juridisk metode og den retsvidenskabelige metode, da analysen lægger op til at analysere love og bestemmelser, hvorfor jeg mener, det hensigtsmæssige for opgaven er at bruge disse 2 metoder. Den juridiske metode og den retsvidenskabelige metode bliver anvendt forskelligt. Den juridiske metode er brugt af dommere, advokater mv., som er opta-

get af at komme med resultater, hvorfor de benytter den juridiske metode, som er den fremgangsmåde, dommerne i retssalen skal bruge, når de skal tage stilling til en sag. Der vil også blive brugt det juridiske videnskabsperspektiv i form af hypotetiske retsspørgsmål og problemstillinger. Det er med til at analysere retsbegreber, retsregler og retspraksis, som opgaven i sin helhed handler om (Evald, 2016). Der vil derfor blive valgt love og retskilder, som er relevante for revisorers arbejde med hvidvask i finansielle virksomheder med henblik på at analysere hjemmelen gennem en beskrivelse og tolkning af valgte retskilder. ISA 240 og ISA 250 vil blive analyseret i relation til hvidvaskning for at vurdere, om de er hensigtsmæssige for revisorers arbejde til at opdage hvidvaskning i finansielle virksomheder. Den empiri og kobling til den analyserende del af opgaven, som har til formål at analysere udvalgte retskilderne, vil via interviews blive brugt i en deduktiv tilgang, hvor jeg får eksperter på hvidvaskområdets syn på lovgivningen og retskilderne.

1.4.3 Diskuterende del:

I den diskuterende del vil der blive diskuteret, hvad der går galt i finansielle virksomheder, hvad angår hvidvask, og hvilke udfordringer som har været gældende, når revisorer ikke opdager hvidvaskning. Er det lovgivningen, eller revisorer som tager fejl? Hertil kobles interviews, med revisorer med ekspertise inden for revision og hvidvask, samt journalist Jacob Ussing, som har været tæt på Danske Bank-sagen. Dette vil have en deduktiv tilgang. Der vil også være blive anlagt en induktiv tilgang, og artikler vil blive anvendt om, hvordan nyere hvidvaskningssager i finansielle virksomheder er foregået, og hvilke foranstaltninger der er blevet truffet siden da. Det vil blive diskuteret, hvad revisionshusene har ændret efter de store skandaler i de finansielle virksomheder.

1.4.4 Konkluderende del:

Opsamling på hele opgaven og fremvisning af konklusionen om reguleringen, og hvordan den er hensigtsmæssig for revisorers arbejde, og hvordan den ikke er i relation til hvidvask. Der vil ydermere blive gennemgået en perspektivering.

1.5 - Videnskabsteoris perspektiv

Videnskabsteori er en filosofisk disciplin, der handler om at studere videnskabernes normer og metoder. I opgaven er videnskabsteorien styret af bestemte paradigmer og er et afgørende element i, hvordan opgaven bliver grebet an, samt hvilke synspunkt læseren skal have på, når opgaven læses.

Definitionen af et paradigme er et basalt sæt af værdier, som styrer den enkeltes handlinger, både på undersøgelsesniveau og hverdagshandlinger, fortæller Guba (1990;17)

	Positivism	Neo-positivism	Konstruktivism
Ontologi	Realistisk	Begrænset realistisk	Relativistisk
Epistemologi	Objektiv	Modificeret objektiv	Subjektiv
Metodologi	Eksperimenterende/manipulerende	Modificeret eksperimenterende/manipulerende	Kompleks

Figur 1.1: Videnskabelige paradigmer og dets konsekvenser (Voxted, 2011)

Overstående definition og figur understreger, hvor vigtigt det er at vælge det rigtige paradigme til sin opgave for at få den mest relevante og anvendelige konklusion. Et paradigmes centrale spørgsmål er altid, er der virkelig en sandhed? Findes den ikke? Som det fremgår af figur 1, er der især 3 specifikke paradigmer, som har været fremherskende og blevet brugt: det er henholdsvis positivisme, neopositivisme og konstruktivisme.

Positivism handler om, at der findes en viden, der bygger på virkelighed, dvs. at den bygger på den eksakte viden, herunder tror positivister, at man kan skabe viden om virkeligheden. Ontologien er realistisk, da de mener, at virkeligheden er eksisterende, og det sker ved, at man udforsker viden. Den forskning, som positivister gør brug af, er objektivitet gennem hele forskningsprocessen, som betyder at de forholder sig objektivt til det, der bliver undersøgt. (Voxted, 2011)

Neopositivister mener også, at der findes en virkelighed, men de adskiller sig fra positivister ved, at de som mennesker betvivler, at et menneske påvirkes af sine værdier samt følelser, hvorfor det kan være svært at komme frem til en eksakt viden om virkeligheden. Derfor er ontologien i neo-positivisme, at den er begrænset realistisk på baggrund af påvirkningen af sine værdier og følelser. (Voxted, 2011)

Konstruktivister tror modsat positivisterne, at der ingen eksakt sandhed findes om virkeligheden; det sker på baggrund af, at virkelighed er noget, mennesket selv er med til at konstruere. De mener derfor, at virkeligheden er anderledes fra individ til individ, fordi det baseres på fortolkninger, hvorfor de mener, at mennesker har forskellige fortolkninger, da de har forskellige holdninger og forudsætninger.

Alle 3 paradigmer har nogle faste og grundlæggende konsekvenser – ontologiske, epistemologiske og metodologiske. Ontologisk konsekvens omhandler læren om det værende. Epistemologiens konsekvens omhandler, hvordan man kommer frem til virkeligheden, hvor metodologisk konsekvens handler om læren om de forskellige videnskabelige metoder, herunder hvordan man har anvendt metoderne til at indsamle data for at komme tættere på virkeligheden. (Voxted, 2011)

Valg af paradigme

Denne kandidatafhandling er konstrueret samt udarbejdet ud fra det konstruktivistiske paradigme. Det sker på baggrund af, at analysen i denne afhandling er opbygget på at analysere revisionsstandarder og lovgivning, hvorfor det er subjektive meninger/holdninger fra de forskellige respondenter samt mig selv. Man kan diskutere, hvorvidt min opgave har en neopositivistisk tilgang, men det vil medføre, at der er en eksakt sandhed, og det vurderes derfor, at kandidatafhandlingens problemformulering ikke kan besvares ved en eksakt sandhed om virkeligheden, fordi love og regler kan fortolkes. Det kan diskuteres, om lovgivning og revisionsstandarder ikke har en grad af sandhed, fordi love og regler netop er gældende for revisor, men det kan vurderes ud fra opgavens problemformulering, at der bliver lagt op til en subjektiv vurdering, om hvorvidt revisionsstandarder og lovgivning er hensigtsmæssige for revisors arbejde i relation til hvidvask, hvorfor opgaven er skrevet ud fra et konstruktivistisk paradigme. Ontologien er det samfunds- og menneskesyn, som ligger til grund for afhandlingen. (Voxted, 2011). Epistemologien i afhandlingen er subjektiv, da de indsamlede data indeholder interviews, og disse kan ikke vurderes som objektive, da det er fortolkning og holdninger som er en konstruktion af den virkelighed som de befinder sig i. Det konstruktivistiske paradigme er som nævnt kendetegnet ved, at der ikke findes en eksakt sandhed, men at der findes flere virkeligheder ud fra de subjektive holdninger, hvorfor de indsamlede data vurderes at være subjektive holdninger. Metodologien i afhandlingen er kompleks på baggrund af paradigmet, der som tidligere nævnt gør det umuligt at adskille værdier, videnskab samt følelser, hvorfor dette inkluderer subjektive holdninger. (Voxted, 2011). Konstruktivisterne fortolker altså virkeligheden i al dens kompleksitet således, at de selv som forsker er med til at konstruere og fortolke en given problemstilling.

1.6 - Dataindsamlingsmetode

I dette afsnit vil dataindsamlingsmetoden blive gennemgået og for at kunne besvare problemformulering bedst muligt, det indsamlede datamateriale om besvigelser og hvidvask består af både primære og sekundære data.

1.6.1 Primære data

De primære data i denne kandidatafhandling består af 4 interviews, som har til formål at give mig en dybere forståelse af besvigelser og hvidvask samt reguleringen herfor. Alternativet til interview i form af primære data ville være spørgeskemaer, men jeg har valgt ikke at tage brug af dette, da jeg mener, det er begrænset af, hvilke revisorer der har et indblik i, hvad besvigelser er, og de færreste er stødt på hvidvask i revisionsprocessen. Derfor har jeg valgt specifikke personer til at kunne udfylde den rolle, som jeg mener min kandidatafhandling fokusere på. Mit valg af interviewede tager truffet på baggrund af, at jeg ville finde 3 revisorer fra de store revisionshuse, som havde erfaringen inden for området herunder især finansielle virksomheder. Hvorefter jeg har valgt at interviewe en uden for revisionsbranchen (journalist) for at give et indgående indblik i hvidvaskning i finansielle virksomheder. ISA 250 vil i samme forbindelse også blive analyseret for at vurdere, om revisorer kan bifalde reguleringen herfor, når de ikke bifalder reguleringen i ISA 240. Til sidst vil hvidvaskningsloven selvfølgelig også blive analyseret og samspillet mellem revisorer og reguleringen herunder.

Til at understøtte mine analyser har jeg interviewet 3 revisorer og 1 journalist, som skal være med til at underbygge mine konklusioner. Mit første valg blev Torben lange, Partner, Head of Forensic & Integrity Services hos EY. Han varetager alene særopgaver, granskninger, udredninger og lignende, hvor der er mistanke om besvigelser – herunder også situationer hvor et revideret regnskab kan være manipuleret, og hvor revisorer muligvis har fejlet. Valget af den anden revisor blev Jørgen Lund Antonson, statsautoriseret revisor og partner i PWC, som er særlig ansvarlig for hvidvaskningsområdet i PWC, og har udfærdiget PWC's interne regler for hvidvask, ligesom han deltager i FSR's hvidvaskgruppe. Den tredje revisor er Jesper Brønd-Jensen, Director og ansvarlig for hvidvaskningsområdet i Deloitte, og ligesom Jørgen Lund fra PWC sidder han også i FSR's hvidvaskgruppe.

For at kunne få et bedre indblik i de nuværende hvidvaskningssager i den finansielle sektor har jeg valgt at interviewe Jacob Ussing, som er erhvervskorrespondent hos DR - Danmarks Radio, og som tidligere har været økonomiredaktør i Berlingske og er uddannet journalist. Han har fulgt den meget kendte Danske Bank-sag meget tæt, men han vil først blive brugt i den diskuterende del, hvor opgaven bygger på at diskutere, om revisorer har valgt at ændre noget i deres retningslinjer efter de store skandaler.

1.6.2 Sekundære data

De sekundære data i denne afhandling består af lovgivning for revisionsstandarder, hvidvaskningslove, erklæringsbekendtgørelsen m.m. For at kunne besvare min problemformulering, kræver det, at lovgivningen skal analyseres inden for besvigelser og hvidvaskning fra revisorers perspektiv. Dette indebærer, at de sekundære data består af færdige rapporter fra de 4 største revisionshuse, PWC, EY, KPMG og Deloitte. Endvidere består de af rapporter udarbejdet af ”Statsadvokaten for særlig Økonomisk og International Kriminalitet”, herunder Den nationale risikovurdering 2018. Der er også blevet brugt vejledninger fra Finanstilsynet, herunder ”Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme” og ”Overholdelsen af hvidvaskreglerne skal være bedre”. Til sidst er der anvendt bøger fra faget revision samt anerkendte revisorer, som har skrevet bøger. Der er brugt allerede eksisterende interviews samt elektroniske medier og artikler skrevet af eksperter inden for området. Endvidere er der anvendt et eksisterende interview af Lars Krull, som er seniorrådgiver i Institut for Økonomi og Ledelse på Aalborg Universitet, hvor oplægget er foregået i Landstingsalen, hvor Folketinget var til stede, for at fortælle omverdens syn på revisorer samt hvidvask problemet.

2. Den problemforstående del

2.1 - Besvigelser generelt

I dette afsnit vil jeg gennemgå, hvordan revisorer skal forholde sig til risikoen for besvigelser, og hvilke slags risikovurderingshandlinger og revisionshandlinger, der skal tjekkes op på, når man som revisor er ude i praksis. ISA 240.11 giver os definitionen på besvigelser, som beskrevet under læsevejledningen.

”En bevidst handling udført af en eller flere blandt den daglige ledelse, den øverste ledelse, medarbejdere eller tredjeparter, der benytter vildledning for at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel”
ISA 240.11

Når der sker fejl i regnskabet som følge af besvigelser, udgør det en særlig risikokategori i forbindelse med revision. Den særskilte standard er ISA 240 og omhandler revisorers ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskaber. Det, der karakteriserer besvigelser, er fejlinformation i regnskabet og skyldes fejl foretaget ubevidst og utilsigtet. Den kan skyldes en bevidst og tilsigtet hand-

ling for netop at opnå et bedre resultat i regnskabet (Læsevejledningen, Bilag 9). Når revisorer fokuserer på risikoen for fejl som følge af besvigelser, skal den pågældende risiko behandles som en betydelig risiko, og dette indebærer, at man som revisor får identificeret de kontroller og imødegår den risiko, der er forbundet til den besvigelserisiko, og påset, der er. Disse kontroller skal være udformet hensigtsmæssigt for at imødegå risikoen samt at være med til at implementere de kontroller.

I forbindelse med besvigelsen er der altid 3 kendetegn, som er tilstede i besvigelserprocessen, og dette vedrører misbrug af aktiver, samt om der foreligger regnskabsmanipulation. De 3 kendetegn findes i besvigelsestrekanten, som jf. ISA 240.A1 vedrører incitament/pres til at udøve en form for besvigelse, mulighed for at udøve en form for besvigelse, og man til sidst retfærdiggør over for sig selv, at man begår denne besvigelse.

Figur 1.3: Besvigelsestrekanten, (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

Besvigelsestrekanten er delt op i 3 kendetegn i forbindelse med besvigelser, henholdsvis:

Muligheder: Dette vedrører, at man har en erkendt mulighed for at begå besvigelser. Dette kan eksempelvis være en person, hvor det kan formodes, at der er en risici og mulighed for besvigelser ved at tilsidesætte interne kontroller. F.eks. hvis denne person indtager en betroet stilling og har en specifik og fortrolig viden om konkrete mangler i de interne kontroller. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

Incitament eller pres: Incitament eller pres kan forekomme, når man vil fremprovokere regnskabsmanipulation. Dette sker, hvis personer uden for eller i virksomheden sætter den daglige ledelse under pres for f.eks. at opnå en et meget urealistisk mål eller et svært mål i økonomisk forstand. Dette kan være et økonomisk resultat eller et indtjeningsmål, som vil have enorme konsekvenser for den daglige ledelse. Ergo vil dette pålægge den daglige ledelse et incitament eller pres. Tilsvarende gælder det, at personer, der arbejder over evne og leverer over evne, kan de have et incitament til misbrug af aktiver. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

Retfærdiggørelse: De fleste der begår besvigelser, vil i en eller anden grad søge retfærdiggørelse for at begå en besvigelse. En person har sine egne etiske værdier, holdninger og sin egen karakter, som kan tillade denne til at begå en uetisk eller en uærlig handling, som kan have en tilsigtet eller bevidst karakter. Dette gælder dog ikke kun personer, som har en specifik holdning, karakter og etiske værdier. Det gælder ligeledes personer, som vi kan kalde ”ærlige personer”. For dem vil der måske ligge et pres i deres daglige arbejde, som retfærdiggør dem til at begå en besvigelse, fordi de mener, at de er blevet presset i deres daglige arbejde til at begå besvigelsen. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012) For eksempler på hvordan de 3 kendetegn i besvigelsestrekanten kan udforme sig i praksis, henvises der til bilag 10 (Bilag 10 - Eksempelsamling).

2.2 - Revisors ansvar og pligter

Jeg skal i dette afsnit vurdere revisorers ansvar og pligter over for deres virksomhedskunde. I dette afsnit vil der være fokus på, hvordan ansvar og pligter i relation til besvigelser er mellem revisorer og virksomheden.

I ISA 240 ”Revisorers ansvar vedrørende besvigelser ved revisionen af regnskaber” findes 2 særdeles vigtige bestemmelser om ansvar og pligter, både for virksomheden og for revisor, og dette er ISA 240.4 og ISA 240.5. Hvis vi fokuserer på revisorers ansvar, er den specifikke bestemmelse ISA 240.5, og den omhandler, at revisorer ikke er ansvarlige og vil/kan aldrig nogensinde blive ansvarlige for forebyggelsen af besvigelser. Revisorers ansvar er, at denne skal opnå en høj grad af sikkerhed for, at det reviderede regnskab som ”helhed” uden væsentlige fejlinformationer. Det er vigtigt at have sig for øje, at dette er en selvfølge, hvad enten det drejer sig om besvigelser eller fejl. For at opnå denne konklusion, kræver det, at revisorer udfører de rigtige arbejdshandlinger. Arbejdshandlingerne er en del af revisionsprocessen, hvorfor det er en integreret del af selve den proces, revisorer udfører. I ISA 240.10 vedrører revisorers rolle i forhold til besvigelser, og især 3 specifikke mål

er værd at hæfte sig ved. Det første, man gør som revisor, er at vurdere og identificere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet specifikt følge af besvigelser. Derefter skal revisorer opnå et tiltrækkeligt og egnet revisionsbevis vedrørende de vurderede risici, der er i virksomheden. Dette gøres ved at udføre passende revisionshandlinger. Dernæst skal man som revisor på passende vis reagere på besvigelser eller mistanker herom.

ISA 240.4 omhandler derimod virksomheden, som revisorer reviderer, hvor det fremstår at ansvaret er langt større. Det handler om samspillet mellem den øverste og den daglig ledelse, som har ansvaret for at forbygge og opfange besvigelser, og dette skal ske ved at etablere procedurer for interne kontroller og risikostyring, jf. selskabslovens kapitel 7 om ”Kapitalselskabets ledelse m.v.” §§ 115-117. Det skal ske ved at tilrettelægge en forsvarlig organisation samt tilfredsstillende regnskabsafleggelse og vigtigst af alt skal dette ske igennem en ansvarlig bogføring hen over året.

2.2.1 - Revisor arbejdshandlinger rettet mod besvigelser

Som det er blevet beskrevet i tidligere afsnit, skal revisorer udføre sin revision med henblik på, at regnskabet er uden væsentlig fejlinformation. I ISA 240 er det beskrevet mere nøjagtigt, hvilke arbejdshandlinger revisorer skal foretage rettet mod risikoen for besvigelser. I dette afsnit vil det blive gennemgået, hvilke arbejdshandlinger jf. ISA 240 revisorer skal foretage i forhold til besvigelserisiko.

Der er 7 steps (arbejdshandlinger), som revisorer skal gennemgå jf. ISA 240, som skitseret i ”Figur 1.2” nedenfor.

Figur 1.2

Steps	Udførelse af arbejde	Stadie
Step 1	Drøftelse i opgaveteamet	Planlægningsstadiet
Step 2	Risikovurderingshandlinger	Planlægningsstadiet/risikovurderingsstadiet
Step 3	Handler som følge af identificerede risici for væsentlig fejlinformation afledt af besvigelser	Løbende og statusrevisionsstadiet
Step 4	Handler, der skal imødegå risici for ledelsens tilsidesættelse af interne kontroller	Løbende og statusrevisionsstadiet
Step 5	Vurdering af revisionsbevis	Afsluttende revisionshandlinger-stadiet
Step 6	Skriftlige udtalelser	Afsluttende revisionshandlinger-stadiet

Step 7	Rapportering	Rapporteringsstadiet
--------	--------------	----------------------

Egen tilvirkning: (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

2.2.2 - Drøftelse i opgaveteamet

Jf. ISA 240.15 skal opgaveteamet for virksomheden/kunden drøfte, hvor stor en risiko, der er, og hvor udsat virksomhedens regnskab er, for væsentlig fejlinformation. Drøftelsen består af teammedlemmernes og den opgaveansvarlige partners stillingtagen til, hvordan og hvilke forhold der skal kommunikeres til de medlemmer, som ikke deltager med i drøftelsen, jf. ISA 315. Drøftelsen i opgaveteamet sker i praksis på et planlægningsmøde, hvor man drøfter de identificerede risici, der hos virksomheden, og om de besvigelserisici, som er identificeret, har indflydelse på regnskabet som helhed, eller om det kun har indflydelse på revisionsmålsniveau. Det skal drøftes, hvilke revisionsmål der kan påvirkes, og hvilke regnskabsposter der påvirkes af den identificerede besvigelserisiko, og dernæst at få opstillet en revisionsstrategi/plan for at kunne imødegå de forskellige besvigelserisici. Endvidere skal der udføres revisionshandlinger, og disse revisionshandlinger skal drøftes i opgaveteamet. Dette er en måde at planlægge det hele fra bunden og udforme en plan, for hvordan man skal gribe besvigelserisikoen i virksomheden an, jf. ISA 240.15. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

2.2.3 - Risikovurderingshandlinger

Når revisor i forbindelse med revisionen udfører revisionshandlinger, udføres der en række risikovurderingshandlinger, som har til formål at identificerer risikoen for mulige fejlinformationer som følge af besvigelser. De specifikke risikovurderingshandlinger er beskrevet i ISA 215.17. Dette indebærer, at man foretager forespørgsler til den daglige ledelse og øverste ledelse om, hvordan de i øvrigt vurderer risikoen for fejlinformation i regnskabet, som kun relaterer sig til besvigelser. Disse forespørgsler skal foretages tidligt i revisionsprocessen, da dette vil hjælpe revisors arbejde fremadrettet, og disse forespørgsler plejer at blive foretaget af erfarne medlemmer af det revisionsteam, man sidder i, og der er forskel på, om det er forespørgsler, som vedrører direktører eller chefer. Det kan resultere i at det er partneren i revisionsfirmaet, som skal foretage forespørgslerne, da denne ville have erfaringen med sådanne samtaler med kunden. For at give eksempler på, hvad man kunne forespørge direktøren om, vil f.eks. være en general vurdering af risikoen på besvigelserområdet, og hvilke processer ledelsen har implementeret for at mindske risikoen for besvigelser. En relevant forespørgsel ville kunne være, at man ville vide, om der er faktiske, identificerede risici, og hvordan man regerede på disse, fordi dette ville give revisor et indblik i virksomhedens reaktionsevne på besvigelser jf. ISA 240.18. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

Revisor foretager sådanne forespørgsler, hvis denne gerne vil identificere og få belyst muligheden for besvigelserisiko på ledelsesplan, men det kan foretages for at få belyst risiciene for medarbejdere med forskellige beslutningskomponenter, medarbejdere der involveret i godkendelse, interne juridiske rådgivere, registrering og behandling af komplekse og meget usædvanlige transaktioner jf. ISA 240.16. For at forstå øverste ledelses tilsyn til den daglige ledelse, er for at sikre den tilstrækkelighed der er i den daglige ledelses procedurer for at identificere risici i relation til besvigelser, og hvordan den iværksætter kontroller til forebyggelse eller identifikation af besvigelser. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

2.2.4 - Handlinger som følge af identificerede risici for væsentlig fejlinformation afledt af besvigelser
Når der er identificerede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser, skal revisor tilpasse sin overordnede plan og revisionsstrategi, hvilket kræver reaktioner fra revisors side. Der skal ske en vurdering af, om virksomhedens valg og anvendelse af regnskabspraksis på nogle særlige områder har subjektive målinger. Her menes regnskabsmæssige skøn eller transaktioner i kompleks forstand, og ville det kunne tyde på regnskabsmanipulation fra den daglige ledelse for at kunne styre indtjeningen. Der skal ske en styrkelse af opgaveteamet i form af kompetencer og mere erfarne medarbejdere, og dermed opnå et forøget tilsyn med opgaveteamets arbejde jf. ISA 240.29. Der skal kobles uforudsigelighed ved revisionens gennemførelse, og det, der menes, er, at der skal ske ændring i den tidsmæssige placering af de revisionshandling, revisor udfører. Der skal ske substansrevision af de regnskabsposter, som ikke er blevet tjekket de tidligere år eller aldrig er blevet testet, hvorfor det vigtigt, med en variation i stikprøvemetoderne. De forskellige revisionshandling kan diskuteres om de skal ske på forskellige lokaliteter – det kan være lageroptælling eller en uanmeldt besøg hos kunden jf. ISA 240.29 c og ISA 240.A36. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

På revisionsmålsniveau skal revisor kunne identificere kontroller, der imødegår besvigelserisikoen, og påse, at disse kontroller er hensigtsmæssige til at kunne imødegå risikoen, og at denne kontrol er implementeret jf. ISA 240.27. Der skal udføres risikorettede revisionshandling. De skal herunder udformes, udføres og rettes mod de besvigelserisici, som revisor netop har identificeret jf. ISA 240.30 samt vejledningen hertil i ISA 240.A37 til A40 og ISA 240 Bilag 2. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

2.2.5 – Handlinger, der skal imødegå risici for ledelsens tilsidesættelse af interne kontroller

Når vi skal fokusere på de handlinger til imødegåelse af risici for ledelsens tilsidesættelse af interne kontroller, er der altid en forudindtaget risiko ved ledelsen, fordi de står med den vigtigste og sidste beslutningstagen i en virksomhed jf. ISA 240.31 og 32. Det er ledelsen, som er ansvarlig for at opstille og udarbejde årsregnskabet, og derfor har ledelsen i meget højere grad end andre medarbejdergrupper muligheden for at kunne tilsidesætte kontroller, som er med til at afdække fejl i regnskabet. Det afhænger selvfølgelig af virksomheden, når man vurderer risikoen, men risikoen er der altid, da ledelsen altid vil have mere at sige end resten af medarbejderne i virksomheden. Derfor er der altid nogle revisionshandlinger, vi som revisorer skal udføre. For at imødegå denne risiko, er der nogle helt bestemte revisionshandlinger, vi skal udføre jf. ISA 240.32 a & ISA 240.32 b. Dette omfatter, at revisor skal lave en vurdering af efterspørgsler, spørge til unormale og mærkelige transaktioner/handlinger i virksomheden, vurdering af regnskabsmæssige skøn, revidere efterposter, se, om der er manglende neutralitet i ledelsens skøn, der er foretaget i tidligere år. ISA 240.32 c giver svar på, hvilke andre revisionshandlinger man kan udføre, såsom at undersøge, om der er betydelige transaktioner, som ligger uden for virksomhedens drift, dvs. transaktioner som kan være mellem nogle nærtstående parter, som måske ikke er forretningsmæssig begrundet, eller at man som revisor får undersøgt øvrig dokumentation med henblik på at afdække den risiko, der er, for at ledelsen forsøger på at udøve regnskabsmanipulation. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

Alle revisionshandlinger, som er nævnt, kan være med til at imødegå risikoen for utilsigtede fejl. Derfor er det vigtigt at have sig for øje, at det ikke kun er tilsigtet regnskabsmanipulation, den har til formål at afdække. Der er andre revisionshandlinger, som man ikke er forpligtet som revisor at gennemføre. Derfor er der nogle revisionshandlinger, som man egentligt ikke udfører, fordi de undersøger irrelevante risici, hvorimod de nævnte revisionshandlinger i ISA 240.32 a, b og c alle sammen er relevante, da dette er forpligtelse jf. ISA 240 standarden. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

2.2.6 Vurdering af revisionsbevis

Når revisionen er ved at nå sin afslutning, skal revisor, baseret på de tidligere gennemgåede revisionshandlinger og det såkaldte opnåede revisionsbevis, foretage en samlet vurdering af, hvorvidt helheden omkring de identificerede risici på revisionsmålsniveau er tiltrækkelig og stadigvæk er passende. Denne anvendes som sagt ved vurderingen af besvigelserisiciene og indikationerne herom i virksomheden, der revideres. For at imødegå besvigelserisiciene fuldstændigt, skal vi som

revisorer tage stilling til 3 revisionshandlinger, før vi kan nå frem til den endelige konklusion jf. ISA 240.34-37. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

Man skal tjekke op på, hvorvidt oplysningerne i selve regnskabet er i overensstemmelse med det revisionsbevis, som jeg i tidligere afsnit har beskrevet om indhentning og gennemgang heraf i forbindelse med revisionen, og ergo skal vi tage stilling til revisors forståelse af virksomheden. Vi skal som revisorer også tage stilling til om de overordnede analytiske handlinger, der er tæt på revisionsafslutningen, hvorefter revisor overvejer, om der er yderligere indikation på besvigelser. Når det er vurderet, om revisionsbeviset kan konkluderes eller konstateres at være tiltrækkeligt, er man som revisor på rette spor, men det kan forekomme, at revisionsbeviset konstaterer, at regnskabet indeholder fejlinformation. Dette kan være enten væsentligt eller uvæsentligt, og derfor skal revisor foretage en revurdering af risici, strategi, plan og til sidst tage stilling om der er opnået revisionsbevis fra tidligere år. Hvis vi antager, at vi kan konkludere, at regnskabet er fejlbehæftet, som direkte forekommer af besvigelser, skal konsekvenserne af revisionen heraf overvejes. Afslutningsvis skal vi konkludere, hvorfor der skal rapporteres til enten den øverste ledelse, daglige ledelse eller offentlige instanser (nærmere i kommende afsnit), og der skal tages stilling til revisorpåtegning i årsregnskab eller til sidst fratrædelse som revisor. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

2.2.7 - Skriftlige udtalelser

De skriftlige udtalelser jf. ISA 240.39 er en selvfølge, hvorfor revisor skal indhente de skriftlige udtalelser fra den daglige ledelse, og hvis det relevant fra den øverste ledelse, hvis de har ansvar og kendskab til besvigelserne i virksomheden. Når vi får en skriftlig udtalelse fra ledelsen, vil denne som regel altid indgå i ledelsens regnskabserklæring, hvis den omfatter besvigelser jf. ISA 240 bilag 3, som indeholder mange eksempler på omstændigheder, der indikerer muligheden for besvigelser. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

2.2.8 - Rapportering

I ISA 240 vurderes, hvilken form for rapportering der er vigtig for revisor, når dette vedrører besvigelser. Det er meget vigtigt, at revisor overholder de formelle rapporteringsforpligtelser over for relevante myndighedsinstanser og den virksomhed, der bliver revideret. Kommunikationen til den daglige og øverste ledelse sker, jf. ISA 240.40-43, til den daglige ledelse. Når revisor har identificeret en besvigelse, eller at der forligger en besvigelse, er det vigtigt, at revisor hurtigst muligt retter henvendelse til den daglige ledelse og informerer denne om forholdet. Der skal foretages en faglig

vurdering fra revisors side af, hvilket niveau der er det rette at rapportere til, og som regel ligger det rette ledelsesniveau som minimum et niveau over de personer, som revisor har en fornemmelse af eller formodning om, er skyld i besvigelsen eller er involveret heri. Hvis revisor har identificeret, at den daglige ledelse har været indblandet i besvigelsen, skal der rapporteres direkte til den øverste ledelse, og her er det vigtigt, at omfanget, arten og den tidsmæssige placering de revisionshandlinger, som er yderst nødvendige for at kunne afslutte revisionen, bliver drøftet. Der skal rapporteres hurtigst muligt til den øverste ledelse om besvigelserne, medmindre at revisors vurdering er, at alle medlemmerne i den øverste ledelse har stået bag besvigelsen sammen. Hvis dette er tilfældet, skal der rapporteres til SØIK. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

ISA 240.43 giver et indblik i, hvordan vi som revisorer skal kommunikere med den lovgivende og kontrollerende myndighed. Hvis revisor konstaterer, at der er en besvigelse eller mistanke om dette, skal man som revisor afgøre, om der er pligt til at rapportere dette forhold/mistanken til en ekstern part. Derfor er det vigtigt, at revisor er bekendt med lovgivningen om rapportering til relevante myndighedsinstanser.

For yderligere informationer omkring rapportering henvises til bilag 12, hvor en mere detaljeret beskrivelse er skrevet. I det næste afsnit vil der blive taget et dybere indblik i hvidvask og hvad der ligger til grund hertil.

2.3 - Hvidvask i praksis

Det kommer ikke som nogen overraskelse, at hvidvask er et enormt alvorligt samfundsproblem, som er stadig stigende. Hvidvask er med til at underminere integriteten i det finansielle system og er med til at understøtte kriminel aktivitet. Der henvises til læsevejledningen i Bilag 9 for yderligere forståelse af hvidvask samt definitionen hertil. (Bilag 9 - Læsevejledning)

Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet (SØIK) har i sin nationale risikovurdering for 2018 givet os et indblik på, hvordan hvidvask i praksis kan tages i brug, og hvordan man egentlig får gjort sine penge "rene". Hvidvasktransaktionerne kan ske i forskellige processer, men har alle det samme formål: at få de ulovlige penge til at fremstå, som om de er kommet via lovlige midler.

Nedenstående vises, hvordan hvidvask kan forgå, og som det fremgår af skemaet, er der tre typer af faser, hvor der kan foregå hvidvask:

1. Anbringelse
2. Sløring
3. Integrering.

HVIDVASK I PRAKSIS			
	Eksempel A	Eksempel B	Eksempel C
Anbringelse Det ulovlige udbytte anbringes. Det kan f.eks. være i det finansielle system.	Indbetaling af kontanter i en bank (evt. blandet med midler fra lovlig virksomhed)	Udførsel af kontanter til udlandet	Anvendelse af kontanter til køb af højværdivarer, fast ejendom eller aktiver til en hver virksomhed
Sløring Det ulovlige udbytte adskilles fra dets kilde. Det kan f.eks. ske gennem (finansielle) transaktioner.	Elektronisk overførsel til udlandet (ofte ved brug af selskaber uden reel aktivitet, eller midlerne maskeres som udbytte fra lovlige forretninger)	Indsættelse af kontanter i en bank i udlandet	Salg af de købte varer/aktiver
Anvendelse Det ulovlige udbytte tilbringes til personlige formål. Det kan f.eks. være tilbageførsel i en form, hvor udbyttet er ændret til midler eller aktiver, der ser ud til at være lovlige.	Tilbageførsel som betaling for (fiktive) lån eller betaling af (fiktive) fakturaer	Et kompliceret net af overførsler nationalt og internationalt, der gør det næsten umuligt at spore midlernes oprindelige kilde	Indtægt fra fast ejendom eller virksomhed, der fremstår som lovlig

(Uddrag fra Anklagemyndighedens hjemmeside og Den nationale risikovurdering 2018 fra SØIK)

Anbringelse sker således, at det ulovlige udbytte anbringes, dvs. at det får en placering i det finansielle system. Det kan ske således, at der sker en indbetaling af kontanter i en bank, hvorefter man har anbragt det i et finansielt system. Det kan endvidere ske ved en overførsel af kontanterne til udlandet. Det har været attraktivt, at man anvender kontanter til køb af værdifulde varer, såsom aktiver som har en enorm beløbsmængde. Her kan der eksempelvis være tale om en ejendom, som kan bruges erhvervsmæssigt, men også ejendom til privat brug. Dette gør man ved at have anbragt pengene i det finansielle system, og på den måde har man gjort de penge, som er tjent via en ulovlig handling, til penge man har i en ejendom.

Næste step er sløring af det ulovlige udbytte, der adskilles fra dets kilde i dette step. Dette sker som regel gennem finansielle transaktioner, via elektroniske overførsler til banker i udlandet. Det er ofte set, at der bliver lavet transaktioner fra selskaber, som ikke har en reel aktivitet i virksomheden, dvs. at selskaberne er stille, uden nogen omsætning eller omkostninger i deres regnskab. Disse selskaber kaldes hvilende selskaber. Kriminelle kan bruge sløringen af pengene til at maskere midlerne som udbytte fra lovlige forretninger, som de ejer. Et andet eksempel på sløring af kontanter under anbringelse er, at man vælger at smugle kontanterne ud af land x til land y og derefter indsætte dem i en bank i udlandet, hvor der ikke bliver stillet spørgsmål til, hvor pengene kommer fra. Når man f.eks. under anbringelse har anbragt sig en ejendom, som har en meget høj værdi, for at

sløre pengenes oprindelse, sælger man det købte aktiv for at få det til at se ud, som om at udbyttet er fremkommet efter lovens regler.

Anvendelses-/integreringsstadiet er her, hvor gerningsmanden, får pengene tilbageført. I praksis ses der mange måder at gøre dette på, fordi det hele handler om at få de ulovlige kontanter/aktiver til at se lovlige ud. Mange gør brug af tilbageførsel som betaling for fiktive lån eller betalinger af fiktive faktureringer, som i virkeligheden aldrig har fundet sted. Dette sker, når selskaber indbyrdes sender hinanden fakturaer, som er fiktive. Det er meget attraktivt, at store kriminelle aktører gør brug af et kompliceret net af overførsler både på internationalt og nationalt plan. Dette medfører, at myndighederne står over for en næsten umulig opgave med at identificere pengenes oprindelse og deres kilde. Aktiver spiller en stor rolle, da en indtægt fra en fast ejendom eller virksomhed, der fremstår som lovlige, som muligvis ikke er det, dette er et udbredt fænomen. (SØIK Nationale risikovurdering, 2018)

SØIK's analyse, "Den nationale risikovurdering 2018", har været med til at identificere risikoområder inden for hvidvask. De har valgt at fokusere på, hvilke typer af hvidvask der er mest udbredt i Danmark, herunder hvilke områder der mere attraktive end andre for kriminelle. Vurderet med den højeste hvidvaskrisiko er:

- Pengeoverførselsvirksomheder og alternative pengeoverførere
- Valutavekslingsvirksomheder
- Legale virksomhedskonstruktioner
- Fysisk transport af valuta
- Landbaserede væddemål.

For yderligere information omkring de vurderet risici for SØIK's Nationale risikovurdering 2018, henvises til bilag 11, hvor definitionerne omkring de ovenover nævnte vurderet hvidvaskrisiko er.

2.4 - Hvor udbredt er hvidvask og økonomisk kriminalitet i Danmark?

I Statsadvokatens for Særlig økonomisk og International Kriminalitet (SØIK) findes hvidvasksekretariatet, der varetager og modtager underretninger fra de i hvidvaskningsloven anførte underretningspligtige virksomheder mv. Underretningerne omhandler mistænkelig adfærd og mistænkelige transaktioner, hvorfor det ikke kun er mistanke om hvidvask af udbytte fra ulovlige handlinger,

strafbare forhold eller finansiering af terror, der er emnet i de pågældende underretninger. Hvidvasksekretariatet, som er den danske Financial Intelligence Unit (FIU), kan herudover modtage underretninger fra borgere, virksomheder og myndigheder, som finder specifikke forhold mistænkelige, og derfor kan man vælge at sende dem en underretning uden at være underlagt hvidvaskningsloven om at være underretningspligtig.

Opdagelsesrisikoen er meget lille, som omtalt i det tidligere afsnit, hvorfor de nedestående tal fra SØIK ikke er et helhedsbillede, men mere en forståelse for hvor mange underretninger der har været de sidste 6 år i Danmark, samt hvilke typer underretter.

Tabel 1. Antal underretninger sendt til Hvidvasksekretariatet i 2013-2018.

2013	2014	2015	2016	2017	2018
5.166	7.255	15.619	18.669	24.911	35.768

SØIK - Underretninger og videregivelser 2018 (årsfordeling af underretninger)

Tabel 2. Antal underretninger fordelt efter type underretter, 2018.

Underretninger	
Pengeinstitut	26.403
Spiludbydere	6.623
Pengeoverførsler	1.385
Vekselbureau	592
Udbydere af betalingstjenester og elektroniske penge	377
Leasing- og finansieringsinstitut	212
Offentlig myndighed	69
Revisor	32
Realkreditselskab	25
Livsforsikrings- og pensionsselskab	8
Serviceprovider	7
Advokat	6
Ejendomsmæglere	5
Skatterådgivere eller ekstern bogholder	3
Andre	21
I alt	35.768

SØIK - Underretninger og videregivelser 2018 (Fordeling af underretninger på typer af underretter)

Tabel 1 viser fordeling af underretninger i løbet af de sidste 6 år, og det skal her bemærkes, at der har været en stigning gennem alle årene. Fra 2013 til 2018 er der en stigning fra 5166 til 35.768 underretninger, dvs. en stigning på 30.602 underretninger på 5 år. Derved er dette et tegn på, at hvidvaskning og økonomisk kriminalitet er gradvis stigende, men det viser, at der bliver gjort en indsats for at opklare de forskellige sager, og dette er en positiv udvikling. Vi vil aldrig vide, om de stigende underretninger skyldes, at der er flere hvidvaskningssager i omløb i Danmark, eller om det skyldes, at vi som virksomheder og befolkning er blevet mere opmærksomme på, at dette er et problem i nutidens Danmark.

Tabel 2 viser fordelingen af underretninger på typer af underretter, og det, som kan konkluderes, er, at pengeinstitutter udgør den største trussel i forhold til antal sager, der bliver taget stilling, af Statsadvokatens for Særlig økonomisk og International Kriminalitet. Pengeinstitutter udgør en samlet betegnelse for både andelskasser, sparekasser og banker. Dette er ikke en stor overraskelse, eftersom de finansielle virksomheder har haft en stor medieomtale i det globale samt danske samfund den seneste tid, og den mest kendte sag er Danske Bank-sagen om den estiske filial. Helt op til 74 % af underretningerne er blevet fremsendt af bankerne, mens den næststørste er spiludbydere, som er på 9 %, og dette viser, hvor stor og markant forskellen mellem pengeinstitutter og spiludbydere er. Det giver os ikke et endegyldigt svar på, hvor problemet er størst, fordi det kan være, at opdagelsesrisikoen hos pengeinstitutter er større end hos spiludbydere. Det skal have øje at pengeinstitutter er dem, som underretter, hvorfor det formodes at de underretter på baggrund af at deres kunder er værende en del af at byrde hvidvaskloven.

2.5 - Hvidvask og finansielle virksomheder

Finansielle virksomheder er som omtalt under læsevejledningens (bilag 9) pengeinstitutter, realkreditsinstitutter, forsikringsselskaber, fondsmæglerselskaber m.fl., og de spiller en stor og vigtig rolle i de samfundsmæssige infrastrukturer på det finansielle marked. Der findes en meget detaljeret regulering inden for finansielle virksomheder, og den er af både privatretlig og offentligretlig karakter, og herunder indgår de typiske finansielle virksomheders offentlige tilsyn, virksomhedsudøvelse og kunderelation. (Schaumburg & Werlauff, 2017). Jeg har i afsnit 2.6 ovenfor omtalt, hvor udbredt hvidvask er, og med henblik på dette blev konklusionen ud fra Statsadvokaten for Særlig økonomisk og International Kriminalitet (SØIK), at pengeinstitutter er det mest udbredte i form af underretninger til SØIK. Relevansen til opgaven og til verdens hvidvaskproblemer er enorm, og den bliver større og større. Derfor er det et emne, som skal diskuteres i dette afsnit.

Finanstilsynet fører tilsyn med finansielle virksomheder, således at de nok kapital i forhold til de risici, de har påtaget sig. Finanstilsynet fører tilsyn med over 2500 danske virksomheder, hvor de har 3 hovedområder, som de arbejder ud fra, og dette er:

- Tilsynsvirksomhed
- Lovgivningsarbejde
- Information (Finanstilsynet, Om os).

Finanstilsynet fører tillige tilsyn med revisions- og regnskabsmæssige bestemmelser, og derfor vil Finanstilsynet have en tæt kobling til de finansielle virksomheder og være relevant, når denne opgave bygger på at undersøge revisors arbejde i relation til hvidvask, herunder finansielle virksomheder.

I finansielle virksomheder er risikoen større for, at de kan blive brugt til hvidvask, og dette er noget, som Finanstilsynet især har lagt vægt på de senere år. Senest har de den 8. maj 2019 offentliggjort en rapport, "Overholdelsen af hvidvaskreglerne skal være bedre", som er dedikeret til finansielle virksomheder. Den kommer dels på baggrund af, at sandsynligheden, som beskrevet i afsnit 2.6, er størst og mest udbredt i finansielle virksomheder, dels af at Finanstilsynet at foretaget 55 hvidvask-inspektioner i perioden 2017 til 2018, og på den baggrund kunne Finanstilsynet konkludere, at ledelser i de finansielle virksomheder ikke tillægger hvidvaskningsemnet nok opmærksomhed og fokus. Alle finansielle virksomheder er opmærksomme på, at den risikozone, de befinder sig i, er langt større end mange andre former for virksomheder. Ledelserne har ikke fundet en effektiv og brugbar måde, hvordan man skal reagere og arbejde ud fra med henblik på faktisk at leve op til reglerne i hvidvaskningsloven.

Den generelle tilsynsindsats fra Finanstilsynet er styrket markant og specielt siden midten af 2017, da det var en del af en politisk aftale med Folketinget, og der er desuden i marts 2019 indgået en aftale i Folketinget, som giver tilsynet flere og forstærkede ressourcer inden for hvidvaskningsområdet. Det vigtigt at have sig for øje, at Finanstilsynet fører tilsyn med henblik på at vurdere, om de finansielle virksomheder overholder lovgivernes krav til risikovurdering, procedurer, kontroller og politikker. Kravene har til formål at sikre, at kundens transaktioner i de finansielle virksomheder, såsom pengeinstitutter, bliver overvåget, og hvis det kan konkluderes, at der sker mistænkelige

transaktioner skal der ske en underretning, som jeg har omtalt i afsnit 2.6, til hvidvaskningssekretariat i SØIK og først derefter vil der blive taget en beslutning, om der er behov for yderligere politiefterforskning, men det afhænger af situationens og underretningens omfang.

Som tidligere beskrevet, har Finanstilsynet konstateret, at virksomhederne ledelsesmæssigt har mangler i deres procedurer inden for hvidvaskningsområdet. De har problemer med at vurdere, hvad der skal gøres i praksis for at afdække den hvidvaskningsrisiko, som de alle løber rundt med i sådanne virksomheder, så de kan overholde regelsættet i hvidvaskningsloven. Det, som ledelsen i de finansielle virksomheder helt praktisk skal gøre, er, at de skal lave en grundig vurdering af, hvordan den enkelte virksomhed faktisk kan blive brugt til terrorfinansiering og hvidvask. Det, alle virksomheder i den finansielle sektor har til fælles, er, at det ikke handler om, hvordan de ville blive brugt, men hvordan de bliver brugt. Det er selvfølgelig med tiden blevet bedre, og især efter de mange store sager, som har fyldt medierne, har dette fået de finansielle virksomheder på rette spor og det, som vi som samfund ønsker. Det er vigtigt, at ledelserne i virksomhederne har styr på bemanningen, systemer, organisationen og procedurer. De skal have effektive kontroller for de procedurer, som de har implementeret i virksomheden, samt kontroller, hvor de vurderer, om lovgivningen bliver overholdt og altid får en rapportering om dette. Finanstilsynet vurderer, at hvis dette ikke overholdes, og at ledelsen ikke aktivt er med til at træffe beslutninger, ville dette øge risikoen for, at lovgivningen ikke overholdt, og ergo vil dette medføre, at de finansielle virksomheder vil blive brugt til at hvidvaskning. (Finanstilsynet, 2019)

Finanstilsynet har kunnet konkludere, hvilke risici de finansielle virksomheder er udsat for i form af hvidvaskningsrisici. Derfor vil jeg gennemgå de risici, som specifikt vedrører finansielle virksomheder i relation til hvidvaskning. De hyppigste overtrædelser er remset op i rapporten, og jeg vil gennemgå disse punktvis, da det giver et overblik over, hvilke risici finansielle virksomheder i særdeleshed skal være opmærksomme på, hvorfor det også bifalder revisorer til at være opmærksomme. Dette er et redskab for revisorer, til at kunne få et indblik i virksomheden, således at der kan udarbejdes den bedste dokumentation herfor, hvorpå vi kan afdække risikoen. Nedenfor ses en figur, der viser de vurderede risici for Finanstilsynet, og hvorpå hvordan man udfører dette

Figur 1.3

Rapport fra finanstilsynet	Finanstilsynet vurderer risici	Udførelse
1	Virksomhederne udfører ikke deres opgaver på et risikobaseret grundlag	→ Virksomhedernes indsats skal ske på et såkaldt risikobaseret grundlag
2	Risikovurderingen er ikke tilstrækkelig	→ Virksomhedernes ledelser skal identificere og vurdere virksomhedernes risiko for at blive brugt til både hvidvask og terrorfinansiering
3	Politikkerne er ikke tilstrækkeligt operationelle	→ På baggrund af risikovurderingerne skal virksomhederne udarbejde såkaldte politikker
4	Procedurerne er ikke tilstrækkeligt gennemarbejdede	→ Procedurene skal være tilstrækkeligt omfattende og præcise til, at medarbejderne kan følge dem i deres daglige arbejde
5	Kundekendelsesprocedurerne er ikke tilstrækkelige	→ Virksomhederne skal kende deres kunder. Kundekendelseskabet skal ske på et risikobaseret grundlag, sådan at virksomhederne har et noget mere indgående kendskab til højrisikokunder end til lavrisikokunder
6	Kunder og transaktioner bliver ikke overvåget tilstrækkeligt grundigt	→ Virksomhederne skal overvåge kundernes transaktioner
7	Korrespondentbanker bliver ikke tilstrækkeligt vurderet	→ Virksomhederne skal indhente oplysninger om deres korrespondentbanker for at sikre sig, at det er betryggende for virksomheden at gennemføre forretninger med dem

Egen tilvirkning: Finanstilsynets vurderede risici og udførelse (Finanstilsynet, 2019)

De mest typiske overtrædelser er vurderet af Finanstilsynet, og de vil blive gennemgået i numerisk rækkefølge, jf. figur 1.3.

Den første risiko, som er vurderet af Finanstilsynet, er, at virksomhederne ikke udfører deres opgaver på et risikobaseret grundlag, dvs. at virksomhederne skal være mere grundige i at tage stilling på deres forretningsområder, som har en øget risiko for, at der kan forekomme hvidvask. Dette skal identificeres af virksomheden selv. Finanstilsynet har konkluderet i deres rapport, at mange af de virksomheder, som de fører tilsyn hos, bruger en fastlagt skabelon, der egentlig ikke er tilpasset virksomheden bedst muligt, men mere er en general skabelon. Dette medfører, at der vil være huller, hvorfor virksomheden ikke rigtigt har taget stilling til eller truffet en beslutning om, hvad der er retvisende for at afdække den enkelte risiko i den pågældende tilfælde eller situation. Jf. figur 1.3 skal der derfor være et validt grundlag for risikoen, og dette er noget, som virksomheder i den finansielle sektor er mindre gode til; ergo er der en forøget risiko på området.

En anden risiko er, at risikoen ikke er tiltrækkelig, og dette skal forstås, som at virksomhedernes ledelse skal være med til at vurdere og identificere de former for risikoområder, hvor man kan komme ud for at blive brugt til hvidvask. Det er en samlet vurdering af, hvilke typer af produkter man sælger, hvorfor det, hvis det er en bank, måske ikke er et produkt, men en tjenesteydelse. Det kan være kundetyper, herunder hvem er det, som eksempelvis er kunde i vores bank, eller hvem er det, som er kunde og bruger vores vekselkontorer. Geografiske områder spiller en stor rolle i selve risikovurderingen, fordi det er ikke nogen hemmelighed, at der er områder, hvor der er større risiko for, at hvidvask kan være en faktor og en stor del af indbyggernes liv i det pågældende land. Finanstilsynet har konkluderet og konstateret, at det er fælles for mange af de virksomheder, de fører tilsyn hos, at ledelsens risikovurderinger er for summariske, og det gør, at risiciene ikke afdækkes på en optimal måde, hvorfor nogle risici ender med slet ikke at blive afdækket overhovedet. Virksomhederne har slet ikke rigtigt har sat sig ind i, hvilke risici der er på området og i deres branche. Virksomhederne er ikke opmærksomme på, hvor og hvornår de skal gribe ind. Det kræver, at man sætter ind for at netop at leve op til reglerne og lovgivningen.

De anvendte politikker har det med at ikke at være særlig operationelle, og dette kommer af de risikovurderinger, som finansielle virksomheder udarbejder. I en politik skal ledelsen i den pågældende

virksomhed tage stilling til, hvorvidt der er behov, og hvor stort behovet er, for at opstille en politik, som skal afdække risikoen for hvidvask. Det er Finanstilsynets vurdering, at de anvendte politikker ikke er tilstrækkelig operationelle og dermed bliver alt for overordnede. Dette resulterer i, at virksomhederne faktisk har svært ved at føre den rigtige politik ud i det virkelige liv, hvor der skal træffes beslutninger om hvidvask, og hvordan man afdækker dette i sin virksomhed. Beslutninger om, hvordan man konkret skal indrette denne politik, vil omfatte procedurer, som skal indføres, og det man her man skal have for øje er, at når risikovurderingen ikke tilstrækkelig og dårlig, vil politikkerne ligeledes være det, da der er en sammenhæng mellem disse to faser.

En anden risiko er, at procedurerne ikke er tiltrækkelig gennemarbejdede, herunder at de ikke er tiltrækkelig præcise eller omfattende til, at medarbejderne kan følge dem i deres daglige opgaver og arbejde. Finanstilsynet har kunnet konstatere, at mange virksomheder bruger standardprocedurer, som de som virksomhed ikke har udarbejdet i selv, og som faktisk heller ikke afdækker eller afspejler de arbejdsgange, der er i den pågældende virksomhed. Det giver sig selv, at jo dårligere gennemarbejdede procedurer, der er i en virksomhed, jo større vil risikoen være for, at medarbejderne ville kunne begå ubevidste fejl, og det fører os til, at den interne kontrol vil få vanskeligere ved at kunne slå igennem, da den ikke har noget tilstrækkeligt grundlag at basere dette på.

Risiko nummer 5 jf. figur 1.3 er, at kundekendskabsprocedurerne ikke er tiltrækkelige. Virksomhederne i den finansielle sektor skal altid kende deres kunder. Det skal altid ske på et risikobaseret grundlag, hvorfor man som virksomhed kan få et overblik over, hvilke kunder der har en lav risiko, og hvilke der har en høj risiko, og ergo kan man fokusere på det, som er relevant i forhold til hvidvask. Det, som er vigtigt for virksomhederne at finde ud af, når vi taler om kundekendskab, er, hvem der er de reelle ejere bag deres virksomhedskunder. Finanstilsynet har vurderet, at rigtig mange har svært at opdatere data som dokumenter, oplysninger om kunders tilsigtede beskaffenhed, transaktioner, de vil foretage, og størrelsen af disse transaktioner. Finansielle virksomheder arbejder med kunder, der foretager transaktioner med store pengesummer, og har man ikke kendskab til sin kunde, kan det være svært at overvåge usædvanlige transaktioner, som de kunne foretage, hvorfor undersøgelsen ikke vil kunne gøres effektivt. Det øger derfor risikoen for, at den pågældende finansielle virksomhed bliver brugt til hvidvask.

Den næste risiko, som er identificeret, hænger sammen med den tidligere omtalte risiko vedrørende kundekendskab. Her har Finanstilsynet identificeret, at kunder og transaktioner ikke bliver overvåget tilstrækkeligt. Virksomhederne skal overvåge deres kunders transaktioner, og overvågningen skal ske på et risikobaseret grundlag, således at de har identificeret de kunder, der udgør en større risici end andre. Det er vurderet af Finanstilsynet, at overvågningen i de finansielle virksomheder, selv når der kommer alarmer og røde lamper, som egentlig er indikation på at være transaktioner, som er usædvanlige, vil det resultere i de usædvanlige transaktioner ikke bliver undersøgt nok, og dermed ikke opdaget. Finansielle virksomheder skal hele tiden have sig for øje, at kriminelle rundt omkring i verden altid vil udvikle metoder til at udnytte hvidvaskmulighederne, og dette betyder, at den overvågning, som er god i dag, ikke nødvendigvis er god i morgen, fordi det går stærkt med at udvikle metoder hos de kriminelle.

Den sidste risiko, som er vurderet af Finanstilsynet, er, at korrespondentbanker ikke bliver vurderet tilstrækkeligt. Det, som virksomhederne skal have sig for øje, er, at de skal indhente oplysninger om deres korrespondentbanker, og dette gøres med henblik på at give virksomheden en betryggende oplevelse samt give følelsen, at de kan gennemføre forretninger med dem uden at have andet at bekymre sig om. I de fleste virksomheder bliver der ikke indhentet nok information om deres korrespondentbanker, og de foretager ikke en tiltrækkelig grundig vurdering af den information, de modtager. Dette skaber en risiko for, at virksomheder faktisk vælger at indgå en aftale om forretninger med kønsmodne banker, som ikke lever op til de formelle krav, og dermed opstår der en risiko, hvorved virksomheden kan blive indblandet i hvidvask.

Funktionsadskillelsen i de finansielle virksomheder er af Finanstilsynet vurderet til ikke er at være tilstrækkelig. Store finansielle virksomheder har normalt en compliancefunktion, og der er krav til denne funktion om at være uafhængig og kontrollere den hvidvaskningsfunktion, der er oprettet i virksomheden. Det er vigtigt, at det bliver undersøgt, at hvidvaskningsfunktionen er ansvarlig for udførelsen af deres opgave på daglig basis. Finanstilsynet mener, at der er mange virksomheder, hvor hvidvaskningsfunktionerne ligger under compliancefunktionen, og dette vil pr. automatik give en høj risiko for, at kontrollen af hvidvaskningsfunktionen, som sker i compliancefunktionen, ikke bliver tiltrækkelig uafhængig, og dermed vil effektiviteten af denne kontrol være langt mindre, end hvis de ikke havde en sammenhæng. Når en virksomhed har en vis størrelse og karakter, vil det i højere grad være vigtigere, at funktionsadskillelsen skal være effektiv, hvorimod hvis det er mindre

virksomheder, vil muligheden for at oprette en god funktionsadskillelse være langt nemmere og mere effektiv.

Rapporten ”Overholdesen af hvidvaskreglerne skal være bedre” fra Finanstilsynet giver anledning til en del bekymringer i den finansielle sektor. De risici, som Finanstilsynet har vurderet, blevet remset op og dermed giver det os et overblik over, hvor problemet i særdeleshed ligger. Næste afsnit vil give en dybere indsigt i, hvordan samspillet mellem hvidvaskningsloven og revisor er.

2.6 Hvidvaskningsloven og revisor

I tidligere afsnit omtalte jeg hvidvask og finansielle virksomheder, hvor dette afsnit har fokus på at uddybe sammenhængen mellem revisor og hvidvaskningsloven. Derfor vil dette afsnit gå igennem de væsentligste sammenhænge mellem revisor og hvidvaskningsloven. Ved hjælp af hvidvaskningsloven og vejledningen fra Finanstilsynet vil dette afsnit forklare sammenhængen mellem revisor og hvidvaskningsloven. Vejledningen ”*Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme*” giver en beskrivelse af hele hvidvaskningsområdet i forhold til reguleringen baseret på, hvordan Finanstilsynet har fortolket disse retningslinjer, herunder indgår hvidvaskningsloven i deres vurdering.

Hvidvaskningsloven omtaler i § 1, hvem der omfattes af loven, og jf. § 1 hvidvaskningsloven, disse er:

”15) Revisorer og revisionsvirksomheder godkendt i henhold til revisorloven.

17) Virksomheder og personer, der i øvrigt erhvervsmæssigt leverer samme ydelser som de i nr. 14-16 nævnte persongrupper, herunder revisorer, som ikke er godkendt i henhold til revisorloven, skatterådgivere og eksterne bogholdere.” (HVL § 1 stk. 1 nr. 15 og 17, LOV Nr. 651 af 08/06/2017)

Dette betyder, at revisorer og revisionsvirksomheder, der er godkendt i henhold til revisorloven, er omfattet af hvidvaskningsloven, hvorfor dette fører mig til at tage stilling til revisorloven.

RL § 2 LBK nr 1287 af 20/11/2018 og RL § 3, LBK nr 1287 af 20/11/2018, fortæller os at det ikke kun statsautoriserede revisorer, som er omfattet af hvidvaskningsloven. Der er flere som kan kaldes godkendte revisorer, bl.a. registrerede revisorer, personer som har fået tilladelse til at varetage konkrete hverv m.m.

Jeg vil tage stilling til, hvad det er, at revisor er forpligtet til i forhold til hvidvaskningsloven. Til dette vil jeg kaste et nærmere blik på Finanstilsynets vejledning ”*Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme*”, og heri noteres det at:

”Revisor er omfattet af hvidvaskloven i kraft af sin profession som godkendt revisor, selvom denne som hovedregel ikke udfører transaktioner for kunder, hvorved forstås en eller flere handlinger, hvorved et eller flere aktiver overføres eller overdrages, Baggrunden herfor er, at revisor som led i sin virksomhed kan komme i kontakt med kriminelle, der har tilknytning til hvidvask af økonomisk udbytte, der stammer fra en strafbar lovovertrædelse, eller finansiering af terrorisme. Revisor kan – ligesom andre grupper af virksomheder omfattet af hvidvaskloven – ikke forlade sig på, at alt er blevet undersøgt og evt. indberettet til SØK, når transaktioner finder sted gennem pengeinstitutter. Derfor må revisor være opmærksom på tegn på eventuel hvidvask eller finansiering af terrorisme, også hvor pengeinstitutter er involveret.” jf. Finanstilsynets (*”Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme”* (kapitel 20 revisorer – Indledning 20.1 pkt. 4)

Der er nogle særegler for revisorer, da man som revisor kender en meget stor del i sine kunders måde at føre regnskaber på, og derfor vil revisor altid være en medspiller i deres måde at føre regnskab på. Revisor har ikke kun ret, men også en pligt, til at underrette myndighederne om mulige indikationer på hvidvask, og dette opstår baggrund af, hvis man som revisor har en mistanke om, at ens kunde overtræder hvidvaskningsloven. Før man som revisor kommer frem til en konklusion, har man som revisor pligt til at bede om og indhente al den nødvendige legitimation og dokumentation, når man reviderer kundens regnskab.

Hvidvaskningslovens kapitel 3 omhandler kundekendskabsprocedurer, og her ligger der utrolig meget bag, og det er revisor omfattet af. Det indebærer, at man skal indhente kundens identitetsoplysninger, og det kommer af data, dokumenter og oplysninger, som er indhentet af en uafhængig kilde, hvorfor dette vil være et stærkt revisionsbevis. Dette omtales i § 11 i hvidvaskningsloven, herunder kundekendskabsprocedurer, som omfatter følgende:

”2) Virksomheden eller personen skal kontrollere kundens identitetsoplysninger på grundlag af dokumenter, data eller oplysninger indhentet fra en pålidelig og uafhængig kilde.” (HVL § 11, stk. 2)

En revisorvirksomhed er omfattet en bred vifte af opgaver, som omfatter mange ting, herunder revisionen og andre erklæringer m.m. Det er vigtigt at have sig for øje, at revisor ikke ifalder ansvar, så længe at revisor ikke har påtaget sig opgaven. Her menes, at når revisor har indledende samtaler med kunden og finder ud af, at det ikke noget revisor selv vil gå med til, ifalder revisor ikke ansvar efter hvidvaskningslovens regler. Finanstilsynets vejledning omtaler følgende:

”Revisor bliver kun omfattet af hvidvaskloven, hvis han/hun har påtaget sig opgaven. Hvis revisor på baggrund af de oplysninger, som en potentiel kunde har forelagt revisor under en indledende samtale, ikke ønsker at påtage sig opgaven, er revisor ikke omfattet af ”kend-din-kunde” kravene. Formuleringen i § 7, stk. 1, indebærer dog, at underretningspligten til SØK allerede gælder fra den potentielle kundes første henvendelse.” jf. Finanstilsynets (”Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme” kapitel 20 – 20.2 revisors virksomhed pkt. 11.)

Der er dog underretningspligt allerede fra den første samtale, revisor har med kunden. Det er vigtigt at have sig for øje som revisor og ikke tie om dette, da man som revisor forpligter sig til at underrette myndighederne.

Kend-din-kunde-princippet er utrolig vigtigt for virksomheder, som er i den finansielle sektor. Hvidvaskningsloven lægger vægt på, at man, inden man accepterer en kunde, skal man have fastslået kundens identitet, og dette skal understøttes med dokumentation fra en ekstern kilde. Der skal endvidere tages stilling til transaktioner, som er af unormal karakter. Vi skal kende kundens formål, herunder omfanget af dette, og endelig skal der videregives oplysninger til det rette myndighedsorgan, hvis der kan konkluderes og konstateres mistænkelige transaktioner.

”Såfremt et revisionsfirma har opgaver, der ikke omfatter revisoropgaver, falder sådanne opgaver uden for lovens anvendelsesområde. Eksempelvis vil revisionsfirmaets ”Human Ressource afdeling”, hvori der ikke er beskæftiget revisorer, kunne stå for rekrutteringer til lederstillinger hos kunder.” jf. Finanstilsynets (”Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme” kapitel 20 – 20.2 revisors virksomhed pkt. 9.)

Dette betyder, at hvis det ikke er revisionsopgaver, som revisionsfirmaet har påtaget sig, bifalder sådanne opgaver ikke revisoransvaret, fordi det er uden for lovens anvendelsesområde. Dette er meget normalt i praksis, da revisorer også har en del rådgivningsopgaver, som ikke er revisionsopgaver.

Der er mange flere bestemmelser, som er interessante i hvidvaskningsloven i forhold til revisors ansvar på området, og afhandlingen vil i den analytiske del beskæftige sig nærmere med hvidvaskningsloven og analysere området.

2.7 Brud på anden lov og øvrig regulering

I dette afsnit vil revisionsstandarden ISA 250 blive gennemgået og revisors forpligtelser i den forbindelse. Der er blevet valgt at fokusere på ISA 250, fordi den spiller en rolle i revisors arbejde i relation til hvidvask, hvorfor forståelsen af standarden er yderst vigtig for revisor arbejde. Afsnittet vil kun berøre ISA 250 i redegørende omfang.

ISA 250 (*overvejelser vedrørende love og øvrig regulering ved revisionen af regnskaber*) omhandler, at revisors skal være opmærksom på love og øvrig regulering, som kunden er omfattet af. En finansiell virksomhed er omfattet af hvidvaskningsloven, hvorfor er ISA 250 yderst relevant for revisors arbejde i relation til hvidvask.

Indvirkning

Hvornår er en handling et brud på lov og øvrig reguleringen i en virksomhed? Det er det, når det anses for at have direkte indvirkning på fastsættelsen af væsentlige beløb og oplysninger i regnskabet, jf. ISA 250.6a. Det er vigtigt for revisor at vurdere, om det har væsentlig karakter, da det kan påvirke virksomhedens forretningsaktiviteter og fortsatte drift (going concern).

Revisors ansvar

ISA 250 hjælper revisor til at identificere væsentlig fejlinformation i regnskabet, som følger af manglende overholdelse af love og øvrig regulering, hvorfor det er en god indikator for revisor at benytte sig af. Revisor er til gengæld ikke ansvarlig for at kunne forebygge manglende overholdelse og kan ikke forventes at opdage manglende overholdelse i alle love og øvrig regulering, som kun-

den er omfattet af, jf. ISA 250.4, hvorfor alt ansvar ikke ligger på revisors skuldre. Revisor er generelt ansvarlig for at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet er uden væsentlige fejl og mangler, og dette er, uanset om det skyldes fejl, besvigelser eller hvidvask, jf. ISA 250.5

Målet med ISA 250 er, at revisor skal opnå tilstrækkelig revisionsbevis for overholdelse af bestemmelserne i de love og øvrig regulering, der normalt anses for at have direkte indvirkning på fastsættelsen af væsentlige beløb og oplysninger i regnskabet, jf. ISA 250.11a. Standarden har til formål at få revisor til at udføre revisionshandlinger, der udelukkende har til formål at identificere manglende overholdelse af love og øvrig regulering, der har en væsentlig betydning for regnskabet, hvorfor revisor derefter skal reagere passende på konstateret misligholdelse eller mistanke om manglende overholdelse, der er konstateret under revisionen, jf. ISA 250.11 a & b.

Revisionshandlinger

Hvis revisor efter ISA 250 finder eller får kendskab til oplysninger om, at der er manglende overholdelse eller mistanke om, at der er sket brud på nogle love og regler, skal revisor som det første forstå arten af den manglende overholdelse og de omstændigheder, der har fundet sted i det specifikke tilfælde, jf. ISA 250.19.a. Revisor skal derefter vurdere den indvirkning, dette har på regnskabet hos kunden, jf. ISA 250. 19.b.

Hvis revisor udelukkende har mistanke om, at der er manglende overholdelse af lov og øvrig regulering hos kunden, skal revisor drøfte dette med det rette ledelsesniveau, medmindre dette er forbudt ved lov og øvrig regulering, jf. ISA 250.20. Som det er i hvidvaskningsloven, der har revisor reaktionspligt til at underberette SØIK. Revisors skal træffe fornødne foranstaltninger, hvis konstaterede tilfælde af manglende overholdelse eller mistanke herom har indflydelse på revisionen, risikovurderingen og pålideligheden, jf. ISA 250.22.

3. Den analytiske del

I den analytiske del vil der blive analyseret 3 hovedlove og herunder bestemmelser inden for lovens område. Lovene, som er udvalgt til at blive analyseret, er:

1. Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask og finansiering af terrorisme (hvidvaskloven) Lov nr. 553 af 07/05/2019

2. REVISORS ANSVAR VEDRØRENDE BESVIGELSER VED REVISION AF REGNSKABER – ISA 240 - Standard
3. OVERVEJELSER VEDRØRENDE LOVE OG ØVRIG REGULERING VED REVISION AF REGNSKABER – ISA 250 – Standard.

Der vil blive analyseret over ovennævnte love, og dette vil ske efter en struktur, hvor der vil blive udvalgt begrundende bestemmelser fra lovene, da der ikke er rummelighed i opgaven til at analysere hver enkelt bestemmelse særskilt. Når der er udvalgt en bestemmelse, vil jeg redegøre for dens formål og tage et nærmere indblik i, hvilke problemer dette giver anledning til. Der vil blive anvendt for og imod-metoden, og til sidst foretages en sammenfatning. Hovedformålet med den analytiske del er at komme frem til, om reguleringen i de 3 love er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask i finansielle virksomheder og de krav, som omverdenen lægger på revisors skuldre. Jeg har valgt at opstille analysedelen ved at tage hvidvaskningsloven og ISA 240 sammen, og særskilt fokusere ISA 250, og derefter sammenfatte ISA 250 med hvidvaskningsloven og ISA 240. Opstillingen af den analytiske del er delt op i 8 led (se nedenfor):

Led	Analyse
1,	Analyse af hvidvaskningsloven (3 bestemmelser udvalgt)
2.	Sammenfatning af udvalgte bestemmelser
3.	Analyse af ISA 240 (2 bestemmelser udvalgt)
4.	Sammenfatning af udvalgte bestemmelser
5.	Sammenfatning af hvidvaskningsloven og ISA 240
6.	Analyse af ISA 250 (4 bestemmelser)
7.	Sammenfatning af udvalgte bestemmelser
8.	Sammenfatning af ISA 250 og hvidvaskningsloven

3.1 Hvidvaskningsloven

3.1.1 Formål:

Hvidvaskningsloven trådte første gang i kraft i 1993 som følge af et EU-direktiv, som også kaldes hvidvaskdirektivet. Sidenhen er der kommet en del ændringer i forskrifterne, men den seneste, officielle hvidvaskningslov er fra 08/06/2017, hvorefter der er sket ændringer og senest d. 06/09/2019. Hvidvaskningsloven har til formål at forebygge samt bekæmpe hvidvask og terrorfinansiering, herunder pålægger den krav for de omfattende af loven om, at man bl.a. foretager risikovurderinger

samt legitimerer sine kunder i en given branche. Den pålægger en rapporteringspligt til hvidvasksekretariatet (SØIK), hvis man får mistanke om finansiering af terror eller hvidvask, hos kunden man revidere. Hvidvaskningslovens hovedformål er at sikre, at Danmark bidrager til den internationale kamp mod det store problem på det globale plan. Mange er omfattet hvidvaskningsloven, bl.a. revisor jf. HVL § 1 stk. 1 nr. 15 og 17.

Afhandlingens omfang giver anledning til kun at fokusere på enkelte udvalgte love, hvorfor det er valgt at tage udgangspunkt i enkelte bestemmelser fra hvidvaskningsloven, som er relevante for revisor, og forståelse af, hvordan revisor skal udføre sit arbejde hos de respektive kunderne. Det kan argumenteres, at der er andre end de udvalgte love, som kunne være interessante at drøfte, men min vurdering går på at have valgt ud fra akutte påsatte problemstillinger ved de enkelte valgte bestemmelser.

3.1.2 Valg af bestemmelse – HVL § 7

Hvidvaskningslovens kapitel 2, § 7 er den første bestemmelse jeg vil tage stilling til og det sker på baggrund af, den omhandler risikovurdering og risikostyring. Dette er det første led for revisor, når revisor skal tage acceptere en finansiellkunde eller en hvilken som helst anden kunde. Denne bestemmelse er relevant for opgaven, fordi dette er det første step, inden revisor overhovedet kan give sig selv grønt lys til at kunne revidere kunden. HVL § 7 er sammenkoblet med §§ 8, 9 og 10, som omhandler risikovurdering og kundekendskabsprocedurerne.

Ordlyden af HVL § 7 er:

”Virksomheder og personer omfattet af denne lov skal identificere og vurdere risikoen for, at virksomheden eller personen kan blive misbrugt til hvidvask eller finansiering af terrorisme. Risikovurderingen skal foretages med udgangspunkt i virksomhedens eller personens forretningsmodel og omfatte vurderingen af risikofaktorer, der er forbundet med kunder, produkter, tjenesteydelser og transaktioner samt leveringskanaler og lande eller geografiske områder, hvor forretningsaktiviteterne udøves. Risikovurderingen skal dokumenteres og løbende opdateres.” (HVL § 7)

Formålet i HVL §7 er, at man skal risikovurdere sin kunde. Det skal ske ud fra forretningsmodellen i den pågældende virksomhed, revisor reviderer. Revisors pligt er at identificere risikofaktorer, og

hvordan disse kan blive misbrugt til hvidvask og terror finansiering. Risikovurderingen skal foretages udelukkende ud fra den konkrete forretningsmodel, den finansielle virksomhed har, hvorfor der skal tages stilling til, typer af kunder, typer af produkter, typer af tjenesteydelser, typer af transaktioner m.m. Det er altid en vurderingssag for revisor angående omfanget af risikovurderingen, da dette afhænger af den finansielle virksomheds forretningsmodel. Revisor skal altid sørge for, at risikovurderingen er baseret på alle dele af den pågældende forretningsmodel. Ydermere beskriver HVL §7 i noterne, at der med risiko menes den iboende risiko for, at virksomheder og personer kan blive misbrugt til hvidvask. Det vil sige, at risikovurderingen af virksomheden er uden hensynstagen til de risikobegrænsende foranstaltninger, hvilket vil sige, at der ikke i vurderingen må inddrages, at der foretages kundekendskabsprocedurer. (HVL § 7 note 74-76)

I et konkret eksempel på en procedure for revisorer, når de foretager en risikovurdering af en kunde og får kendskab til kunden, giver Jørgen Lund Antonsen, Partner i PWC samt medlem i FSR's hvidvaskgruppe, os et indblik i, hvordan de gør i PWC, og det sker i forlængelse med mit interview med ham. Han fortæller følgende:

"Vi har en meget detaljeret procedure for hvidvask, både når du skal hvidvaske kunderne, og så når du laver en risikovurdering af den enkelte kunde, der har vi også en meget detaljeret guide for, hvordan du risikovurderer det enkelte kundeforhold. Man kan godt komme frem til, at pengeinstitutter er en høj risikokunde og afhængig af den risiko, du kommer frem til, at kundeforholdet det har, så har vi lavet forskellige forslag til ting, som folk skal overveje, jo højere risiko vi vurderer den enkelte kunde er involveret i hvidvask, jo flere ting har vi lagt op til, at folk skal overveje, når de laver revisionen." (Antonsen, PWC, 2019, bilag 5-6)

"Det er i princippet samme risikovurderingsprocedurer for alle vores kunder" (Antonsen, PWC, 2019, bilag 5-6)

I PWC er proceduren den samme, uanset hvilken branche kunden er fra, hvorfor det kan vurderes, at de PWC gør det samme, uanset om det er en finansiell virksomhed eller en anden form, fordi som Jørgen selv siger, har man for øje, at der er kunder, der mere risikofyldte på hvidvaskningsområdet end andre, og på sådanne kunder, vil der være specifikke procedurer der skal følges at tages stilling til. Når PWC skal risikovurdere pengeinstitutter, er risikoen større hos pengeinstituttets kunder, end

pengeinstituttet selv, hvorfor det er revisors pligt, ud fra sin professionelle skepsis og erfaring vurdere om der skal foretages yderligere. PWC har derimod enkelte ting, man forholde sig til, når du risikovurderer enkelte kunder, og det må man vurdere til at være tilfældet med finansielle virksomheder. Det samme gør sig gældende i de andre revisionshuse, og det har Jesper Brønd-Jensen, Director i Deloitte og medlem af FSR's hvidvaskgruppe, givet mig et lille indblik i, efter han blev spurgt, om de retningslinjer, de havde i Deloitte, var anderledes for finansielle virksomheder:

”Når der kommer en kunde ind ad døren, så er proceduren ikke anderledes end den er i anden virksomhed i henhold til hvidvaskloven. Der er nogle andre indikatorer, som gør, at der er en forhøjet risiko på kunden, men udgangspunktet er ikke, at alle finansielle virksomheder er der en forhøjet risiko på, det er det ikke. Vi er ikke forpligtet til at undersøge, om de overholder hvidvaskningsloven, medmindre at det påvirker regnskabet, så på den måde er det ikke en forhøjet risiko vi har, der er andre kunder vi har en forhøjet risiko på, men vi har den procedure, når der kommer en kunde ind ad døren, så går vores CST-team i gang, og de har nogle helt faste procedurer for, hvad de skal gøre. Der er ret mange del elementer i det, inden en kunde er godkendt. Delelementerne ændres undervejs, hvis der er ting, der indikerer, at der noget ekstra, vi skal være opmærksomme på. Så det er meget forskelligt, men det klart, at den lille købmand på hjørnet kontra den store globale koncern, det tager længere tid at undersøge, og der mere undersøgelse på, jo højere risikoen er. Vi har andre brancher, hvor vi meget mere opmærksomme. I vores overordnet, så har vi nogle parametre, som vi kigger på. Vi kigger eksempelvis på lande, altså geografiske områder, vi kigger på aktiviteter, vi kigger på, hvad er det for nogle folk, vi arbejder med, hvordan er strukturen sat sammen, og er der noget, der ser mærkeligt ud. Det er på alle kundespecifikke ting vi kigger på, og ud fra det, så vurderer vi indledningsvist, når kunden kommer ind i huset, hvad er hvidvaskrisikoen på den pågældende kunde. Det bredere vi så ud, kan man sige, at sådan at både dem der udfører opgaver, og dem, der har med kunden at gøre, at de så er opmærksomme på, at hvis der er en forhøjet hvidvaskrisiko, hvis der for eksempel er en pep (juridisk politisk person) som reel ejer, eller som sidder i direktionen. Det kan også være nogle ting, vi finder på google, eller et eller andet som indikerer, at her kunne der være problemer. Det kan også være, der er nogle sanktioner i koncernen, så tager vi også højde for det. Alt dette er i kundeacceptfasen, vi gør det.

” (Jensen, Deloitte, 2019, Bilag 7-8)

Det kan vurderes, at det, der sker i PWC og Deloitte på risikovurderingsplansniveau, er det samme, hvorfor det vurderes, at der ikke er en anderledes procedure for risikovurdering af specifikke kunder og heller ikke finansielle virksomheder, derved vil der ikke som udgangspunkt vil der ikke være en forhøjet risiko på de finansielle virksomheder. Han påpeger desuden, at hvis der er indikatorer, er vi revisorer ikke er forpligtet til at undersøge, om kunden overholder hvidvaskningsloven, medmindre det påvirker regnskabet, og på den måde vil der ikke være en forhøjet risiko på de finansielle virksomheder. Jesper nævner desuden, hvilke faktorer der spiller ind i kundeacceptfasen. Retningslinjerne er de samme hos de 2 store revisionshuse Deloitte og PWC, hvorfor risikovurderingen i revisionshusene må siges at blive overholdt med henblik på HVL § 7, og at denne bestemmelse må siges at være hensigtsmæssig for revisor, da det er vigtigt at få foretaget en risikovurdering af, hvem man egentlig arbejder med og har som kunde.

PWC har en helt specifik revisionshandling i form af at indhente information for de finansielle virksomheder, som er omfattet af hvidvaskningsloven. Det fik jeg at vide af Jørgen, der sagde følgende:

"Vi har ikke noget specielt, ikke andet end vi har sagt, at hvis kunden er omfattet af hvidvaskningsloven, som eksempelvis bankerne er, modsat en handelsvirksomhed, der ikke er omfattet. Så hvis du har den type kunde, så skal du have det med i din ledelses-/regnskabserklæring, at de skal bekræfte, at de selv i ledelsen, at de står inden for og overholder hvidvaskningslovgivningen. Du skal som revisor spørge ind til, om de har nogle problemer med myndighederne i relation til, om de har overtrådt hvidvaskningsloven tidligere. Der er nogle myndighedskrav, som Finanstilsynet skal følge op på nogle procedurer. Ja den vil vi gerne have. Vi skal have en bekræftelse via en ledelses-/regnskabserklæring, at ledelsen bekræfter, at de ingen problemer har med overholdelsen af hvidvaskningsloven. Så skal du selvfølgelig også kigge på den specielle bestemmelse i hvidvaskningsloven, at den interne revision skal have gennemgået procedurerne osv. Og denne rapport vil vi som PWC gerne have fra kunden. Du skal altså ikke selv gå ud som revisor for at gennemgå procedurerne. Man kan sige, at det ikke er en del af det regnskab, du reviderer. Det kan få problemer, hvis du har nogle væsentlige overtrædelser af hvidvaskningsloven, som gør, at banken udsætter sig selv for en økonomisk risiko. Du kan sige, at Københavns Andelskasse blev lukket på grund af, at de ikke havde styr på hvidvask. Så du kan sige, det er ret vigtigt for revisor, at der ikke er nogle væsentlige overtrædelser i lovgivningen, som kan true hele virksomhedens eksistens eller gøre, at der mangler hensættelser i form af bøder til virksomheden. I værste tilfælde, så vil myndighederne lukke virksomheden

ned, fordi de ikke har styr på tingene, så det er det niveau, man skal vurdere.” (Antonsen, PWC, 2019, bilag 5-6)

Når kunden er en finansiell virksomhed, som er omfattet hvidvaskningsloven, skal det fremgå af regnskabs-/ledelseserklæringen, og til dette vælger PWC at forespørge den finansielle virksomhed om en bekræftelse af, at de ingen problemer har med myndighederne og ikke har været indblandet i hvidvask i tidligere år, grundet dette kan være med i ledelses-/regnskabserklæringen. En finansiell virksomhed har en intern revision, fordi loven påkræver det, og hvis den interne revision har udfærdiget en rapport om de implementerede interne kontroller i virksomheden, vil PWC gerne have fat i denne. Dette er med til at kunne afdække risikoen for, at virksomheden selv ikke er indblandet i hvidvask, og den procedure, som PWC kører, er utrolig vigtigt i den forstand, at, som Jørgen selv siger, har der været eksempler på, at revisors kunde direkte har været med i hvidvask, som i eksempelvis Københavns Andelskasse, hvor der blev konkluderet, at de ikke havde styr på hvidvaskområdet i virksomheden, som resulterede i væsentlige overtrædelser, samt at de blev erklæret going concern. Derfor er det ekstremt vigtigt for revisor at kunne foretage nogle indledende analyser af virksomheden og dens omgivelser, da det i værste fald kan resultere i, at virksomhedens fortsatte drift vil være i fare, ligesom i Københavns Andelskasse. Derfor er det vigtigt, at revisor foretager de indledende revisionshandlinger, som PWC eksempelvis gør og har en procedure for, som kommer med i deres ledelses-/regnskabserklæring.

Diskussionen her er, at når revisor risikovurderer et pengeinstitut, risikovurderer man selve pengeinstituttet og ikke dets kunder, hvorfor det kan være svært for revisor at afdække risikoen, som ligger hos pengeinstituttets kunder, og som jeg har nævnt tidligere, sker hvidvaskningen i pengeinstitutterne hos deres kunder. Dette vil blive diskuteret senere i analysen.

3.1.3 Delkonklusion:

Det, jeg kan konkludere ud fra det juridiske perspektiv, er, at min retsvidenskabelige metode, der er anvendt ved analyse af HVL §7, i udgangspunktet i de 4 store revisionshuse er den samme. De har de samme procedurer, som Jesper og Jørgen rigtigt siger, hvorfor revisor inden for HVL 7 § samt noterne opfylder kravene i bestemmelsen, og at bestemmelsen i den forstand er retvisende for revisor, da branchen og kunden, som revisor skal revidere, kan have forskellige former for risiko i relation til at være et led i hvidvaskningsprocessen. Det er vigtigt, at revisor har et nøje indblik i forretningsmodellen i virksomheden for at kunne foretage den rigtige risikovurdering, jf. HVL § 7. Det er

mit indtryk, at de store revisionshuse følger bestemmelsen, men det er ikke noget, jeg kan dykke nærmere ned i. Derfor er bestemmelsen relevant til den del, som hedder risikovurdering af kunden, som revisor accepterer opgaven for, men ikke kundens kunde, hvor risikoen er langt større, da det er dem, der generelt er del i hvidvaskningsprocessen i en finansiell virksomhed som tidligere omtalt under SØIK's risikovurdering 2018. Det kunne eksempelvis være transaktioner igennem en bank eller vekselbutik. Ansvar for risikovurderingen af den finansielle virksomheds kunder påhviler den finansielle virksomhed selv, hvorfor der skal være implementeret kontroller og procedurer, der sikrer hvidvaskområdet. Det er derfor ikke, jf. HVL § 7, revisors pligt. Derfor vurderes denne bestemmelse som værende hensigtsmæssig for revisor med det formål at vurdere kunden og ikke kundens kunder.

3.1.4 Valg af bestemmelse – HVL § 25

Hvidvaskningsloven kapitel 5 omhandler undersøgelses-, noterings-, underretnings- og opbevaringspligt, og § 25 omhandler udelukkende undersøgelse af transaktioner og aktiviteter i kundens virksomhed. Denne bestemmelse er relevant, fordi den giver os et indblik i, hvad kravet er til revisor i form af at opsøge og undersøge transaktioner og aktiviteter i virksomheden, så jeg kan få et klarere billede af, hvad HVL ønsker fra de omfattede, herunder revisor, og af, om revisor egentlig gør dette.

Ordlyden af HVL § 25 er:

”Virksomheder og personer omfattet af denne lov skal undersøge baggrunden for og formålet med alle komplekse og usædvanligt store transaktioner samt alle usædvanlige transaktionsmønstre og aktiviteter, der ikke har et klart økonomisk eller påviseligt lovligt formål, med henblik på at fastslå, om der er mistanke om eller rimelig grund til at formode, at disse har eller har haft tilknytning til hvidvask eller finansiering af terrorisme. Virksomheder og personer skal, hvor det er relevant, udvide overvågningen af kunden med det formål at afgøre, om transaktionerne eller aktiviteterne forekommer mistænkelige” (HVL § 25)

Det vigtigt at have sig for øje, at ordlyden i § 25 er, at man skal undersøge baggrunden og formålet med alle komplekse og usædvanligt store transaktioner samt alle transaktionsmønstre og aktiviteter.

Dette har til formål at give revisor et indblik til at kunne at fastslå, om der er tale om der er mistanke om eller en rimelig grund til mistanke om hvidvask eller terrorfinansiering. Som revisor skal man undersøge baggrunden for alle komplekse og usædvanlige transaktioner. Dette er noget, som i praksis er svært i finansielle virksomheder, da der kører rigtig mange komplekse transaktioner igennem et pengeinstitut eller en vekselvirksomhed. Derfor har jeg analyseret nærmere på, hvad noter til HVL § 25 siger, for at få et bedre indblik i ordlyden, og hvad der menes. Der lægges stor vægt på opmærksomhedspligt for de omfattede af bestemmelsen, hvor det ydermere bliver forklaret, hvordan den generelle opmærksomhedspligt, der påhviler revisor, skal iagttages i det daglige arbejde med kunderne og kundetransaktioner. Opmærksomhedspligten består i, at de pågældende, generelt skal være opmærksomme på kunders aktiviteter, som på baggrund af deres særlige karakter kan have tilknytning til hvidvask eller terrorfinansiering. (HVL § 7 note 199-201). I finansielle virksomheder, hvor der går transaktioner igennem, hvorved de er bogført og registeret korrekt, vil regnskabet fremstå forkert? Hvad er revisors pligt jf. årsregnskabsloven, og hvad siger ordlyden i årsregnskabslovens § 11:

”Årsregnskabet og et eventuelt koncernregnskab skal give et retvisende billede af virksomhedens og koncernens aktiver og passiver, finansielle stilling samt resultatet. Ledelsesberetningen skal indeholde en retvisende redegørelse for de forhold, som beretningen omhandler” (ÅRL § 11)

Revisors pligt er at revidere årsregnskabet i en finansiell virksomhed med øje for, at dette regnskab, revisor skriver under på, er retvisende, ligesom dette gør sig gældende for alle andre virksomheder. Det meget vigtigt at have sig for øje, at revisor vurderer, om regnskabet har væsentlige fejl og mangler. Hvis dette er tilfældet, er regnskabet ikke retvisende, hvorfor HVL § 25 om at overvåge alle mistænkelige transaktioner og aktiviteter giver mening i den forstand, at revisor skal vurdere, hvis han eller hun finder mistanke. Men hvis der ingen mistanke forekommer, kan det være en problematisk opgave for revisor at tage stilling til alle transaktioner i en finansiell virksomhed for at vurdere, om kunder hvidvasker penge igennem virksomheder, som der sket i en del banker. Et regnskab, hvor der sker millioner af transaktioner igennem et år, hvor alle transaktionerne er bogført og registreret korrekt, giver dette anledning for revisor til at overveje, om der er mistanke på den enkelte transaktion? For at få et bedre overblik over dette, har Torben Lange Partner, Head of Forensic & Integrity Services hos EY, sagt følgende:

”Hvis vi så tager bankerne, det, der har været kritik af revisor, hvis vi nu tager Danske Bank og Estland, det er jo, at man ikke i tilstrækkelig grad har interesseret sig for, hvem kunderne var, der oprettede nogle konti, og så suser der nogle penge igennem. Hvis vi går tilbage til regnskabet igen, har regnskabet været forkert? Næ, det har det ikke, fordi alle transaktionerne er bogført, alle transaktionerne er registreret, der er beregnet renter, der er beregnet gebyrer og alt muligt andet. Der er sågar også tjent en god sum penge på det, hvad var så forbrydelsen muligvis? Den var muligvis, at du ikke i tilstrækkelig grad sikrede og fik data på, hvem er du lige, når du opretter en konto hos mig osv osv. Så er vi ude i et eller andet, hvor det er ret langt væk for revisors gøremål, fordi han skal påtegne regnskabet, og i regnskabet er delene rigtige, så spørgsmålet er, om virksomheden har haft de rigtige procedurer og den reaktionspligt, der er i den sammenhæng. Hvis man vil have revisor til at gøre noget mere, så er det egentligt ret enkelt, så skal man ændre kravene på, hvad revisor skal gøre. Hvis man ikke ændrer kravene, så skal man ikke have de forventninger til revisor, og det kan man ikke have, fordi det også er en konkurrence, hvis du som sagt står med 2 revisorer, og den ene siger, jeg kigger det hele igennem, men til gengæld koster det også en milliard, og den anden siger jeg kigger kun det igennem, der er nødvendigt, men det koster kun en million” (Lange, EY, 2019 – Bilag 3-4)

Torben Lange tager eksemplet med Danske Bank, som i den seneste tid har haft stort omtale i medierne og haft stor indflydelse på omverden. Torben lægger vægt på, at vurderingen af regnskabet i årene, hvor der har begået hvidvask, og om regnskabet har været forkert og ikke retvisende, jf. ÅRL § 11. Regnskabet har ikke været forkert, da de transaktioner og bevægelser, der har været i virksomheden, er blevet registreret og bogført rigtigt. Revisionsmålene er for revisor opfyldt i form af forekomsten og fuldstændigheden, hvorfor regnskabet efter revisors opfattelse i realiteten er rigtigt, fordi en revisor skal dokumentere de tal, der er i regnskabet, er registreret og bogført korrekt. Hvis vi prøver at koble dette til HVL § 25 angående undersøgelse af transaktioner, er revisors pligt ikke kun at tage stilling til transaktionerne og vurdere, at der intet med dem besynderligt, men direkte at undersøge transaktionernes baggrund, derved også undersøge, hvem den eventuelle kunde er i transaktionen. HVL § 25 vil egentlig give revisor adgang til den finansielle virksomheds kunder, fordi de transaktioner, der sker for den finansielle virksomheder, foregår i deres bogføring, som er for deres kunder, der foretager transaktionerne igennem virksomheden, og disse transaktioner skal bogføres og registreres. Hvis ordlyden i HVL § 25 skal følges, er min vurdering at dette vil kræve, at revisor skal udføre noget arbejde, som ikke er hensigtsmæssig, hvis vi tager udgangspunkt

i anden regulering, som revisor er omfattet af. Omvendt kan man sige, at revisors arbejde er at vurdere, om regnskabet giver et retvisende billede, hvorfor det kan vurderes at være regnskabsmæssigt korrekt for revisor at sige, at en stor transaktion, som virker mistænkelig, ikke giver anledning til yderligere, fordi, som Torben Lange siger, er alle transaktionerne bogført, alle transaktionerne er registreret, der er beregnet renter, der er beregnet gebyrer, hvorfor revisor regnskabsmæssigt kan vurdere dette til at være et retvisende billede af selve transaktionen og af den stikprøve, der er blevet foretaget af revisor. I eksempelvis et pengeinstitut, er der millioner af transaktioner igennem et år, og derfor vil det aldrig være praktisk muligt at kræve, at revisor skal tage stilling til alle og vurdere dem nøje, også selvom beløbet er stort og af væsentlig karakter. I et pengeinstitut kan der meget nemt være transaktioner af millioner kroner, hvorfor dette vil være en umulig opgave for revisor at undersøge alle disse.

Jesper supplerer efter at være blevet spurgt ind til HVL 25 § med følgende:

”Hvis man kigger ind i det, så skal du huske, at hvidvaskloven er i høj grad skrevet til de finansielle virksomheder, og vi sidder ikke med transaktionen, det gør de finansielle virksomheder. De ser kontiene, de ser, at der kommet et beløb ind og et beløb ud. Jeg synes, at det her er en aktivitet for vores vedkommende, altså den aktivitet, du ser ude i virksomheden, hvis den lige pludselig er unormal eller ser mærkelig ud i forhold til nogle andre lande, eller der kommer en aktivitet, som falder uden for den ramme, du kender til, så er det jo, at alarmklokkerne skal ringe. Hvis den ikke er usædvanlig, skal du i min optik ikke gøre noget ved den. Hvis du støder på den som en del af din revision, og den ser mærkelig ud, så skal man selvfølgelig forfølge den. Men er den bogført, registreret, renter og gebyrer er beregnet, så er det ikke en unormal aktivitet, og derfor vil jeg ikke mene, vi skal gøre noget specielt på den, men tager vi den ud som en del af din stikprøve, og du lige pludselig finder ud af, HOV, der er et eller andet her, som jeg ikke kan forstå, så er du selvfølgelig forpligtet til at gøre noget.” (Jensen, Deloitte, 2019 – Bilag 7-8)

Jesper lægger vægt på, at aktiviteten i virksomheden er den, som vi som revisorer skal være opmærksomme på og have for øje, når vi reviderer. I en finansiell virksomhed er der store mængder af transaktioner, også enkeltstående store transaktioner, derfor er det svært at komme frem til, hvad der er usædvanlig, fordi det er normaliseret i eksempelvis et pengeinstitut, at der kommer store transaktioner igennem. Men derimod hvis et pengeinstitut aldrig har haft et beløb over 10 millioner

kr. kørt igennem som en transaktion, og der ud af det blå kommer 10 millioner kr. ind, er det her, at aktiviteten for virksomheden er af unormal karakter, og dermed vil det være en usædvanlig transaktion, hvorfor Jesper mener, at det først er der, vi skal forfølge sporet.

Der er bred enighed blandt alle revisorer i de store revisionshuset om, hvad der menes med HVL § 25, og hvad revisors rolle er. Det er nemlig ikke at tage stilling til alle transaktioner, fordi dette vil aldrig kunne lade sig gøre i en finansiell virksomhed, hvorfor det er vigtigt at have sig for øje, at en transaktion skal være usædvanlig. HVL § 25 skal derfor ikke betragtes således, at hvis der er en stor transaktion i en virksomhed, er konklusionen ikke, at den er usædvanlig; det handler om branche, og hvilken virksomhed man har som kunde ud fra revisors perspektiv.

3.1.5 Delkonklusion:

HVL § 25 sætter stor fokus på, at baggrunden for alle transaktioner og formålet med dem bliver vurderet af revisor. Hvis revisor vurderer udelukkende med regnskabet for øje, som er revisors opgave efter ÅRL § 11, vil det være retvisende at tage stilling til, om transaktionerne er bogført, registreret, beregnet renter og gebyrer, hvorfor revisor efterfølgende kan konkludere, at der ingen fejl er, og at der derfor ikke er anledning til nogen mistanke om hvidvask. Revisor er derfor ikke forpligtet til at tage stilling til alle transaktioner, fordi dette kræver, at revisor går ud over reguleringen og vurderer noget, som revisor ikke jf. HVL er omfattet af, hvorfor det ikke vil være passende for revisor at undersøge dette. Man kan vurdere, om ordlyden i HVL § 25 kan tolkes på flere måder, og dette gør måske, at denne lov ikke rigtigt er hensigtsmæssig for revisor, fordi der ikke er klarhed og tydelighed i ordlyden, men ved at tage stilling til noterne i HVL § 25, vil det fremgå tydeligt, at revisor er omfattet af en opmærksomhedspligt, der gælder den kunde, revisor reviderer, hvorfor konklusionen vil være, at ordlyden er i overensstemmelse med selve hensigten. Konklusionen er derfor, at HVL § 25 er hensigtsmæssig for revisor i form af at følge transaktioner, som virker mistænkelige, og allerede dette vil være svært i en finansiell virksomhed, fordi transaktionerne er mange og omfattende. Det vigtigt at have sig for øje, at revisors pligt er ikke at vurdere, hvem kundens kunde er ligeså snart, der er foretaget en stor transaktionen i virksomheden. Derimod hvis man som revisor støder på en mistænkelig transaktion i løbet af revisionen af kunden, er revisor forpligtet til at forfølge denne til bunds.

3.1.6 Valg af bestemmelse – HVL § 26

§ 26 i hvidvaskningslovens kapitel 2 er taget i betragtning, fordi den fortæller os, hvornår en revisor skal underrette myndighederne, og hvor grænsen går for, hvornår man som revisor er forpligtet til at underrette. HVL § 26 kommer i forlængelse af den tidligere gennemgåede HVL § 25, hvor jeg analyserede vigtigheden af at undersøge væsentlige og store transaktioner, hvor jeg vil se på, hvornår vi som revisorer skal tage HVL § 26 i betragtning og underrette myndighederne. Bestemmelsen er relevant for problemformuleringen, da den giver os et indblik i, hvornår revisor skal underrette myndighederne i processen i revisors arbejde.

Ordlyden af HVL § 26:

”Virksomheder og personer skal omgående underrette Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet, hvis virksomheden eller personen er vidende om, har mistanke om eller rimelig grund til at formode, at en transaktion, midler eller en aktivitet har eller har haft tilknytning til hvidvask eller finansiering af terrorisme. Det samme gælder ved mistanke, der er opstået i forbindelse med kundens forsøg på at foretage en transaktion eller en henvendelse fra en mulig kunde med ønske om gennemførelse af en transaktion eller aktivitet.” (HVL § 26)

HVL § 26 beskriver, at man som revisor omgående skal underrette Statsadvokaten for Særlig Økonomisk International Kriminalitet (SØIK/Bagmandspolitiet), når denne er vidende om, at der er mistanke eller formodning om, at en aktivitet eller transaktion har tilknytning til hvidvask. Det, man kan sige om bestemmelsen, er, at den er meget tydelig og klar i ordlyden om, hvornår man skal underrette som revisor, hvorfor det vigtigt at forstå at revisor er forpligtet til at underrette, ligeså snart han eller hun har en mistanke eller formodning. Derfor kan det siges, at revisor ikke skal være 100 % sikker på, at transaktionen eller aktiviteten har noget med hvidvask at gøre. Loven indeholder ikke en nærmere beskrivelse af, hvad en underretning skal indeholde. Der er ikke særlige formkrav til underretningen. (HVL § 26, note 204-205)

Danske Bank-sagen har vakt stor opmærksomhed verden over, og her er det underretningspligten i HVL § 26, som ifølge Erhvervsstyrelsen ikke er blevet overholdt, hvorfor der er en igangværende sag mellem Erhvervsstyrelsen og EY, som var revisor for Danske Bank i perioden for skandalen. Her har Jacob Ussing, DR-journalist og –korrespondent, arbejdet indgående med sagen og været

med til generalforsamlingen, hvor revisorerne fra EY og andre interessenter var tilstede, og han har sagt følgende:

”Nu må vi se, om politiet kommer frem til, at der skal rejses tiltale eller ej mod EY, men grunden til det ser ud til at være et centralt punkt, det er, at i foråret 2014, at man kan se, hvis man går så langt som at lave sådan en aftale, så står det med sikkerhed klart for dig, at du klar over der noget helt galt, og banken er lige præcis sigtet for ikke at undersøge det ordentligt i det øjeblik, man er klar over, der noget galt, og ikke at underrette bagmandspolitiets (SØIK) hvidvaskningssekretariat, eventuelt også Finanstilsynet på samme tidspunkt, og for ikke hurtigt nok at lukke ned for denne her særlige afdeling for udenlandske kunder ovre i den estiske filial.” (Ussing, DR, 2019 – Bilag 1-2)

Jacob Ussing omtaler i citatet, at Danske Bank ikke har underrettet SØIK, selvom man har været klar over, at der var noget, der stod galt til, men alligevel valgt ikke at foretage sig noget i situationen. Den samme formodning har Erhvervsstyrelsen fået af EY's arbejde i Danske Bank, hvorfor de er blevet politianmeldt, fordi man mener, at de ikke har gjort deres arbejde efter lovgivningen. Dette er ikke noget, jeg kan gøre mig kloge på i denne afhandling, da jeg ikke ved, hvordan den interne revision har rapporteret til den eksterne revisor i forløbet, men det man kan få med herfra er, at når man som revisor har fået at vide eller har en formodning om, at der er mistanke om mulig hvidvask i transaktioner, skal dette underrettes til SØIK underrettes herom øjeblikkeligt. Dette er meget klart, ellers kan man som omfattet af HVL § 26 komme i knibe og blive politianmeldt. Det vigtigt at forstå, at for at revisor kan have indblik i hvidvask, som omtalt i tidligere afsnit, kræver det, at der er blevet rapporteret til revisor fra eksempelvis den interne revision i den finansielle virksomhed, som bliver revideret, hvorfor der er langt mellem, at revisor har et indblik i, at kundens kunde er i gang med at hvidvaske penge igennem transaktioner i den finansielle virksomhed, som bliver revideret. I tilfældet med Danske Bank er der kommet rapporter ud fra den interne revision, hvori de skriver, at ledelsen i Danske Bank er blevet underrettet, hvorfor Erhvervsstyrelsen mener, at de eksterne revisorer på opgaven har været opmærksomme på dette, hvilket bringer os til det led, at der har været underretningspligt for revisorerne i den pågældende situation. Der kan idømmes bøder og fængselsstraf for omfattede af HVL § 26, hvis denne ikke overholdes, ligeledes gælder der de andre bestemmelser i HVL.

3.1.7 Delkonklusion

Det, jeg kan konkludere, er, at bestemmelsen i HVL § 26 er hensigtsmæssig for revisors arbejde, og at revisor skal underrette SØIK, ligeså snart der er en formodning og ikke en konklusion, hvoraf det fremgår, at der er hvidvask. Man skal som revisor underrette SØIK, hvorefter man som revisor egentlig gjort sin pligt, og holdes lovligt ude. Det vil derefter påhvile SØIK's efterforskningsafdeling og udelukkende være deres beslutning, hvad de vil gøre ved den pågældende sag.

3.1.8 Sammenfatning af analyserede bestemmelser:

Jeg har analyseret 3 bestemmelser, som har været relevante for denne afhandling med henblik på besvarelsen af problemformuleringen. Det vurderes, at hvidvaskningsloven er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask, og de krav, som revisor er omfattet af i hvidvaskningsloven, er klare og tydelige i ordlyden. De krav, der er gennemgået i de 3 udvalgte bestemmelser, har alle det til fælles, at de relaterer sig til revisors kunde, hvorfor det vigtigt at skelne mellem, at revisor ikke på noget tidspunkt er forpligtet til at vurdere, hvilken form for penge der kommer igennem en finansiell virksomhed, medmindre der i løbet af revisionen opstår mistanke eller formodning om, at pengestrømme, som kører igennem en finansiell virksomhed, bruges til at hvidvaske penge, i så fald skal revisor underrette SØIK. Det vurderes, at de ikke er hensigtsmæssig for revisors arbejde med at imødegå den risiko, der er i finansielle virksomheders kundeportefølje. Det er uden for revisors ansvarsområde ud fra hvidvaskningslovens perspektiv, og hvis det kræves af omverdenen og myndighederne, at revisor skal kunne imødegå den risiko, som er hos kundens kunde, kræver det, at der bliver lavet en særlovgivning til revisor, som har til formål at imødegå risikoen. Dette vil dog medføre, at revisors arbejde bliver langt mere indviklet, hvorfor honoraret for en revisor ville stige markant, da det at imødegå den risiko, der er hos kundens kunde, kræver store mængder af timer og arbejde. Når revisor foretager risikovurderingen, sker det udelukkende på baggrund af den kunde, revisor har som kunde, dvs. de har nogle procedurer, som hvidvaskningslovens § 7 kræver, og de kører dem efter bogen. De finansielle virksomheder er derimod forpligtet via Finanstilsynets regler samt hvidvaskningsloven til at foretage deres risikovurdering af de kunder, hvor der er meget stor risiko for, at der foregår hvidvask. Vi skal som revisorer undersøge, om kundens interne kontroller på hvidvaskområdet spiller, og det samme gør Finanstilsynet, hvorfor man som revisor, hvis der skulle være nogle bemærkninger, tager man en drøftelse med ledelsen om de implementerede interne kontroller på området. I en finansiell virksomhed er risikoen ikke stor, den er ligesom i alle andre normale virksomheder, fordi formodningen er, at ledelsen ikke er indblandet i hvidvask, men der, hvor risiciene ligger, er hos kundens kunde, og for at den finansielle virksomhed skal kunne holde sig i

overensstemmelse med lovgivningen, kræver det, at deres risikovurdering er nøje og meget striks, da muligheden for transaktioner af pengestrømme gennem en finansiel virksomhed, som har karakter af hvidvask, er stor efter de store skandaler, der på det seneste har floreret. Bestemmelserne i hvidvaskningsloven er uden lige fuldstændige og klare i ordlyden, hvorfor det er et stort problem, at revisor fra omverdens perspektiv bliver pålagt et større ansvar end angivet i lovgivningen. Omverdenen ser ikke det samme og kræver noget fra revisor, som ikke kan kræves ud fra hvidvaskningsloven, hvorfor det vurderes, at omtalen i medierne og i myndighederne angående revisors opgave på hvidvaskområdet ikke holder vand jf. HVL, og revisor må derfor vurderes at være på lige fod med lovgivningen, men dette vil stadigvæk ikke rykke ved, hvad myndighederne og omverdenen mener om revisors rolle på området.

3.2 ISA 240 – Besvigelser

3.2.1 Formål:

Den internationale revisionsstandard ISA 240 omhandler revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revisionen af regnskaber og træder i kraft d. 15. december 2019. ISA 240 har til formål at formidle, hvilket regelsæt der er for revisor, når det handler om besvigelser ved revisionen af regnskab.

De overordnede mål for revisor jf. ISA 240.10 er:

- ” (a) at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af besvigelser
- (b) at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis om de vurderede risici for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser ved at udforme og gennemføre passende reaktioner og
- (c) på passende vis at reagere på besvigelser eller mistanker herom, som er konstateret under revisionen.” (ISA 240.10)

ISA 240 har til formål at forøge chancen for revisor for at opdage besvigelser. Det revisionsmæssige formål, der er i ISA 240, er at opdage besvigelser og dermed give revisor indblik i, hvordan man reagere herpå, samt hvilket ansvar revisor har i forbindelse med opdagelsen af besvigelser.

Besvigelser er en meget bred betegnelse, og som jeg har gennemgået i kapitel 1.7, er hvidvask en del af det, vi kender som besvigelser, hvorfor jeg i det næste afsnit analyserer, hvorvidt ISA 240 er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask.

Vi kender allerede definitionen på, hvad besvigelser er, og man kan derfor konkludere at besvige nogen kan betyde en masse, hvorfor det også omfatter hvidvaskningsloven.

3.2.2 Valg af bestemmelse – ISA 240.4

Valget af ISA 240.4 kommer på baggrund af, at den giver os en indblik i ansvaret for forebyggelsen og opdagelsen af besvigelser, som er med til at underbygge problemformuleringen i forbindelse med, at der skabes et indblik i, hvad ISA 240.4 mener om ansvaret for forebyggelsen og opdagelsen af besvigelser. ISA 240.4 omhandler, at det primære ansvar ligger hos virksomhedens øverste og daglige ledelse, og det er vigtigt at forstå, at ud fra besvigelseres perspektiv, er ansvaret ikke størst hos revisor.

Ordlyden af ISA 240.4 er:

”Det primære ansvar for at forebygge og opdage besvigelser ligger både hos virksomhedens øverste og dens daglige ledelse. Det er vigtigt, at den daglige ledelse under den øverste ledelses tilsyn lægger stor vægt på at forebygge besvigelser, hvilket kan reducere mulighederne for, at besvigelser kan forekomme, og på at afskrække fra at begå besvigelser, idet dette kan overbevise personer om ikke at begå besvigelser i kraft af sandsynligheden for at blive opdaget og straffet. Dette indbefatter en forpligtelse til at skabe en kultur af ærlighed og etisk adfærd, som kan styrkes af et aktivt tilsyn fra den øverste ledelses side. Den øverste ledelses tilsyn omfatter overvejelser af muligheden for at tilsidesætte kontroller eller for i øvrigt at udøve upassende indflydelse på regnskabsaflæggelsesprocessen, såsom den daglige ledelses forsøg på at manipulere med resultatet med henblik på at påvirke analytikerens opfattelse af virksomhedens præstation og indtjening.” (ISA 240.4)

En revisor reviderer ikke direkte efter besvigelser, men man skal altid have sig for øje, at der er en besvigelserisiko i alle virksomheder. ISA 240.4 lægger vægt på, at det største ansvar påhviler den daglige og øverste ledelse, fordi det er dem med bedst kendskab til virksomheden og til, hvor der kan forekomme besvigelser i virksomheden. Regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver er forhold, som ledelsen skal være opmærksom på, og ikke hvidvask, jf. ISA 240.4. Ordlyden i ISA

240.04 er ikke direkte en henvisning til hvidvask, men regnskabsmanipulation, der kan være hvidvask, fordi hvis eksempelvis et pengeinstituts ledelse er opmærksom på, at deres kunder begår hvidvask igennem pengeinstituttet via transaktioner, kan der være et incitament for ledelsen til, at den gerne vil have flotte tal til årsregnskabsafslutningen, hvorfor de lader deres kunder foretage disse transaktioner, fordi den daglige ledelse tjener penge på, at tallene bliver bedre via de optjente renter og gebyrer, kunderne betaler pengeinstituttet. Hvis den daglige ledelse og den øverste ledelse har et ben i hvidvaskningsprocessen, ville den øverste ledelse fremvise, at deres kontroller på området er fuldstændige, og derfor vil det være svært for revisor at vurdere, om dette stemmer, da de selv er opmærksomme på, at de er en del af hvidvaskningsprocessen.

3.2.3 Delkonklusion

Jeg mener, at bestemmelsen er hensigtsmæssig for revisors arbejde mod besvigelser, herunder regnskabsmanipulation, der kan være en del af hvidvask. Bestemmelsen henvender sig til en general betegnelse af bedrageri, hvorfor den ikke direkte relaterer sig til hvidvask, som hvidvaskningsloven gør. Hvorvidt det gør den til en mindre hensigtsmæssig lov for revisors arbejde i relation til hvidvask, er noget der kan diskuteres, men jeg mener, at dette ikke har en betydning for, at revisor ikke kan reagere ved mistanke om hvidvask hos den daglige og øverste ledelse. Definitionen af regnskabsmanipulation (Læsevejledning, Bilag 9) er den endegyldige grund til, at ISA 240 er hensigtsmæssig for revisors arbejde.

3.2.4 Valg af bestemmelse – ISA 240.8

ISA 240.8 omhandler revisors ansvar på området hvidvask, ligesom ISA 240.5-240.7, og dette giver os et overblik over, hvilket ansvar der ligger på revisors skuldre i relation til besvigelser, hvorfor bestemmelsen er retvisende for min vurdering af, om ISA 240 er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask.

Ordlyden af ISA 240.8:

”For at opnå høj grad af sikkerhed er revisor ansvarlig for at udvise professionel skepsis under hele revisionsprocessen og tage højde for den daglige ledelses mulighed for at tilsidesætte kontroller og for den kendsgerning, at revisionshandling, der er effektive til opdagelse af fejl, ikke nødvendigvis er effektive til opdagelse af besvigelser. Kravene i denne ISA er udformet som hjælp for

revisor ved identifikation og vurdering af risiciene for væsentlig fejlinformation som følge af besvigelser og ved udformning af revisionshandlinger til opdagelse af en sådan fejlinformation.” (ISA 240.8)

Bestemmelsen ISA 240.8 omhandler revisors ansvar ved at have en professionel skepsis under hele revisionsprocessen og dermed vurdere, om ledelsen har tilsidesat nogle kontroller, som er med til at give en stigende risiko på besvigelserområdet. Revisor skal forholde sig til de interne kontroller i virksomheden og tage stilling til, om disse giver anledning til ændringer grundet dårlige kontroller på området for besvigelser. Jesper har udtalt følgende:

”Der går man også ind som revisor og forholder sig til, hvad har de af interne kontroller på områderne, er de effektive, fordi du kan ikke i en finansiell virksomhed sidde og pege alle transaktioner ud, der er store, så bliver du aldrig færdig i hvert fald, det er et samspil med virksomheden.” (Jensen, Deloitte, 2019 – Bilag 7-8)

Jesper udtaler, at man som revisor skal forholde sig til de interne kontroller, der er på området for hvidvask, og dette er korrekt, jf. revisors arbejdshandlinger, med henblik på at udvise professionel skepsis igennem hele sin revision, som ISA 240.8 bruger som ansvarsområde for revisor. Det skal siges at ISA 240.8 igen er rettet mod besvigelser, og definitionen af besvigelser i ISA 240 er, at det omfatter regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver, hvorfor den igen ikke er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask vedrørende finansielle virksomheders kunder, men kunne være hensigtsmæssig i forhold til at vurdere, om ledelsen tager del i hvidvaskningen. Hvis der er nogle interne kontroller, som vurderes at kunne afdække den risiko hos ledelsen, at de kunde være indblandet i hvidvask, og denne kontrol tilsidesættes, vil dette være et forhold, som revisor ville skulle dykke længere ned i jf. ISA 240.8.

3.2.5 Delkonklusion

ISA 240.8 vedrører revisors ansvar, herunder professionel skepsis igennem hele revisionsprocessen, og omtaler besvigelser som værende misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation, hvorfor det konkluderes, at bestemmelsen ikke er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask. Det skal understreges igen, at den er hensigtsmæssig, hvis det er ledelsen, revisor afdækker risikoen for, men ikke hvis det er den finansielle virksomheds kunder, revisor skal afdække risikoen på. Det ville være uden for dennes ansvarsområde.

3.2.6 Sammenfatning af bestemmelserne

Der er valgt ikke at dykke længere ned i mere end 2 bestemmelser i ISA 240, fordi ISA 240 er hensigtsmæssig, når den er rettet mod regnskabsmanipulation, herunder af bevidst og ubevidst karakter, og misbrug af aktiver. ISA 240 vil kun være relevant i forhold til hvidvask, hvis ledelsen selv var et led i hvidvaskningsprocessen og brugte den for at give et bedre regnskabsbillede af deres tal. Dette ville gøre det til en regnskabsmanipulation af bevidst karakter. Derfor vil det være væsentlig fejlinformation, som har en bevidst karakter, og først der vil ISA 240 kunne være relevant for revisor. Det store problem i finansielle virksomheder ligger ikke i, at ledelsen er med til hvidvask. Dette er ikke noget, vi ser, men derimod ser vi som sagt eksempler på, at deres kunder har en kriminel baggrund, hvorfor ISA 240 ikke vil kunne blive anvendt i denne sammenhæng. Derfor kan det konkluderes, at den er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask hos kunden selv, ligesom hvidvaskningsloven var hensigtsmæssig. Det er vigtigt at forstå koblingen i forhold til den finansielle virksomheds kunde, som ikke er inden for revisors opgave. Den generelle risiko vurderes til at være markant mindre for, at den finansielle virksomhed deltager i hvidvask, end at den finansielle virksomheds kunde gør det, hvorfor det vurderes ikke at være relevant at nævne flere bestemmelser i ISA 240, da konklusionen har samme mønster som i hvidvaskningsloven.

3.3 Samspeilet af hvidvaskningsloven og ISA 240

Hvidvaskningsloven og ISA 240 har ligheder i deres bestemmelser, og det kan man ses ved emnet risikovurdering. Bestemmelserne § 7, 8 og 9 i hvidvaskningsloven omhandler risikovurdering, og som beskrevet i tidligere afsnit omhandler dette, at vi som revisorer skal foretage en risikovurdering af vores kunder og vurdere, om der forekommer en forhøjet risiko grundet faktorer i virksomheden. I ISA 240.16 omhandler risikovurderingshandling og at få en forståelse af virksomheden og dens omgivelser, og den lægger ligeledes op til en risikovurdering af kunden. Kundeendskabsproceduren i hvidvaskningsloven § 10 kan også flettes ind, ligesom bestemmelserne i ISA 240.17-21 kan inddrages under risikovurderingshandling.

Rapporteringspligten i hvidvaskningsloven sker efter § 26 til SØIK, og i ISA 240 sker rapporteringen efter ISA 240.43, der omhandler kommunikation med lovgivende og kontrollerende myndigheder. Rapporteringen, sker på samme vis, hvad enten der er tale om besvigelser eller hvidvask, skal der indberettes til SØIK eller den kontrollerende myndighed, som måtte være relevant.

Hvidvaskningsloven er en generel angivelse af, hvilke rammer der gælder for de omfattede af hvidvaskningsloven. Den runder emner som kontantforbud, falske penge, risikovurdering, undersøgelsespligt, underretningspligt, tavshedspligt m.m. Den er direkte rettet mod hvidvask, hvor ISA 240 er en generel beskrivelse af besvigelser. At besvige betyder at bedrage, og i ISA 240 er definitionen, at det er kan ske på 2 måder: regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver. Regnskabsmanipulation er det, som er interessant i forhold til hvidvaskområdet, fordi hvis det er ledelsen og virksomheden selv, som deltager i hvidvask, kan incitamentet være, at de skal have bedre regnskabstal. ISA 240 refererer ikke direkte til hvidvask, men er en generel standard om bedrageri i en virksomhed. Hvidvaskningsloven har til formål at forbygge og bekæmpe hvidvask og terrorfinansiering, herunder påligger den krav for de omfattede af loven om, at man bl.a. skal foretage risikovurderinger samt legitimere sine kunder i en given branche. ISA 240 har til formål at identificere alle slags besvigelser, som er regnskabsmanipulation eller misbrug af aktiver, hvorfor det skal være af en sådan karakter, at det har indflydelse på regnskabets retvisende billede, som vi som revisorer afgiver sikkerhed om.

Fælles for hvidvaskningsloven og ISA 240 er, at de begge henvender sig til revisor og revisors kunde, og det er vigtigt at have sig for øje, at de ikke henvender sig til kundens kunde set fra revisors side. Derfor er alt det, der sker i en finansiell virksomhed angående dennes kunder, ikke inden for revisors opgave, medmindre revisor igennem sin revision støder på transaktioner eller aktiviteter, som giver mistanke om hvidvask, er der en reaktionspligt efter både ISA 240 og hvidvaskningsloven.

Hvidvaskningsloven bruges, når revisor skal acceptere en virksomhed som kunde til løbende samt at virksomheden holder sig inden for hvidvaskreglerne. Underretningen skal ske til SØIK ved mistanke om hvidvask eller misligholdelse af hvidvaskningsloven. ISA 240 bruges ikke igennem hele revisionsprocessen, men forekommer der mistanke om hvidvask, hvor ledelsen kan være indblandet, skal den tages i brug, og kobles med hvidvaskningsloven, og derfor kræver det, at revisor holder tungen lige i munden, fordi bryder man den ene lov, bryder man også den anden lov. ISA 240 bruges også af revisor i andre situationer som misbrug af aktiver eller regnskabsmanipulation, der er en bevist eller ubevidst handling, og som ikke vedrører hvidvask.

3.3.1 Delkonklusion:

Det man kan sige om ISA 240 og hvidvaskningsloven er, at begge er hensigtsmæssige for revisors arbejde i relation til hvidvask. De er revisende for, hvad revisor inden for lovens rammer skal afdække. ISA 240 og hvidvaskningsloven er fuldstændige, hvorfor når revisor overholder lovene, burde der ikke være uoverensstemmelser i, om revisor gør tingene rigtigt. Lovens rammer vedrører revisors kunde og ikke kundens kunde, hvorfor det som tidligere nævnt ikke er inden for revisors opgave at kunne afdække den risiko, som måtte ligge hos kundens kunde, men kun at afdække hvidvaskrisikoen, som kan ske i ledelsen hos den finansielle virksomhed.

3.4 ISA 250 – Love og øvrig regulering påvirker revisionen af regnskabet

3.4.1 Formål:

ISA 250 trådte i kraft 15. december 2017 og omhandler overvejelser vedrørende love og øvrig regulering ved revisionen af regnskabet, og den har til formål at sikre, at revisor overvejer, at specifikke love og øvrig regulering er overholdt jf. ISA 250.1.

Formålet og målet ved ISA 250 er for revisor:

”(a) at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for overholdelse af bestemmelserne i de love og den øvrige regulering, der normalt anses for at have direkte indvirkning på fastsættelsen af væsentlige beløb og oplysninger i regnskabet

(b) at udføre nærmere beskrevne revisionshandlinger, der har til formål at identificere tilfælde af manglende overholdelse af andre love og øvrig regulering, der kan have væsentlig indvirkning på regnskabet, og

(c) at reagere passende på konstateret manglende overholdelse eller mistanke om manglende overholdelse af love og øvrig regulering, der er konstateret under revisionen.” (ISA 250.11)

Formålet er, at der skal indhentes revisionsbevis for, om love og øvrig regulering er overholdt, hvis det har direkte indvirkning på fastsættelsen af et væsentligt beløb, og derefter skal der udføres revisionshandlinger, som identificerer den manglende overholdelse, og til sidst reagere herpå.

ISA 250 er relevant for besvarelsen af problemformuleringen, da denne har en kobling til hvidvaskningsloven, og den er yderst relevant for revisorer, som reviderer finansielle virksomheder, fordi et brud på hvidvaskningsloven forpligter revisor til at revidere efter ISA 250.

3.4.2 Valg af bestemmelse – ISA 250.4, ISA 250.11 og ISA 250.15

ISA 250.4 er blevet valgt for at analysere revisors ansvar i forbindelse med ISA 250, og hvilke krav der er hertil. Den giver et overblik over, at revisor ikke kan forventes finde al manglende overholdelse af love og øvrig regulering fra kundens side.

Ordlyden af ISA 250.4:

”Kravene i denne ISA er udformet med henblik på at hjælpe revisor med at identificere væsentlig fejlinformation i regnskabet som følge af manglende overholdelse af love og øvrig regulering. Revisor er dog ikke ansvarlig for at forebygge manglende overholdelse og kan ikke forventes at opdage manglende overholdelse af alle love og øvrig regulering.” (ISA 250.4)

Kravene er som tidligere omtalt, at revisor skal identificere væsentlig fejlinformation i regnskabet, som følger af manglende overholdelse af anden regulering. Dette er hele hovedformålet med denne bestemmelse, men den lægger også vægt på, at hele ansvaret ikke påhviler revisor, hvorfor den er meget tydelig i ordlyden om, at man kan ikke forvente, at al manglende overholdelse af lovgivningen hos kunden er revisors ansvar, fordi hvis revisor specifikt skal tage stilling til alt, kunden er omfattet af, i form af regulering, ville denne proces igen kunne tage uendelig lang tid, og den er uden for revisors opgave.

Jørgen udtaler følgende om ISA 250:

”ISA 240, som du nævnte før, den er selvfølgelig vigtig, at vi som revisorer skal være opmærksomme på besvigelser, selvom vi ikke skal revidere direkte imod det, men jeg synes også, du skal overveje at kigge på ISA 250, hvor der står, man skal være opmærksom på, om der er særlig lovgivning, der kan have en betydning for regnskabsaflæggelsen. Det er jo sådan, at hvis man i en virksomhed har overtrådt hvidvaskloven, så risikerer man altså at få nogle gevaldige bøder, som kan have betydning for, at regnskabet er retvisende. Man skal i princippet kigge på alle speciallovgivninger, eksempelvis hvis det er pengeinstitutter, så skal du kigge på speciallovgivning i den branche. Banker eksempelvis har hvidvaskningsloven, den er ret vigtig for banker, der kan også være love og værdipapirer, som revisor i hver fald skal se, om der kan være nogle overtrædelser på de

lovgivninger, som kan have betydning for regnskabet, så man nød til forholde sig til det, og på den anden side, det er ikke sikkert, man skal revidere specielt efter det, men man skal forholde sig til, om der er nogle ting og dykke ned i nogle ting, og drøfte med ledelsen, om der kan være nogle ting man skal følge op på” (Antonsen, PWC, 2019 – Bilag 5-6)

Virkeligheden er den, at hvis man som finansiel virksomhed bryder love, herunder hvidvaskningsloven, vil dette medføre store bøder, som kan have væsentlig betydning for virksomhedens regnskab, og dette skal revisor have sig for øje. Derfor er bestemmelsen i ISA 250.4 vigtigt for revisor, når der bliver revideret på finansielle kunder, fordi der altid er mange forskellige former for speciallovgivning, de finansielle virksomheder er omfattet af, hvorfor ISA 250 altid vil være relevant i sådanne sammenhænge. ISA 250 relaterer sig selvfølgelig ikke kun til hvidvaskningsloven, men til al anden lovgivning, som den kunde, revisor reviderer, er omfattet af. Derfor vil pengeinstitutter eksempelvis være omfattet af loven om værdipapirer eller bekendtgørelsen af lov om finansiel virksomhed (Finanstilsynet), som disse skal overholde, hvorfor ISA 250 generelt refererer til alle love og anden regulering, kunden er omfattet af.

Måden, hvorpå man som revisor kan gøre dette, er ved, som tidligere nævnt af Jørgen, at man i den indledende fase har i en dialog med kundens øverste ledelse og får en bekræftelse på, at de overholder de omfattende love og regler, som kunden er omfattet af. Dette kan aldrig gøres meget grundigt, men hvis man ved som revisor efter at have haft en dialog med den øverste ledelse, at den virksomhed tidligere har haft problemer med overholdelse af hvidvaskningsloven og med de relevante myndigheder, ville dette selvfølgelig kræve, at man tjekker nøje op på, at den bliver overholdt. På den måde opfylder man kravene i ISA 250.14, som lyder:

”Revisor skal opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for overholdelse af bestemmelserne i de love og den øvrige regulering, der normalt anses for at have direkte indvirkning på fastsættelsen af væsentlige beløb og oplysninger i regnskabet (jf. afsnit A12).” (ISA 250.14)

Kravene er derfor, at der bliver indhentet egnet revisionsbevis, som vurderes at være tilstrækkelig til at konkludere, at revisors kunde overholder love og øvrige regulering, som kunden er omfattet af.

Revisionshusene er derfor forpligtet til at kunne opfylde de krav, som er i ISA 250.4. Jørgen har givet et indblik i, hvad de interne krav er i PWC på området vedrørende ISA 250, og han siger følgende:

”Det vi internt har sagt i PWC, det er, at når vi reviderer, så skal vi være opmærksom på ISA 250, fordi det kan være så alvorligt, hvis vi antager, at det er en overtrædelse af hvidvasklovgivningen, så kan du som revisor have en reaktionspligt efter ISA 250.” (Antonsen, PWC, 2019 – Bilag 5-6)

Der bliver lagt vægt på ISA 250 i revisionshusene, og det er noget, som revisorerne, som reviderer, skal være opmærksomme på gennem hele revisionen, dvs. hvis revisor under sin revision skal tage en stikprøve, og denne har mistanke om, at det kunne have indflydelse på brud i en lovgivning, har revisor en reaktionspligt i den forbindelse. Derfor har de i PWC brugt det som en del af deres retningslinjer og procedurer igennem hele revisionen, at man skal være opmærksom på mulig brud på øvrig lovgivning, som kan have indflydelse på regnskabet retvisende billede, og dermed vil revisors konklusion være med forbehold, hvis konklusionen er den, at der er et brud på øvrig lovgivning, jf. ISA 250.26.

Dette medfører, at ISA 250.15 er opfyldt, fordi der her påhviler revisor krav om at udføre revisions-handlinger i forhold til, at man som revisor har identificeret manglende overholdelse.

Ordlyden af ISA 250 15 er:

”Revisor skal udføre følgende revisionshandlinger med henblik på at identificere tilfælde af manglende overholdelse af andre love og øvrig regulering, der kan have væsentlig indvirkning på regnskabet (jf. afsnit A13-A14):

a) forespørge den daglige ledelse og, hvor det er passende, den øverste ledelse om, hvorvidt virksomheden overholder sådanne love og øvrig regulering, og

(b) inspicere eventuel korrespondance med relevante bevillingsudstedende eller lovgivende myndigheder (jf. afsnit A9-A10). ” (ISA 250.15)

PWC gør akkurat det, ISA 250.15.a påpeger, inden de har identificeret brud på øvrig lovgivning: de forespørger den daglige ledelse, om de overholder de love og regler, de er omfattet af, hvorefter det

vigtigt, at man som revisor kommer i dialog med myndighederne for at undersøge, hvilke love, der er overtrådt, som kan have indvirkning på regnskabet, hvorfor det måske er hensigtsmæssigt at inddrage ekspertise inden for området.

3.4.4 Delkonklusion:

ISA 250.4 er hensigtsmæssig og har sammenhæng med ISA 240 og hvidvaskningsloven, da et brud på hvidvaskningsloven vil resultere i et brud på ISA 250.4, som vil medføre, at revisor har en rapporteringspligt. Der er sammenhæng mellem alle 3 love, og hvis man bryder den ene, bryder man også den anden lov. Hvis vi tager hvidvaskbrillerne på, omhandler ISA 250.4, at hvis der er brud på øvrig lovgivning, som er af væsentlig karakter og betydning for regnskabet, så kræver det, at revisor har øjet rettet på dette. ISA 250.4 understreger også, at alt ansvar ikke kan påhvile revisor alene, da det er en meget svær proces at kunne komme til bunds i, om virksomheden overholder alle love, den er omfattet af, hvorfor det vurderes, at loven er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask, taget i betragtning at du holder inden for kunden selv og ikke kundens kunde.

ISA 250.14 omhandler, at der skal opnås tiltrækkelig revisionsbevis for overholdelse af bestemmelserne i de love og den øvrige regulering, som kunden har, og denne går hånd i hånd med ISA 250.4, fordi hvis man skal vurdere, om der bliver overtrådt love, skal du indhente revisionsbevis, og derfor vurderes det, at bestemmelsen i ISA 250.14 er hensigtsmæssig for revisionsarbejdet i relation til hvidvask.

3.4.5 Valg af bestemmelse – ISA 250.2

Bestemmelsen ISA 250.2 er valgt, fordi den omhandler, hvornår indvirkningen af et brud i love og øvrig lovgivning har en væsentlig karakter. Det er et meget vigtigt punkt at drøfte, fordi det er klart, den skal ligge over det væsentlighedsbeløb, vi som revisorer er kommet frem til via benchmarks. Men hvor sker indvirkningen på regnskabet, dette spørgsmål er vigtigt at drøfte.

Ordlyden af ISA 250.2 er:

”Manglende overholdelse af love og øvrig regulering kan medføre bøder, retssager eller andre konsekvenser for virksomheden, som kan have væsentlig indvirkning på regnskabet.” (Uddrag af ISA 250.2)

Brud på hvidvaskningsloven kan medføre bøder, retssager og andre konsekvenser, og til det er Jesper kommet med sit bud på, hvad disse har af indvirkning på regnskabet, hvortil han siger følgende:

”ISA 250 siger, at vi skal fange noget, altså det der påvirker regnskabet, det er jo også en hårdfin grænse, fordi hvornår kan det påvirke regnskabet? Det må være bøder m.v., man snakker om der, og hvornår kan det påvirke regnskabet? Det må være, når beløbet er over væsentlighedsniveauet, men du ved jo ikke, hvad myndighederne mener, og der er ikke noget praksis for det rigtigt nu, der er omkring afgivelse af bøder, når man ikke har overholdt loven.” (Jensen, Deloitte, 2019 – Bilag 7-8)

Han udtaler det samme, som ISA 250.2 giver udtryk for, men det, jeg synes, er spændende, det er at koble det til anden påvirkning fra den finansielle virksomheds kunder, hvorfor jeg spurgte, at hvis vi antager, at vi reviderer en bank, og ledelsen er klar over at deres kunder hvidvasker, og dermed er ledelsen selv med i hvidvaskningen, hvorfor de begynder at tjene penge på, at der bliver betalt renter og gebyrer for kunderne, der hvidvasker gennem banken, vil ISA 250 være i spil her? Og til dette svarede Jesper følgende:

”Enig, men det kan jeg ikke udtale mig om, fordi jeg så det mere som at hvis du brød reglerne, så vil der være en konsekvens, og det vil muligvis medføre en bøde. Der vil være nogle mellemsteps, hvis det påvirker regnskabet, så vil ISA 250 være aktuelt. Det synes jeg bare er svært at vurdere, det er ikke noget jeg har tænkt igennem omkring de transaktioner, som kommer ind igennem systemet, kan være påvirket af ISA 250.” (Jensen, Deloitte, 2019 – Bilag 7-8)

Jesper mener, at det ville kunne have indvirkning på regnskabet, hvis bankens kunder kørte mange transaktioner igennem den, hvor banken tjener penge på dette og derfor vil tjene flere penge, end man oprindeligt skulle. Dette er efter min overbevisning det led, som i ISA 250.2 bliver omtalt som andre faktorer, fordi ved at banken begynder at tjene penge, velvidende det er på baggrund af, at deres kunder kører store transaktioner igennem banken, er det et brud på loven, hvorfor det ville have indvirkning på regnskabet, hvis dette var over væsentlighedsniveauet. Det vigtigt at påpege, at hvis man som revisor kommer ud for, at ledelsen er klar over, at der sker hvidvask hos deres kunder,

skal det øjeblikkeligt rapporteres til SØIK, fordi det er et brud på selve hvidvaskningsloven, ISA 240 og ISA 250.

3.4.6 Delkonklusion

ISA 250.2 er hensigtsmæssig for revisors arbejde, fordi den tydeliggør overfor for revisor, at det, der kan have en indvirkning på regnskabet, er bøder, retssager og andre faktorer, og de andre faktorer kan være alt, som kan påvirke regnskabet. Dvs. hvis det har et beløb påvirkning på regnskabet af væsentlig karakter, er det noget, der skal tages højde for og stilling til.

3.4.7 Sammenfatning af bestemmelserne

Vi har analyseret 4 bestemmelser i ISA 250, som giver os et overblik over standardens indhold, samt om den er hensigtsmæssig for revisors arbejde i relation til hvidvask. Det, der kan konkluderes i den samlede vurdering af bestemmelserne, er, at ISA 250 er en standard, der skal hjælpe og give værktøjer til revisor til at vurdere, om der sket brud på lov og øvrig lovgivning i en finansiel virksomhed. ISA 250 er bygget på, at revisor har nogle ansvarsområder, som revisor skal udfylde. Disse ansvarsområder vil have en indvirkning på revisor i forhold til hvidvaskningsloven, fordi når revisor har for øje, om der er blevet brudt en lov hos den pågældende kunde, vil dette resultat medføre, at kunden har brudt loven, hvorfor bestemmelserne i hvidvaskningsloven vil være et supplement til revisors arbejdshandlinger i revisionsprocessen. Det skal forstås på den måde, at hvis vi antager, at et pengeinstitut hvidvasker penge, og ledelsen er et led i hele processen, har pengeinstituttet, brudt loven. Vi antager, at revisor har identificeret dette ved at gennemgå usædvanlige transaktioner af mistænkelig karakter efter HVL § 25, så vil dette resultere i, at ISA 250.15 og ISA 250.14 også er opfyldt, hvorfor det kan konkluderes, at hvidvaskningsloven og ISA 250 overlapper hinanden på mange punkter. Det vurderes at bestemmelserne er hensigtsmæssige for revisors arbejde med henblik på at se på, om kunden har brudt hvidvaskningsloven. Derfor vurderes det, at der falder et begrænset ansvar på revisors skuldre efter ISA 250.

3.5 Samspillet mellem ISA 250 og hvidvaskningsloven

Samspillet mellem ISA 250 og hvidvaskningsloven er, som jeg er kommet ind på i afsnit 3.4.7 at bestemmelserne overlapper hinanden. De krav, der er hvidvaskningsloven og ISA 250, er ikke helt de samme, men på mange måder kan man ikke være omfattet af ISA 250, hvis man har konkluderet, at der foregår hvidvask, som ledelsen er grund til i en finansiel virksomhed, sker det ved at du efter hvidvaskningslovens regler har udført de handlinger som revisor er forpligtet til, som gør at ISA

250 er gældende. ISA 240 overlapper ISA 250 i form af, der sker et brud på loven, som er regnskabsmanipulation af bevidst karakter, vil det være et brud på loven, og det vil medføre, at ISA 250 er gældende, fordi man vurderer, om kunden overholder reglerne i loven og øvrig lovgivning. Derfor kan det konkluderes, at alle de analyserede love og bestemmelser relaterer sig til kunden og ikke kundens kunde. Revisor har, som nævnt mange gange tidligere, ikke forpligtelser i forhold til, hvad der sker hos kundens kunde, men hvis det fremkommer igennem ens revision og stikprøver, skal man følge sporet til ende, selvom kunden, man reviderer, ikke er opmærksom på, at der sker hvidvask af kunderne i den finansielle virksomhed. Derfor er alle de nævnte bestemmelser hensigtsmæssige for revisors arbejde, og jeg kan konkludere, at lovgivningen for revisors arbejde i relation til hvidvask er synlig og klar til brug. Det min vurdering, at de store revisionshuse følger reglerne til punkt og prikke. Det er selvfølgelig begrænset "insiderviden", jeg har, men ud fra mine interviews og vurdering af deres procedurer og retningslinjer, vurderes det, at de følger loven, som de skal. Det vurderes, at der er nogle bestemmelser, som har en fortolkningskarakter, og det betyder, at personer kan tolke dem på flere forskellige måder. Jeg vil i den diskuterende del komme ind på, hvad omverdenen mener om revisors arbejde, efter de store skandaler som de senere år har haft mediernes bevågenhed.

4. Den diskuterende del

Den diskuterende del af opgaven har til formål at diskutere, hvordan aktuelle hvidvaskningssager har haft indvirkning på revisors arbejde i relation til hvidvask. Dette gøres ud fra interviews og et længere dyk ned i Danske Bank-sagen, som har været et stort omtaleemne de seneste par år, hvorfor sagen vil blive gennemgået i korte træk.

Den anden del af diskussionen omhandler omverdenens syn på, hvad revisors ansvar er på hvidvaskområdet, hvor der på det seneste efter de store skandaler, som har floreret globalt, har været en forventning om, at revisor skal kunne afdække risikoen for hvidvask både på kunde- og kundens-kunde-niveau.

4.1.1 Indblik i Danske Bank-sagen

Danske Bank har stået for den mest omtalte hvidvasksag i flere år, der har rødder tilbage til 2006, hvor de indtræder på det estiske marked. Danske Bank køber Sampo Bank, som resulterer i, at Danske bank får aktiviteter i Letland, Rusland, Litauen og Estland. I året 2013 kommer den første advarsel til Danske Banks øverste ledelse, som bliver gjort opmærksom på, at der sker ulovlige transaktioner i den estiske filial. Dette sker ved, at en whistleblower advarer banken om, at handlingerne og transaktionerne har en ulovlig karakter. (Josephine, DR, 2018)

To medlemmer af direktionen bliver i 2014 via et internt brev advaret endnu en gang, hvor der står, at filialen i Estland handlende i strid med hvidvaskningsloven og hvidvaskreglerne. Danske Banks filials ansatte skulle efter sigende have hjulpet med at skjule de kunder, der hvidvaskede penge gennem Danske Bank. (Josephine, DR, 2018)

I 2015 vælger Danske Bank at reagere herpå ved at lukke ned for gruppen af kunder, som ikke har estisk baggrund, og som skulle stå bag de mange mistænkelige transaktioner. Dette sker, efter at det estiske finanstilsyn har været på besøg i filialen. I 2017 vælger Danske Bank at igangsætte en større intern undersøgelse for at komme frem til, hvilke kunder der stod bag de mistænkelige transaktioner, samt beløbsstørrelsen på transaktionerne. Den næste undersøgelse havde til formål at undersøge, om nogen internt i banken både i Estland og Danmark har vidst noget i årene 2006 til 2014. Året 2017 fremprovokerede, at Lars Mørch, som var chef i den baltiske forretning, fratræder, og til

dette har bestyrelsesformand Ole Andersen sagt, at det skyldes hvidvaskskandalen. (Josephine, DR, 2018)

I 2018 kommer Finanstilsynet på besøg i banken og udarbejder en 27 sider lang redegørelse med otte påbud og otte påtaler for manglende overholdelse af lovgivningen for god ledelse i banker, hvorfor de pålægger Danske Bank, at de lægger 5 milliarder kr. til side til kapitalsikring. Danmarks Radio og Berlingske aflægger rapport om, at den estiske filial yderligere har været med til et mislykket forsøg på våbensmugling fra Nordkorea, som er i strid med FN's sanktioner mod Nordkorea. (Josephine, DR, 2018)

Det kommer frem i juli 2018, at det er mindst 53 milliarder kr., der er kørt igennem som transaktioner i Danske Banks estiske filial, og at filialen har tjent 1,5 milliarder kr. på de ikke-estiske kunder, som benyttede filialen til hvidvask. SØIK indleder i august 2018 en efterforskning mod banken, og i september kommer det frem, at nye transaktioner er blevet afsløret, hvor det fremstår at beløbene i juli er langt større end først antaget. Sagen vokser sig større, og nye oplysninger fortæller os, at Danske Bank er i gang med at undersøge transaktioner på ca. 960 milliarder kr. i perioden 2017-2015. (Josephine, DR, 2018)

4.1.2 Jacob Ussing – Interview

Afsnittet har til formål at give læseren et overblik over Danske Bank-sagen ud fra en journalists perspektiv samt give et indblik i, hvad revisorerne rolle har været samt forventningen til revisor fra omverdenens perspektiv.

Jacob Ussing, der er journalist ved Danmarks Radio, har fulgt Danske Bank-sagen meget tæt og har derfor haft et indblik i, hvad Erhvervsstyrelsen har politianmeldt EY for. Han fortæller følgende:

”Når man så ser Erhvervsstyrelsens politianmeldelse af revisionshuset, så er der nogle klare paralleller, fordi det også handler om, at revisionshuset de får nok informationer om det her, og ifølge Erhvervsstyrelsen, så ja. Det er det eneste, vi kan se i den pressemeddelelse, de har sendt ud med, at de får nok information til at også burde have undersøgt det nærmere og underrettet Bagmandspolitiet (SØIK), dvs. at det er faktisk 2 af de ting, de er politianmeldt for. Det er selvfølgelig op til

Bagmandspolitiet, om der også skal rettes sigtelse mod revisionshuset” (Jacob Ussing, DR, 2019 – Bilag 1-2)

EY bliver efter Erhvervsstyrelsens politianmeldelse anmeldt for at have modtaget nok informationer i 2014 fra den interne revision og direktionen til, at de burde have undersøgt og derefter haft en underretningspligt til SØIK, hvorfor det er interessant, om revisor har fulgt de omfattende regler i ISA 240, ISA 250 og hvidvaskningsloven. Hvis det antages, at det forholder sig sådan, at de har modtaget nok informationer fra Danske Banks interne revision, har de ikke fulgt loven, men dette er ikke noget, jeg kan gøre mig klog på og udtale mig om med sikkerhed, hvorfor det, man kan gøre, er at sætte de 2 scenerier op foran hinanden, og derefter vurdere, hvornår skal revisor reagere?

Jeg har analyseret mig frem til, at revisor har svære arbejdsbetingelser, når det drejer sig om at af-dække risikoen for hvidvask, som foregår hos kundens kunde, men hvis det derimod antages, at de som anført i Erhvervsstyrelsens politianmeldelse har fået informationer om, at der foregår mistænkelige transaktioner, som har tilknytning til hvidvask, har revisor fejlet ved ikke at undersøge det og underrette myndighederne. Hvilken grad af information har EY fået? Dette kan jeg ikke gøre mig klog på, men jf. HVL § 26, som udtrykker, at virksomheder og personer omgående skal underrette SØIK, hvis disse har mistanke om eller rimelig grund til at formode, at der sker hvidvask i en virksomhed. Dette burde derfor være blevet overholdt af EY, hvis det antages, at de har modtaget de informationer, som Erhvervsstyrelsen efter sigende mener, EY har modtaget fra Danske Banks interne revision. EY har på generalforsamlingen hos Danske Bank i marts 2019 forsvaret sig selv, og Jacob Ussing siger følgende til deres forsvar:

”Det må være op til politiet og myndighederne selv at vurdere, men det interessante ved Danske Banks egen generalforsamling i marts 2019, der for revisionshuset der faktisk også, og der var mange kritiske spørgsmål til dem, og de gik lige præcis hårdt på det her med, hvorfor fanden råbte I ikke vagt i gevær, altså I må have da vidst nok. De forsvarede sig i hvert fald med, at de synes, at de har gjort det, som de kunne. De har påpeget nogle småting, men de vidste ikke nok til, at de kunne have råbt op. Det var altså deres forsvar på generalforsamlingen” (Jacob Ussing, DR, 2019 – Bilag 1-2)

EY mener selv, at de ikke har vidst nok, så de kunne have råbt op. Derfor må det være op til politiet og myndighederne at vurdere, om der er tale om manglende revisionskvalitet i sagen, eller om EY's vurdering om, at de har gjort det, de som revisor er forpligtet til, holder stik. Det er meget interessant, hvad konklusionen bliver på retssagen, og hvad myndighederne kommer frem til.

I Danske Bank-sagen omhandler, at revisors kunde har været indblandet i selve hvidvaskningen, i den forstand at direktionen og den interne revision i banken havde vidst, hvad der foregik i 2014. De har selv valgt at lave en undersøgelse, og derfor kan det konkluderes ud fra Danske Banks egen rapport, at ledelsen har vidst, hvad der foregik, men stadig ikke underrettet SØIK eller en relevant myndighed. I Danske Banks egen rapport bliver der på intet tidspunkt skrevet, at den eksterne revisor er underrettet om disse forhold, men der står, at den interne revision har underrettet direktionen og ledelsen, hvorfor vi ikke kan konkludere, om politianmeldelsen fra Erhvervsstyrelsen er korrekt eller ej.

Det, vi kan konkludere på, er, at underretningen til SØIK er vigtig for revisor, lige så snart der er mistanke eller formodning om, at der sker hvidvask. I Danske Bank-sagen er situationen den, at det er Danske Banks kunder, der begår hvidvaskningen, men vi ved, at fra 2014 har Danske Banks direktion selv kendt omstændighederne uden at reagere herpå, hvorfor revisor ud fra ISA 240, ISA 250 og hvidvaskningsloven burde være kommet tættere på en konklusion, der siger, at der foregår hvidvask. Selvom det er vanskeligt for revisor at imødegå risikoen, er lovene og reguleringen der til for at hjælpe revisor med at finde frem til dette. Hvis revisor ikke finder frem til hvidvaskningen, er dette ikke noget problem i forhold til den regulering, jeg har analyseret, men hvis revisor var klar over omstændighederne og ikke reagerede derefter, er der et problem.

4.1.3 Skandalernes påvirkning

Afsnittet vil fokusere på de store skandalers påvirkning af revisors arbejde i relation til hvidvask, og dette sker via interviews, der er foretaget af revisorer fra EY, Deloitte og PWC, da det er dem, der har bedst indblik i ændringerne hos revisionshusene.

Jeg kom frem til i den analyserende del, at jeg mener, at lovgivningen og reguleringen for hvidvask er hensigtsmæssig for revisors arbejde, hvorefter jeg skal se på, om de store skandaler har haft indvirkning på måden, revisor udfører sin revision på i finansielle virksomheder. Jeg har i afsnit 4.1.1

og 4.1.2 taget et dybere indblik i Danske Bank-sagen, hvor der ligeledes har været andre relevante sager, som har kørt i den seneste tid. Københavns Andelskasse og Genan har været nogle hyppige områder i medierne. Jeg har valgt ikke at kigge nærmere på disse sagerne, fordi det ikke er det mest hensigtsmæssige for opgavens fuldstændighed inden for de rammer, der er sat for opgaven.

Revisors arbejde i relation til hvidvask er svær, og revisor har en meget lav opdagelsesrisiko, ligesom virksomhederne har det på deres kunder. Skandalernes påvirkning af revisors arbejde i Deloitte har Jesper fortalt følgende:

”Det er klart, de her skandaler der er, dem tager man til efterretning og prøver vurdere på, om det er et eller anden, som vi skal reagere på, og hvis det er det, så vil det blive indarbejdet i retningslinjerne. Der, hvor vi selv er tvivl om nogle ting, der indhenter vi advokatsvar på nogle af tingene, ja, fordi dokumentationen bliver god og pålidelig, og finder et momentum, hvor vi finder ud af, hvordan vi vil agere. Rigtigt meget fokus. Der ikke foretaget nogle ændringer på baggrund af Danske Bank-sagen” (Jensen, Deloitte, 2019 – Bilag 7-8)

Jesper giver ikke specifikke eksempler på, hvad der er ændret, men skandalerne har haft den påvirkning, at revisionshusene på en eller anden måde er nødt til at tage stilling til, hvad sagen drejer sig om, og derefter reagere ud fra det. Deloitte har taget det til efterretning og vurderet, om der skal reageres herpå, og hvis det er noget, de vurderer, at der skal reageres på, vil det blive indarbejdet i retningslinjerne i Deloitte. Han nævner desuden, at det ikke har haft direkte indvirkning på Deloittes retningslinjer. Det kommer ikke som nogen overraskelse, at Deloitte ikke har foretaget ændringer i sine retningslinjer, eftersom jeg har analyseret den regulering, som revisor er omfattet af, og vurderet den til at være hensigtsmæssig for revisors opgave, hvorfor der ingen grund er til ændringer.

PWC har desuden heller ikke haft den store påvirkning af de store skandaler, men dog fortæller Jørgen, at der er sket nogle småjusteringer. Bl.a. fortæller han mig følgende:

”Vi har ikke opdateret efter de store skandaler. Det kan godt være, jeg har præciseret lidt, at man skal sørge for at have det med i ledelsens regnskabserklæring, at ledelsen bekræfter, at de overholder hvidvaskloven, men vi har ikke lavet en større opdatering pga. de 2 sager. Det er stadigvæk den samme, vi har haft snakket om, også dem der reviderer bankerne, at de mener ikke, vi har andet, vi

skal foretage os andet, end at ledelsen skal bekræfte, at de har styr på procedurerne, og Finanstilsynet ikke er efter dem eller noget specielt. Det havde vi ikke havde på agendaen inden Danske bank og Københavns Andelskasse. Det er at vi har sagt, vi skal have det med i ledelsens regnskabs-erklæring, at de nu bekræfter, at der ikke er problemer med hvidvask.” (Antonsen, PWC, 2019 – Bilag 5-6)

PWC har haft lidt mere påvirkning af deres revision, når det kommer til hvidvask, og det er, at det er en pligt at have en bekræftelse fra ledelsen, at de ikke har problemer med hvidvask i virksomheden, og det er sket på baggrund af en drøftelse med afdelingen, som står for de finansielle virksomheder i PWC, og der er blevet vurderet, at for at få en mere fuldstændig revision, vil en modtagelse af revisionsbeviset ”bekræftelse fra ledelsen” medføre, at revisionen øges i kvalitet. Jeg vil stadig vurdere det til at være en minimal ændring og påvirkning, der er sket i PWC, hvorfor konklusionen i Deloitte og PWC er stort set ens.

Danske Bank-sagen, som er blevet gennemgået i afsnit 4.1.1 og 4.1.2, har ikke påvirket revisionen hos revisor, fordi hvis det antages, at det er rigtigt, at EY har fået at vide, at der foregår hvidvask i transaktionerne i banken, og de ikke reagerede herpå, bryder de ikke love og regler, som omfatter revisor jf. ISA 240, ISA 250 og HVL, hvorfor dette ikke skal have indvirkning på, hvordan andre revisionshuse gør tingene. Så længe de holder sig inden for lovens rammer, burde der ikke være nogen ændringer i retningslinjerne, hvis de hidtil har været fuldstændige. Derfor kommer det ikke som nogen overraskelse, at der ingen ændringer er sket ud fra min analyse af, at reguleringen er hensigtsmæssig.

4.1.4 Delkonklusion:

Vi kan konkludere, at de store skandaler i samfundet ikke har haft en indvirkning på revisionshusene, og dette kommer ikke som nogen overraskelse, da den nuværende lovregulering er hensigtsmæssig for revisors arbejde for at kunne afdække risikoen for, at kunden, revisor reviderer, ikke deltager i hvidvask.

4.2 Hvordan løser vi problemet hvidvask?

Ud fra opgavens svar på problemformuleringen, vil jeg prøve at komme med mit bud på, hvordan vi i de finansielle virksomheder mindsker hvidvaskningen. Dette vil jeg gøre ud fra min analyse samt

et offentlig oplæg af Lars Krull, som er seniorrådgiver i Institut for Økonomi og Ledelse på Aalborg Universitet, hvor oplægget er foregået i Landstingsalen, hvor Folketinget var til stede.

Jeg er i opgaven kommet frem til, at lovregulering og revisionsstandarderne vedrørende hvidvask er hensigtsmæssige for revisors arbejde, hvilket betyder, at hvis revisor holder sig inden for de rammer, lovgivningen har sat for revisorer, påhviler ansvaret ikke revisor for fuldstændigt at imødegå risikoen. Jeg har allerede diskuteret og analyseret finansielle virksomheders krav jf. hvidvaskningsloven, og det er, at de selv skal have styr på, at deres kunder ikke hvidvasker gennem deres forretning. Finanstilsynet, som ører tilsyn med pengeinstitutterne, skal nøje vurdere, om de interne procedurer er fuldstændige og brugbare til at afdække risikoen.

Vi har i Danmark et højt digitaliseret samfund, vi har alle de nødvendige data, vi kender indkomsterne, vi kender de legale ejerskab af boliger, vi ved, hvad personer skylder af penge, men hvorfor sker hvidvaskningen? Det sker, fordi risikoen for opdagelse ikke er særlig stor. Kompetencerne, som ligger i vores systemer omkring opdagelse, er rent ud sagt for ringe. Vi skal først og fremmest være bevidste om, at hvidvask er en kriminel handling, fordi det har været et problem for samfundet at træde ind på området, fordi der netop er forestilling om at begå økonomisk kriminalitet er en form for kriminalitet. Det starter allerede hos politikerne. Det er dem, som sætter "the tone of the top". De har skabt reglerne, og vi har værktøjerne som samfund. I samarbejde med myndighederne, herunder SØIK og revisorer, advokater, politikerne m.m., skal vi skabe en ligning, som fortæller os, at vi vil have kvalitet og kompetence frem for kvantitet. Lars Krull siger følgende om lovgivningen og reguleringen:

"Reglerne er der" (Lars Krull, Ålborg Universitet, 2019)

Jeg har konkluderet i min opgave, at reglerne er hensigtsmæssige og tilstede for revisor. Det samme gælder resten af samfundet, mener Lars Krull. Politikerne har skabt reglerne, og nu er det os som samfund og enhed, som skal bekæmpe hvidvask. Ansvaret påhviler ikke kun en specifik instans, men forpligter alle i og omkring hvidvaskprocessen til at hjælpes ad for at afdække risikoen. Det kræver, at vi ikke alle sammen tager et step tilbage, men derimod et step frem mod et bedre samfund.

Den konkluderende del

5.1.1 Konklusion

På baggrund af problemformuleringen beskrevet i afsnit **1.2 – Problemfelt/problemformulering**, og besvarelse af arbejds spørgsmålne i opgaven, at konkludere på opgavens undersøgelsesområde samt problemformulering. Formålet med afsnittet er at vurdere de resultater som undersøgelsen giver anledning til. Det sker ved, at alle underspørgsmål besvares samt konkluderes enkelvis, hvorefter jeg til fortager en samlet vurdering på problemformuleringen i afhandlingen. Afslutningsvis vil der være selvkritik af resultatet og en vurdering af, om der noget, jeg kunne have gjort anderledes i undersøgelsen af problemformuleringen.

Under spørgsmål - Hvad er besvigelser, og hvornår er noget regnskabsmanipulation?

I **kapitel 2.1 – Besvigelser generelt samt bilag 9 – Læsevejledningen**, kan det konkluderes, hvad besvigelser er, samt hvornår noget har regnskabsmanipulation af karakter, dette er med udgangspunkt i ISA 240. Indholdet i ISA 240 og definitionen på besvigelser omhandler misbrug af aktiver og regnskabsmanipulation, der skyldes en bevidst eller ubevidst handling, hvorfor hvidvask er en del af regnskabsmanipulation som en bevidst handling. Ud fra udformningen af ISA 240 kan konkluderes, at det er en meget generel revisionsstandard, som henvender sig meget bredt til området, hvorfor ISA 240 omfatter en del områder, heriblandt rapporteringspligten, risikovurderingshandling, tilsidesættelse af kontroller, revisionsbevis m.m.

Under spørgsmål - Hvorledes opfattes begrebet væsentlig fejlinformation i regnskabet

I **kapitel 2.1 – Besvigelser generelt samt bilag 9 – Læsevejledningen**, kan det konkluderes, hvordan væsentlig fejlinformation i regnskabet opfattes. Fejlinformationer i regnskaber defineres som fejl der sker ubevidst, og er almindelige forekommende fejl. Derfor er den afgrænsede faktor mellem besvigelser og fejl nemlig, at den underliggende handling, der resultere i fejlinformation i regnskabet, er bevidst eller ubevidst jf. ISA 240.2.

Under spørgsmål - Hvilke lovgivninger er revisorer omfattet af?

Der kan endvidere konkluderes i **kapitel 2.7 – Brud på anden lov og øvrig regulering**, at ISA 250 er en væsentlig faktor for revisors arbejde i relation til hvidvask, da den omhandler vurderingen af kundens overholdelse af love og øvrig regulering, som den pågældende virksomhed er omfattet af. Der bliver redegjort for de vigtige elementer i ISA 250; heriblandt at det ikke kan forventes, at revisor opfanger al ikke-overholdt lovgivning hos den pågældende kunde, som revisor reviderer.

Under spørgsmål - Hvor udbredt er hvidvask i Danmark?

Det fremgår af **kapitel 2.4 – Hvor udbredt er hvidvask og økonomisk kriminalitet i Danmark**, at der er mange forskellige typer af hvidvask, og ud fra SØIK's risikovurdering 2018 kan det konkluderes, at der, hvor der er størst risiko for, at der forekommer hvidvask, er i den finansielle sektor, herunder pengeinstitutter m.fl., hvor det faktisk fremgår af rapporten, at 80 % af underretningerne i 2018 har været fra Pengeinstitutter. Derfor konkluderes det, at risikoen for, at der foregår hvidvask i en finansiell virksomhed, er stor.

Under spørgsmål - Hvilke krav stilles der til revisorer i forbindelse med forebyggelsen og opdagelsen af regnskabsmanipulation i form af hvidvaskning? - Hvilke lovgivninger er revisorer omfattet af? - Tilknytningen og samspillet mellem hvidvaskningsloven og revisorer

Det kan konkluderes af **kapitel 3.1 – Hvidvaskningsloven**, at de anførte love i kapitel 2, de er hensigtsmæssige for revisors arbejde i relation til hvidvask. Det er med baggrund i de valgte bestemmelser, der er begrundet relevante for afhandlingens besvarelse. De er blevet analyseret, og der er afgivet en subjektiv holdning til tolkningen af bestemmelserne ved hjælp af interviews af revisorer i de 3 store revisionshuse, EY, Deloitte og PWC. Bestemmelserne er blevet vurderet på baggrund af, hvordan disse bliver brugt i praksis, for at give konklusionen det mest retvisende billede, ved at have taget stilling til, hvad den bagvedliggende tanke har været for angivelsen af bestemmelserne.

Hvidvaskningslovens bestemmelser i analysen af valgt ud fra emner i loven, som er relevante i forhold til at behandle kunden i overensstemmelse med reglerne heri. Derfor har min analyse haft øget fokus på risikovurderingen af kunden fra revisors side, og det kan konkluderes, at risikovurderingen sker af revisors kunde, som i vores analyse er en finansiell virksomhed. Revisor er derfor ikke forpligtet til at risikovurdere kundens kunde, og kravene i bestemmelsen er hensigtsmæssige og brugbare for revisors kundekendskab til den finansielle virksomhed. Der foretages en risikovurdering efter HVL § 7, som giver anledning til, at revisor skal tage stilling til finansielle virksomheds forretningsmodel samt identificere eventuelle risikofaktorer, som kan give anledning til mistanke om en hvidvaskrisiko. Den næste bestemmelse, der er blevet analyseret, er HVL § 25, som omhandler, at revisor skal gennemgå alle store vanskelige transaktioner samt aktiviteter, der sker i virksomheden. Bestemmelsen gav anledning til en diskussion om, hvorvidt nogle er unormalt store transaktioner, og hvordan revisor i en finansiell virksomhed, hvor der dagligt foregår store transaktioner, definerer ud fra HVL § 25. Konklusionen blev, at revisor under sin revision af den finansielle virksomhed skal have sig for øje, at det i en finansiell virksomhed er vanskeligt at kunne definere, hvad der er

store transaktioner, fordi beløbene ofte er markante og store. Derfor vurderes det, at det er en aktivitet, revisor skal fokusere på i loven, i den forstand at hvis der sker unormale aktiviteter i virksomheden, som indikerer, at der er en risiko for hvidvask, er dér, revisor skal gribe ind og undersøge transaktionen til bunds. Revisor skal igennem stikprøver vurdere, om der er store, markante transaktioner i omløb, og forfølge sporet til bunds, hvis det giver anledning til mistanke om hvidvask. Det vurderes og konkluderes, at HVL § 25 ikke er særlig hensigtsmæssig på baggrund af ordlyden af loven, ud fra ekspertisen for revisorerne, var det min vurdering, at de heller ikke kunne vurdere hvad der engelig var mening med og kravene til bestemmelsen. Revisorerne er enige om, at man ikke kan gennemgå alle store transaktioner, og det er uden for revisors opgave. Derfor vurderes den til at være delvist hensigtsmæssig i forhold til, hvad man skal gøre, men der er uenighed om, hvad revisorerne egentlig mener, en revisor skal gøre. Den sidste bestemmelse, der er blevet analyseret på, er HVL § 26, som omhandler rapporteringspligten, og den vurderes at være hensigtsmæssig, da den er tydelig i ordlyden om, at revisor skal reagere allerede ved mistanke om hvidvask og rapportere til SØIK.

Der kan ydermere konkluderes, at ISA 240 er hensigtsmæssig for revisors arbejde, og at den på mange punkter underbygger hvidvaskningsloven. Opdagelsen af besvigelser jf. ISA 240 ligger primært hos den daglige og den øverste ledelse. Det vurderes, at revisor ud fra ISA 240 skal tage stilling til 2 former for besvigelser som er regnskabsmanipulation og misbrug af aktiver. Revisors ansvar er jf. hvidvaskningsloven udelukkende kunden, som revisor reviderer, og ikke kundens kunde. Derfor er ISA 240 hensigtsmæssig ud fra, at revisor kun opererer inden for opgaverne, som er fastsat i HVL, dvs. at hvis ledelsen i en finansiell virksomhed er indblandet i hvidvaskning, er ISA 240 hensigtsmæssig, og derfor konkluderes det, at den er hensigtsmæssig.

Under spørgsmål - Hvilke krav stilles der til revisorer i forbindelse med forebyggelsen og opdagelsen af regnskabsmanipulation i form af hvidvaskning? - Hvilke lovgivninger er revisorer omfattet af?

Der kan konkluderes i **Kapitel 3.4 – Love og øvrig regulering påvirker revisionen af regnskabet**, at ISA 250 også er hensigtsmæssig for revisor, idet der skal foretages en vurdering om den finansielle virksomhed overholder love og øvrig regulering, som den finansielle virksomhed er omfattet af. Der er blevet sat fokus på HVL, da det er en del af ISA 250, fordi den omhandler al anden lovgivning. Det vurderes, at den er hensigtsmæssig, og at samspillet mellem HVL og ISA 250 er, at hvis man skal vurdere, om virksomheden overholder regler og love, kræver det, at revisor undersøger reg-

lerne i HVL. Derfor er der en overlapning i bestemmelserne, og revisor kan derfor ved at følge reglerne i HVL også følge reglerne i ISA 250, hvorfor en konklusion om, hvorvidt hvidvaskningsloven bliver brudt, har sammenhæng med ISA 250.

Under spørgsmål - Hvordan har hvidvaskningssager påvirket revisors arbejde?

I kapitel 4 kan det konkluderes, at indvirkningen af hvidvaskningssagerne på revisors arbejde i relation til hvidvask har været minimal, og dette er konkluderet ved, at interviewene, der er foretaget af revisorerne, har givet os et indblik i, hvilke ændringer der er sket i procedurerne og retningslinjerne i revisionshusene. Det kommer ikke som den store overraskelse, at der ingen ændringer er, fordi igennem analysen kommer jeg frem til, at lovgivningen og revisionsstandarden, der omfatter revisor i relation til hvidvask, er hensigtsmæssige, hvorfor det ikke vil give mening for revisionshusene at ændre på deres måde at revidere og minimere risikoen på for at afdække hvidvaskrisikoen i en finansiell virksomhed.

Under spørgsmål - Er gældende lovregulering og revisionsstandarden om besvigelser hensigtsmæssige i forhold til revisors arbejde med fokus på hvidvask, og hvordan påvirker dette revisors arbejde i de aktuelle besvigelssager/hvidvaskningssager?

Konklusionen på besvarelsen på problemformuleringen er derfor, at de love og regler, der i denne kandidatafhandling er blevet analyseret i forhold til, om de er hensigtsmæssige for revisors arbejde med fokus på hvidvask, at lovene er hensigtsmæssige, og at de overlapper i hinanden på mange måder. Det konkluderes, at der er en fortolkning af lovene, og specielt i HVL § 25 lægger op til en diskussion om ordlyden for bestemmelsen, som er den eneste af de analyserede love, som giver anledning til at sætte spørgsmålstejne ved, om en bestemmelse er hensigtsmæssig. Det kan konkluderes, at revisors arbejde udelukkende er på kunden, revisor reviderer, og ikke kundens kunde, hvor den største risiko i finansielle virksomheder opstår. Det forpligter kun revisor at undersøge kundens kunde, hvis denne igennem sin revision foretager stikprøver, og der fremkommer en usædvanlig transaktion eller aktivitet, hvorfor revisor bliver forpligtet til at undersøge det pågældende til bunds. I forlængelse af at lovene og reglerne er hensigtsmæssige, vurderes det, at revisionshusene gør tingene, som loven siger, hvorfor der ikke er sket nogle markante ændringer i de revisionshuse, denne kandidatafhandling har været omkring.

Kandidatafhandlingens undersøgelse er sket på baggrund af en subjektiv mening om fortolkningen af revisionsstandarden ISA 240 og ISA 250 samt hvidvaskningsloven, hvorfor dette ikke er et entydigt og fuldstændigt svar. Revisor er omfattet af mange andre regler og love, som har indflydelse

på hvidvaskrisikoen i en finansiell virksomhed. Derfor er kandidatafhandlingen ikke en entydig besvarelse på, om lovgivningen og reglerne er hensigtsmæssige. Der kunne tages udgangspunkt i anden regulering, som måske havde givet et andet svar. Empirien i form af interviews er sket for de 3 store revisionshuse, som deler samme holdning til, hvad revisor skal forstå ved revisionsstanderne og hvidvaskningsloven. Det kunne være en mulighed at inddrage andre end revisorer i besvarelsen, og dette ville have gjort opgaven mere fuldstændig, fordi revisorer til enhver tid vil fortælle en, at det, de gør, er det rigtige og mest hensigtsmæssige.

5.1.2 Perspektivering

Nærværende kandidat afhandling løfter sig på om nuværende revisionsstandards samt hvidvaskningsloven er hensigtsmæssig i forbindelse med revisors arbejde med henblik på hvidvask. Vi har i korte træk konkluderet i tidligere afsnit, at loven er hensigtsmæssig for revisors arbejde. Det giver anledning til at stille mig selv et nyt spørgsmål, som går på, hvordan vi løser problemet hvidvask i finansielle virksomheder?

Der er opstået nye spørgsmål undervejs i min opgave, da der d. 13 marts 2019 blev lagt et forslag på bordet angående ændring i hvidvaskloven, som hedder "Lov om ændring af hvidvaskloven og lov om finansiell virksomhed", og den er bekræftet, at den træder i kraft og implementeres d. 10 januar 2020. Loven gennemfører dele af 5. hvidvaskdirektiv og dele af den politiske aftale af 19. september 2018 om yderligere initiativer til styrkelse af indsatsen mod hvidvask og terrorfinansiering. Påvirker denne lov finansielle virksomheder, og vil det kræve en mere detaljeret implementerende kontrol? Et andet spørgsmål der kunne være interessant og basere sin opgave på, ville være om påvirker den nye hvidvaskningslov revisors ansvar på området?

Ved et nærmere kig på forslaget der implementeres 10. januar 2020, ses det at det ikke rigtigt har påvirkning på de finansielle virksomheder, ligesom det ikke har påvirkning på revisors ansvar på området. Hvorfor denne implementering ikke ville have haft påvirkning på om hvidvaskningsloven har planlagt nye bestemmelser, der ville have påvirket revisors arbejde, med henblik på hvidvask, hvorfor mine erindringer om hvordan hvidvask problemet løses, giver mig anledning til at tage et nærmere kig på hvad de finansielle virksomheder gør for at mindske risikoen for at de ikke bliver misbrugt til hvidvask. De finansielle virksomheder har implementeret kontroller, såsom risikovurdering af kunden, og procedurer som skal være med til mindske risikoen for at blive misbrugt

til hvidvask. Hvad er det som de finansielle virksomheder er omfattet af i form af implementeringen af interne kontroller, er der regelsæt og love de skal følge? ”Bekendtgørelse af lov om finansiell virksomhed” er den primære lovregulering de finansielle virksomheder er omfattet af, hvorfor det kunne være interessant at se om denne lovreguleringen er hensigtsmæssig for de finansielle virksomheder, og hvis det konkluderes at den er, må det essentielle problem ligge i den pågældende virksomhed.

Problemet kan også ligge i at implementering af hvidvaskdirektivet for EU, ikke er blevet implementeret i alle lande i EU og måske har en konspirerende effekt på hvordan det går verden over. Det vil være spændende at analysere samt vurdere, hvorfor det er der ikke er der ikke er implementeret en hvidvaskningslov i alle EU lande.

Hvis man overordnet vælger at analysere revisors ansvar, som denne opgave har beskrevet inden for hvidvasknings området, og derved perspektivere det til samfundet som helhed, så må man erkende at udviklingen inden for det økonomiske område, har bidraget med flere store skandaler, som Britta Nielsen, Danske Bank m.m. Modsvaret for politikerne har været, at lave en strammer lovgivning og en markant øget kontrol fra eksempelvis finanstilsynet på de finansielle virksomheder. Lige nu er der ikke meget der tyder på at udviklingen ændre sig, hvorfor det betyder at i takt med der sker stramninger, er forventningen for omverden at revisors arbejde skal resulterer i kvalitet. Det sker på baggrund af at, revisor jf. RL § 16 skal leve op til sin rolle som offentlighedens tillidsrepræsentant, hvorfor dette sker ved at der er en fast overbevisning for omverden at revisors integritet og hæderlighed, er ukrænkelig. Dette vil gavne Danmark og Europa for at mindske hvidvask problemet, og er med til at gavne og stille sikkerhed for brugerne af revisor, dermed til samfundet som helhed.

Litteraturliste:

Bøger:

- Jensen, (2017) - REVISORSAFDÆKNING AF BESVIGELSER, Anders Schweitz Jensen, Forlaget Thomsen A/S 2007
- Maria, Rikke & Bent, (2015) - Revisors opklaring af besvigelser - Læren af praksis udgave 2 - Karnov Gorup, Maria Bloch Christensen, Rikke Holmslykke Kristensen & Bent Warmin Rasmussen, 2015
- Kiertzner, (2018) - NÅR REVISORER "SLADRER" - SÆRLIGE RAPPORTERINGSPLIGTER - Karnov Group udgave 1. 2018, Lars Kiertzner
- Kiertzner, (2003) - NÅR REGNSKABER IKKE REVIDERES - Karnov Group udgave 1. 2013, Lars Kiertzner
- Schaumburg & Werlauff, (2017) - Finansielle virksomheder – Regler og rapportering, Udgave 1 2017, [Peer Schaumburg-Müller](#), [Erik Werlauff](#)
- Evald, (2016) – Juridisk teori, metode, videnskab – Jurist og økonomforbundets forlag, 2016
- Sudan, Samuelson, Parker & Davidsen (2012) – *Revision i Praksis – Planlægning – Udførelse – Konklusion* – Karnov Group Denmark, 2012

Artikler:

- PWC, Anti-Money Laundering - <https://www.pwc.dk/da/services/business-ethics-forensics-data-analytics/business-ethics/anti-money-laundering.html>
- EU (2019) - <https://www.ecb.europa.eu/euro/banknotes/html/index.da.html#500>
- Berlingske (2004) - <https://www.berlingske.dk/samfund/de-hemmelige-hawala-banker>
- Josephine, DR, (2018) - <https://www.dr.dk/nyheder/penge/forstaa-sagen-om-hvidvask-i-danske-bank>
- Dinero, (2019) - <https://dinero.dk/ordbog/hvidvaskningsloven/?fbclid=IwAR0k8ueJ-EZLsZiH-cZvn1MKSaJeogAIgeUjqcnqzxZjYz05GSuxRy-bMbpQ>

Lovsamlinger:

- HVL - Hvidvaskningsloven: Lov 2017-06-08 nr. 651 om forebyggende Foranstaltninger mod hvidvask og finansiering af terrorisme
- RL - Revisorloven
- Ethiske regler - Revisors etiske Regler

Vejledninger:

- Den nationale risikovurdering, (2018) - *Statsadvokaten: Hvidvask i Danmark - Den nationale risikovurdering 2018*
- Anklagemyndigheden (2010-2015) *Anklagemyndighedens mål & strategi 2010-2015*
- Finanstilsynets vejledning, (2018) - *FINANSTILSYNETS VEJLEDNING - Lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme*
- Memo - *RevisionsMemo*
- SØIK (2011) - *SØK's årsberetning 2011*
- Finanstilsynet, (2019) - *Finanstilsynets rapport "overholdelsen af hvidvaskreglerne skal være bedre" 8.maj 2019*

ISA'er

- ISA 240 - *INTERNATIONAL STANDARD OM REVISION - REVISORS ANSVARVEDRØRENDE BESVIGELSER VED REVISION AF REGNSKABER*
- ISA 250 - *OVERVEJELSER VEDRØRENDE LOVE OG ØVRIG REGULERING VED REVISION AF REGNSKABER*
- ISA 550 - *INTERNATIONAL STANDARD OM REVISION 550 NÆRTSTÅENDE PARTER*

Statistik:

- SØIK underretninger, (2016) - *Hvidvasksekretariatet i SØIK: Underretninger og videregivelser 2016*
- SØIK underretninger, (2017) - *Hvidvasksekretariatet i SØIK: Underretninger og videregivelser 2017*
- SØIK underretninger, (2018) *Hvidvasksekretariatet i SØIK: Underretninger og videregivelser 2018*

Figurer

- *Figur 1.1: Videnskabelige paradigmer og dets konsekvenser (Voxted, 2011)*
- *Figur 1.2: Forskellen mellem besvigelser og fejlinformation i regnskabet (egen tilvirkning)*

Internetsider:

Anklagemyndigheden - <https://anklagemyndigheden.dk/da/hvidvask>

Anklagemyndigheden - <https://anklagemyndigheden.dk/da/om-anklagemyndigheden>

Erhvervsstyrelsen - <https://erhvervsstyrelsen.dk/organisation>

Finanstilsynet - <https://www.finanstilsynet.dk/Om-os/Finanstilsynets-opgaver>

Finanstilsynet – listeudtræk - <https://virksomhedsregister.finanstilsynet.dk/listeudtr%C3%A6k.html>

Finanstilsynet – om os - <https://www.finanstilsynet.dk/Om-os/Finanstilsynets-opgaver>

Bilag - Interviews:

- Ussing, DR, (2019) - *Transskribering af Interview med Jacob Ussing* – Bilag 1-2
- Lange, EY, (2019) - *Transskribering af Interview med Torben Lange* – Bilag 3-4
- Antonsen, PWC, (2019) - *Transskribering af Interview med Jørgen Lund Antonsen* – Bilag 5-6
- Jensen, Deloitte, (2019 -) *Transskribering af Interview med Jesper Brønd-Jensen* Bilag 7-8

Øvrige bilag:

- Læsevejledning - *Bilag 9*
- Eksempelsamling - *Besvigelsestrekanter* – *Bilag 10*
- Vurderet risici fra SØIK's analyse "Den nationale risikovurdering 2018" – Bilag 11
- Rapportering jf. ISA 240 – Bilag 12

Bilag

1) Spørgsmålene til interview med Jacob Ussing

Det skal nævnes, at spørgsmålene ikke er blevet stillet alle sammen, og disse spørgsmål ikke har haft en fast ordlyd, da dette er en samtale vi har.

Interview med Jacob Ussing (DR-korrespondent) (Optagelse under hele interviewet)

Introspørgsmål

Hvad betyder hvidvaskning med dine egne ord?

Hvordan er den typiske proces, altså hvordan foregår hvidvask? Afhænger det af branche?

Efter din erfaring, hvor er problemet størst (branche) i forhold til hvidvask?

Har du erfaring med, hvilken rolle revisorer spiller i forhold til at opklare hvidvaskningssager?

Hvilket samspil skal der være mellem Erhvervsstyrelsen, Finanstilsynet, Anklagemyndigheden, SØIK og revisorer? Hvor ligger ansvaret henne?

Danske Bank-sagen:

INTRO

Nu vil jeg gerne dykke ned i Danske Bank-sagen, som har rystet Danmark og dele af verden. Danske Bank kan have overtrådt hvidvaskningslovgivningen ved ikke have tilstrækkeligt styr på 15.000 udenlandske kunder og pengestrømme for 1.500 milliarder kr. i bankens filial i Estland i årene 2007 til 2015.

Spørgsmål

For os, der ikke ved noget om hvidvask og Danske Bank-sagen, kan du give os lidt baggrundsviden om sagen, hvordan opstod den, hvem var helten i opdagelsen af hvidvaskningen? Hvilken betydning har Danske Banks estiske filial?

Har Danske Bank været med til hvidvaskningen af pengene, herunder er der ansatte i Danske Banks ledelse eller medarbejdere, som har været om/dels med til at sløre pengene?

Hvad mener du, der er gået galt i Danske Banks ledelse/kontrollerne herpå?

Hvordan kan det være, at det har stået på så længe, uden at der ikke har været nogen, der gjorde noget ved det?

Har revisorerne sovet i timen og ikke udført deres arbejde godt nok?

Ved du, hvem der står for Danske Banks hvidvaskningskontrol?

Kender du til hvidvaskningsloven og generelt reguleringen heraf? Mener du, den er hensigtsmæssig for brugerne?

2) Transskribering af interview med Jacob Ussing (DR-KORRESPONDENT)

- Tidspunkt: torsdag 27/06/19
- Location: DR-Byen
- Længde af interview: 33 minutter
- Interviewdeltagers baggrund: Erhvervskorrespondent hos DR - Danmarks Radio, og har tidligere været økonomiredaktør i Berlingske og er uddannet journalist.

Jacob Ussing: Politianmeldelsen af revisoren fra Erhvervsstyrelsens side omfatter i virkeligheden meget det samme, som Bagmandspolitiet (SØIK) allerede har sigtet banken for, og der kender vi sigtelsen for banken, fordi den er lagt frem. Det har banken valgt at gøre, modsat sigtelsen af de her 9 ledende medarbejdere, tidligere ledende medarbejdere, der er sigtelserne ikke offentliggjort. Så der er det kun på det erfarne niveau, man kan have en ide om det. Det er klart, at nogle af de ting, som banken er sigtet for, går typisk også igen i sigtelser mod enkeltpersoner. Men hvis vi tager udgangspunkt i den sigtelse, der ligger mod banken, så er det det, vi ved mest om, da denne er offentliggjort, og 3 af de punkter, som SØIK har sigtet banken for, er, at da den bliver opmærksom i 2014 på at der noget helt galt, der kommer de her whistleblower-advarsler til den interne revision, og det kommer videre til direktionen, i hvert fald nogle medlemmer af direktionen. Man får også sat gang i

en første ekstern undersøgelse fra KPMG. Der meget de skal kortlægge, hvad er der for nogle flows, der har været og sådanne nogle ting, også når man så laver den her eksterne aftale med et andet konsulenthus. Dem vi faktisk lige har afsløret i mandags, som så rent faktisk skal lave den mere reelle efterforskning, altså lave interviews, finde ud af alt, hvad whistlebloweren vidste, interviewe ledende medarbejdere, men også adgang til bandede telefonsamtaler. Det er sådan, at i banker optager man alt, hvad der af samtaler, gemmer dem typisk i en rum tid, adgang til e-mails, i virkeligheden lidt den samme måde, som vi ser, politiet arbejde på nu. Så laver man en aftale med nogle eksterne efterforskere om at gøre det, og der trækker de så stikket i sidste øjeblik uden at give offentligheden en forklaring, men det er klart, at det står centralt i politiets, må vi formode politiet grensning, og nu må vi se, om politiet kommer frem til, at der skal rejses tiltale eller ej, men grunden til det ser ud til at være et centralt punkt, det at i foråret 2014, at man kan se, hvis man går så langt som at lave sådan en aftale, så står det med sikkerhed klart for dig, at du klar over der noget helt galt, og banken er lige præcis sigtet for ikke at undersøge det ordentligt i det øjeblik, man er klar over, der er noget galt og ikke at underretter Bagmandspolitiet (SØIK) hvidvaskningssekretariat, eventuelt også Finanstilsynet på samme tidspunkt og får ikke hurtigt nok lukket ned for denne her særlige afdeling for udenlandske kunder ovre i den estiske filial. Blandt alle de her 3 punkter spiller det jo ind, at alt det der sker her i 2014, det er der, hvor det står endegyldigt klart, at der er noget galt og alligevel for foråret 2014, så går næsten 2 år, før der er lukket helt ned uden at have undersøgt det ordentligt og uden at underrette myndighederne, og når man så ser Erhvervsstyrelsens politianmeldelse af revisionshuset, så er der nogle klare paralleller, fordi det også handler om, at revisionshuset de får nok informationer om det her, og ifølge Erhvervsstyrelsen, så ja, det er det eneste, vi kan se i den pressemeddelelse, de har sendt ud, med at de får nok information til at også burde have undersøgt det nærmere og underrettet Bagmandspolitiet (SØIK), dvs. at det er faktisk 2 af de ting, de er politianmeldt for. Det er selvfølgelig op til Bagmandspolitiet, om der også skal rejses sigtelse mod revisionshuset også, og det må vi formode, vi bliver klogere på i løbet af det næste efterår, kunne jeg forstille mig, fordi at der er så mange parraller til den sigtelse, der allerede er lavet mod banken og den efterforskning, man allerede er i gang med, så politiet skal ikke helt forfra her, man skal se på en aktørs rolle yderligere. Men man kan sige, der er nogle klare paralleller i politianmeldelsen af revisionshuset til det, som banken allerede er sigtet for, og det bliver super interessant at se, hvad politiet ender med at komme frem til og i sidste ende selvfølgelig domstolen, hvis det ender med tiltaler og eventuelt, hvis det bliver bøder eller domstolsforløb. Det må tiden vise, men det

er klart, det bliver meget interessant at se, hvad ender det her med, altså bliver banken overhovedet dømt for noget, bliver revisorerne også, og hvordan er forskellene? Vi har faktisk set i relativt mange af de straffesager, der har været om økonomisk kriminalitet de senere år, du har sikkert gennemgået dem meget mere detaljeret og systematisk, end jeg har, og for mig er det her en fornemmelse ud fra de sager, jeg selv har været inde over, så har vi set, at der mange der blevet straffet, men ikke revisionshusene. Men vi også lige haft denne her Genan-sag, hvor den ene revisor, hvor der ellers er indgået et enormt stort forlig, tror faktisk det er det største i Danmarks historie, med et revisionshus, der har betalt en meget, meget, meget stor erstatning for sin egen rolle, men hvor der faktisk også i hvert fald forløbelig er faldet en dom til den revisor, der sad tæt på, så det er lidt forskelligt, hvad vi har set. Der er masser af eksempler, hvor revisorerne går fri, om man så man sige, men der findes også eksempler på, at de bliver dømt. I Genan-sagens tilfælde, så finder man det bevist, at revisoren skriver under på noget mod bedre vidende, og som dermed bidrager til, at bedrageriet kan lade sig gøre, og det ser ud til, at det er det, der skal til for, at revisionshusene bliver dømt, og de har selv anerkendt deres rolle som værende forkert, og derfor også indgået et forlig.

Ali Radi Zarif: Der skal i hvert fald gå meget, meget langt, før revisor bliver dømt, altså det meget sjældent, det sker. Ja, det kan ske, men det sker meget sjældent.

Jacob Ussing: Præcis, man kan sige i Genan-sagen, så har de selv indgået et forlig omkring erstatning, og det var måske velvidende, at de måske vidste, de ville blive dømt. Anyway, tilbage til Danske Bank-sagen, den er så ekstremt interessant, for at den jo i det potentielle omfang af ulovlighederne er i en helt anden skala, end noget vi har set før. Myndighederne er ikke kommet med nogle endelige konklusioner. Man kan sige lige nu, kan hvidvaskningen ligge fra alt fra 0 til 1500 milliarder, og det sidste tal, ville være verdens største hvidvaskningssag, som er kommet for dagens lys. Bliver det 0, så er der rigtig mange, der bliver overrasket.

Ali Radi Zarif: I forhold til alle transaktionerne, så hvis 10 % af dem har været hvidvask, så er det allerede den største i Europa, og det jo helt vanvittigt at tænke på.

Jacob Ussing: Ja præcis, det vi ved er, at der har været 15000 udenlandske kunder i hele forløbet, og de 10.000 af dem var i denne her særlige afdeling, så har de så fundet ud af, at der var 5000 ekstra over alle årene, som lå udenom, hvilket i øvrigt kan være interessant at vide, hvor mange

der egentligt havde vidst, hvad der foregik, fordi så kan man ikke kun sige, det kun var den ene afdeling, men det er lidt noget andet som også bliver spændende at følge. Nok lidt for langt væk fra det, du skriver om i dit speciale. Man kan sige, at de 15000 kunder, som der oplyst om, det er jo bankens egen undersøgelse, så myndighederne kan sagtens komme frem til noget helt andet, men det vi fik at vide i september 2018, hvor de fremlagde deres egen advokatundersøgelse eller i hvert faldt.

Ali Radi Zarif: Den, de har på nettet, ikke?

Jacob Ussing: Jo, lige præcis, de fremlagde 90 sider, som ligesom er et ekstrakt af det, som de synes offentligheden skulle se, hvor den fulde undersøgelse er på ca. 2000 sider. Af den får man bare at vide, at de har undersøgt på daværende tidspunkt 6200 kunder, og at alle de undersøgte kunder virker til at være langt overvejende mistænkelige alle sammen. Når man tænker på, at alle sammen er langt overvejende mistænkelige, så er det nok 90 % af dem eller mere, som er hvidvask. Man kan sige, ja, de er startet med de første 6200 kunder, som har set mest suspekte ud, og der må vi bare erkende, at det er nærmest dem alle sammen, som er mistænkelige. Dermed har banken allerede der indikeret, at det er en meget stor del af de 1500 milliarder, der i hvert faldt ser mistænkelige ud. Fra mistænkelige til hvidvask er der stadig en vej, og som er op til myndighederne at kortlægge. Og så skal vi bare huske her, at myndighederne har nogle særlige fokuser, så alle sådanne nogle sager, der bliver både efterforskningen og de juridiske spor jo rettet til efter der, hvor man mener, der mest at komme efter, så dvs. at det ikke altid er alt, de går efter. Man kan sagtens forestille sig, at vi selv om 5 år, hvor der måske er sat punktum på alle de sager her, så kan vi godt forestille os, at der ikke nogen i myndighederne, som har sat tal på, hvad er egentlig foregik af hvidvask, fordi politiet måske har fokuseret på det. Det er i hvert fald det, vi kan se i sigtelsen mod banken. Den handler sådan set ikke så meget om beløbene nødvendigvis, men mere om hvor lang en periode, det var, og det med de var advaret, men ikke valgte at reagere. Det er det, som er den potentielle lovovertrædelse her. Så er det klart, jo længere periode det er, desto større omfanget er, desto grovere en overtrædelse kan det potentielt blive. I den forstand har beløbet en vis betydning, men man kan sågar også forestille sig, at folk bliver tiltalt. I hvert fald en bank, der bliver tiltalt eller dømt, uden at vi nogensinde får et stempel på eksempelvis, at 300 milliarder er hvidvask, men en bank har allerede sagt meget, når den selv har været ude og sige, at

alt det, vi har kigget på forløbelig af de her 1500 milliarder, at alle er dybt mistænkelige, så har banken nærmest lagt sig så fladt ned, den kan.

Ali Radi Zarif: De har i hvert fald lagt standarden, kan man sige.

Jacob Ussing: Ja, det man kan sige at banken selv ville heller ikke kunne konkludere om noget er hvidvask eller ej, det skal vi huske det er kun en myndigheds opgave. Men for myndighederne er det vigtigste ikke hvad beløbet er, og det fylder enormt meget i offentligheden de her 1500 milliarder, selvfølgelig også fordi det er svimlende tal, så kan man gå i gang med ”er det verdens største hvidvask sag”, jeg har det sådan, at den potentielt kan blive en af verdensstørste sager, man kan sige hvornår slår man fast at noget er verdensstørste, det kan også være sager der ikke er kommet frem endnu, der er endnu større, så man må bare sige at det ser meget alvorligt ud, altså med det kendskab vi har og er kommet frem forløbelig, så ser det ud til potentielt at blive en af de største hvidvaskningssager. Det meget interessant i forhold til det med revisionssporet, at det ser ud til at erhvervsstyrelsen har lavet en politianmeldelse, som går meget specifikt på nogen af de samme ting som banken er blevet tiltalt for, altså det der sker her, forløbet 2014, hvor det begynder at stå klart, både for banken og for revisionshuset, at der er noget galt, så for pokker for man det ikke undersøgt og hvorfor underretter man ikke myndighederne.

Ali Radi Zarif: Men jeg ret sikker på at i undersøgelsen på danske banks hjemmeside, altså de 90 sider som er tilgængelige for offentligheden, der står at flere gange fortæller den interne revision til den øverste ledelse at der er et eller andet galt og der bliver ikke gjort noget.

Jacob Ussing: Man kan sige at de her whistleblower rapporter der kommer, der kommer 4 af dem i perioden for december 2013 til april 2014, hvor whistlebloweren skriver under på denne her tavsheds-klausul og forlader banken også for nogle penge med for det og ikke siger noget i mange år, indtil han så pludselig blev avlet, fordi der var et estisk medie der satte navn på ham her i efteråret 2018, så valget han at stå frem, så kom han til høring både i Danmark og i Europa parlamentet i løbet af efteråret 2018, derfor kender vi så nu navnet på ham. Han kommer med den første whistleblower rapport i december 2013 og den sidste i april 2014, dvs. Det er over en 5 måneders periode, denne her bliver så sendt til den interne revision, altså rapporten, som så har en direktør som de refererer til og derfor kan man sige og selvfølgelig giver de materialet videre, det må vi sapsume gå

ud fra i hver fald til den eksterne revisor. Men det også ting vi ikke ved med sikkerhed og det også en del af myndighedernes undersøgelse også. Den interne revision ved i hvert fald der er noget galt, ledelsen i selskabet ved der noget galt og nu på baggrund af erhvervsstyrelsen politianmeldelse, så det man kan sige at der er i hvert fald en erhvervsstyrelse i Danmark som har vidst nok til de skulle have handlet anderledes, men det klart, det er selvfølgelig op til politiets videre efterforskning at se om det skal medføre en sigtelse og senere hen en tiltale mod revisionshuset eller ej, så i sidste ende er det op til domstolen, at vurdere om der sket en overtrædelse eller ej. Men det klart at det er kardialt punktet nu i denne her sag er, hvorfor bliver der ikke reageret som man bør reagere, i foråret 2014, især i forhold til at underrette myndighederne og undersøge det grundigt. Så er der denne her afsløring, som vi i dag af har lavet, altså her i mandags i denne her uge, slutningen af Juni 2019, som er noget vi har arbejdet på i meget langtid, det ikke nogen hemmelighed, ser ud til at stå meget centralt, fordi vi har fundet ud ad, at banken var ved at gøre præcis det som i hvert fald de juridiske eksperter vi har talt med, siger at den skulle gøre, nemlig at undersøge det også efterfølgende efter alt dømme så har vi fundet nok til at man kunne underrettemyndighederne og kunne have håndteret det hurtigere, bedre end man endte med at gøre. Det lige præcis det samme som revisionshuset er blevet politianmeldt for, altså for ikke at reagere på det her centrale tidspunkt i 2014, hvor man får informationer ifølge erhvervsstyrelsen, som er nok til at man skal 1. undersøge det nærmere 2. underrette myndighederne.

Ali Radi Zarif: Hvordan vil du tro hvidvaskning foregår, eksempelvis i danske bank, hvordan foregik det, hvordan var processen, kan sætte nogle ord på det? For os der ikke noget om hvidvask, hvordan skal vi forstå denne her processen?

Jacob Ussing: Jeg tror man skal se det hele i sammenhængen med at mange af de her penge, stammer for det tidligere Sovjetunionen, så hvis vi lige går tilbage til Sovjetunionen opløsning/sammenbrud, så får man selvfølgelig de her nye selvstændige lande, hvor Rusland selvfølgelig er den største. Der er 13-14 sovjetrepublikker, slå gerne det rigtige tal op, men heriblandt selvfølgelig også Ukraine, Khasarakstan, Arzabekan, Hviderusland osv. De 2 lande som har været mest interessante forløbelig af det vi ved, har været Rusland og Arzebejan, fordi det er 2 af de lande vi har set der kommet penge fra. Der sker jo det, at i forbindelse med det her sammenbrud, så er pludselig er der mange ting der kommet i private hænder, hvor vi førhen så det i statens hænder og der nogle der bliver meget rige af det her, nogle på en sandsynligvis legal måde, andre på en knap så legal måde,

men det klart der ingen der blev rige, hvis man ikke var venner med de rigtige. Mange af de penge, er ikke helt fine i kanten, men nogle af dem er måske engleligt okay. Det der så sker senere, det er så at der kommet nye magthavere til, og vi ved godt hvordan det i de lande, hvis man rager uklarhed med magthaverne, så kan man komme i voldsomme problemer. Så der er både folk der har penge, som vil have dem ud ad Rusland fordi det er sorte penge og der er faktisk også folk der vil have pengene ud, fordi at de måske er legale hvide penge, men de har raget uklar med myndighederne og de bange for at miste alt hvad de ejer. Baltikum står meget centralt, fordi de baltiske lande, går ind i en proces hvor de skal optages i EU og rent faktisk kommer med i EU, for 2014 og fremefter. Der er står russiske talende mindretal, altså du kan få en russiske talende bankrådgiver, ikke mindst i Estland, fordi der er 1/3 del af befolkningen russiske talende, lidt mindre i Litauen og Letland, men stadig en stor nok del, så de fleste banker har russiske talende bankrådgivere. Denne her type transaktioner, det tjener bankerne gode gebyrer og renter på, når de skal sende penge fra Rusland via Baltikum og videre til London eller hvor det nu måtte være. Der er typisk mange led, men lad os kigge på det, med kun 3 led, da det simplificere processen. Her for man altså et lille procent andel af det, som gebyrer, men hvis beløbene er store nok, så tjener bankerne rent faktisk ret godt på denne her gebyrforretningen, og de bliver også meget aggressive. Det der sker i danske bank Estland, er at banken køber den finske bank Sambo og overtager den i begyndelsen af året 2007. Allerede på det her tidspunkt har den denne her særlige afdeling for de udenlandske kunder og man har simpelthen det man kalder agenter ansat og det en der skaffer kunder. De har simpelthen agenter der rejser rundt i for eksempel til Rusland og skaffer kunder til banken. Dette gør de fordi de gerne vil opsøge folk der måske ville have penge ud ad landet og de spørg nok indtil om de er sorte eller hvide, det ser det i hvert fald ikke ud til i det materiale som banken selv har lagt frem i sin advokat undersøgelse. Banken har selv politi anmeldt tidligere en række af ansatte som havde relation til den estiske filial og det er de estiske myndigheder ved at kigge på, så det er det estiske efterforskningsspor. Men der er de her agenter, som skal skaffe kunder i butikken og banken tjente så på gebyrer, og på den måde susede penge igennem. Det sker i en lang række banker i Baltikum, og der kan vi bare se at Danske Bank filial Estland som man overtager for den finske sambo bank, bliver bare en af de banker der sure Aller flest af de her penge igennem. Ifølge politiet selv, så har de kontroller i forhold til hvidvask været utilstrækkelige og det som de estiske myndigheder er i gang med at undersøge. De vurdere om der nogle af de ansatte som har stået som ledetråd med de kriminelle, altså ligefrem hjulpet dem, har det været derfor, så er det selvfølgelig også svære at opdage i Kø-

benhavn, det giver sig selv. Det skal siges at det fremgår i sigtelsen fra politiet at nogle af IT-systemerne, som kunne ses i København. Hvornår bliver noget hvidvask var egentlig det du spurgte om, og det der gør at det har set suspekt ud, det der så sker, er at man kan se at pengene skifter utrolig mange gange frem og tilbage igennem banker, så når den kommer ind i den Estiske Filial første gang, går de så måske ind i en bank i Litauen også til Malta også til London også måske til Cypren også måske tilbage igennem Danmark, også tilbage til London osv. osv. Hvad gør alt dette, det der så sker, at hver gang den kommer ind i bank, så er der et led mere som skal kontrollere kan du sige, hvis du vil vide hvor pengene kommer fra og til sidst bliver det så besværligt at alle mister overblikket også er der ikke længere nogen der kan se hvor de kom fra. Alle siger jo bare at de kommer fra en bank vi har tillid til, fordi nu kom de for en eller anden bank fra EU. Det er selvfølgelig også dem der har haft ilde intentioner, fordi det netop er EU lande, så snart der var det der EU-stempel så er det alligevel kommet lidt mere styr på det, de kommer under europæisk banktilsyn også når de kommer med euroen de her lande, og det så Estland der gør det først, og det først for nyligt at dette også skete for Letland og Litauen. Estland gør det så tidligt i forløbet at det er i den periode hvor faktisk Danske Bank er sigtet, det er så endnu et stempel, fordi i det øjeblik kommer bankerne i Estland under det europæiske bank-tilsyn, der køres med enorme muskler kan man sige og de kommer fra Frankfurt og de anses at være mere grundige end de nationale tilsyn. Det man skal huske at man ikke bygger et slot på en dag og det tager langtid at opbygge oveni i kontrolfunktioner og oveni myndighedsstrukturer, man må sige at det faktisk er det estiske myndigheder der ender med at sætte en stopper for det der foregik i Danske Bank igennem inspektioner med meget kritiske rapporter 2014 og 2015. De var også på besøg tidligere og de kom med advarsler mange gange, men vender ligesom ikke tilbage er ikke hårdt nok i opfølgningen, altså Danske Bank for også sendt oplysninger til det danske finanstilsyn og det estiske finanstilsyns, der viser sig at være fejlagtige senere hen, de bliver engleligt undersøgt om de er bevidst har løjet eller om det var en fejl.

Ali Radi Zarif: Der står forskel på om det er noget de har været indover eller om de ikke har været.

Jacob Ussing: Det må man sige, især ren juridisk. Men i hvert fald, det der sker er i hvert fald at pengene løber så mange gange rundt og det her med tilsyns strukturen først for alvor bliver effektiv, altså 2014 og 2015, der træder det estiske finanstilsyn, faktisk i karakter og er vel reelt oversagen til at det ender med at Danske Bank lukker ned, fordi i foråret 2014 hvor man har viden for at regere

men ikke for det gjort, der sker reelt kun små ting indtil det estiske finanstilsyn kommer på genbesøg i sommeren 2015 og siger "hvad pokker foregår der, i har ikke gjort noget som helst, mere eller mindre angående det vi sagde til jer for et år siden" også for de faktisk kniven for struben og for så af vide at vi lukker Jer ned, hvis i ikke retter op på der her med det samme også ryger direktøren der over, og Danske Bank fyrrere selv direktøren der over, så for man så lukket ned i løbet af et halvt års tid, så de sidste kunder forlader helt formelt banken i Januar 2016, så er der altså der lukket ned for denne her særlige afdeling for udenlandske kunder. Men som det også fremgår i Danske Banks undersøgelse, var der også udenlandske kunder udenfor denne her særlige afdeling i den estiske filial, men der er deromkring i januar 2016 hvor der reelt er lukket ned for den særlige afdeling. Man kan sige, hvordan fungere hvidvask, det gør det ved at der er så mange bankled som muligt, så der til sidst ikke er overblik over hvor pengene kom fra og hvor de endte og det der er bankens forpligtelse og nu ved jeg jo godt du kigger mere på revisorerne, så er det netop at banken skal have kontrol over hvem kunden er, og dette er præcis de her ting som whistlebloweren peger på. Vi må gå ud fra at revisionshuset bliver gjort bekendt med ifølge politi anmeldelsen af erhvervsstyrelsen i hvert fald, at han siger lige præcis, at "hør nu her, når man kigger på de her selskaber, så er rigtigt mange af dem britiske skuffeselskaber, det man kalder LLP's eller LTD's og disse selskaber kan man bare oprette, det svarer til lidt det vi kalder 1 kroners selskaber herhjemme, det tager ingen tid at oprette, når man så går ind og ser regnskabet på de selskaber, så står der at mange af dem er det man kalder "dormant" altså sovende/hvilende på engelsk, altså et selskab uden aktivitet. Det whistlebloweren kunne se, er at de samme selskabers aktivitet igennem banken var alt andet end sovende/hvilende, men det var faktisk nogle enormt store beløb, at det her selskab uden aktivitet sendte igennem og det klart at den diskrepans skrider til himlen, det klart. Det her det også er interessant for dig, med revisor fokuset, at når de her informationer, hvis de også er tilknyttet tilgædet, og vi mangler at vide hvorvidt omfang de tilgædet den eksterne revisor, men vi ved i hvert faldt at de er tilgædet den interne revisor og ledelsen i Danske Bank og ifølge politianmeldelsen af erhvervsstyrelsen, ser det også ud til at en betydelig del også er tilgædet den eksterne revisor, hvis dette er tilfældet må man sige, at det mærkeligt at den eksterne revisor ikke regere på det. Hvis man har hvilende selskaber som sender enorme og svimlende summer igennem banken, fordi man kan ikke være et hvilende selskab uden nogen aktivitet, med de samme tal stående igennem hele dit regnskab, der står bare 0-0-0-0 eller 50-50-50-50, altså ingenting også er det store million summer på jævnligbasis, som selv samme selskab sender igennem banken.

Ali Radi Zarif: Nu når du selv nævner den interne revision, så ved vi at den interne revision er ansat af virksomheden selv og det her tilfælde så har danske bank selv valgt deres interne revision, så kan man jo forstille sig, at den interne revision på en eller anden måde godt kunne have gemt nogle informationer for den eksterne revisor, så det samspil, tror du at det har kunne have været en mulighed for at ledelsen i danske bank har haft en finger med i det her spil?

Det må være op til politiet og myndighederne selv at vurdere, men det interessante ved danske banks egen generalforsamling i marts 2019, der for revisionshuset der faktisk også og der var mange kritiske spørgsmål til dem, og de gik lige præcis hård på det her med, hvorfor fanden råbte i ikke vagt i gevær, altså i må have da vidst nok. De forsvarede sig i hvert fald med at, de synes at de har gjort det som de kunne, de har påpeget nogle små ting, men de vidste ikke nok til at, de kunne have råbt op, det var altså deres forsvar på generalforsamlingen. Er det en korrekt udlægning eller ej, det er jo op til myndighederne og fastslå, men det man kan sige er at lige nu ligger der en politianmeldelse, og det ikke for hvem som helst. Hvis man ser statistikken over hvor mange revisorer der bliver politianmeldt af erhvervsstyrelsen, så er det ikke så mange, og slet ikke i denne her liga og den anden ting er, at de som endeligt bliver det, er typisk bittesmå revisionshuse, der måske ikke er grundige og dygtige nok i deres arbejde, men sådan nogle ser man, men ikke ofte. Men det med at det er de helt store huse og hvor det er i sager hvor de er revisor for de Aller største selskaber i Danmark, det altså meget sjældent, og på den måde er det jo en meget spektakulær politianmeldelse. Man skal bare huske på, at der forskel på politianmeldelse og at man rent faktisk bliver tiltalt, men selvfølgelig er det noget andet når man som bagmandspolitiet (SØIK) får en politianmeldelse fra Erhvervs styrelsen omkring den eksterne revisor for Danske Bank og hvor bagmandspolitiet (SØIK) allerede har sigtet banken for mulige overtrædelser. Selvfølgelig vil det have et helt andet fokus og en eller anden vægt og det ser man ikke så tit, så det er jo sådan set historisk set en relativ spektakulær politianmeldelse. Som det ser ud lige nu, så ligner det her en kardialt punkt, altså et afgørende moment i den forstand, at det var præcis lige her de skulle have iværksat sådan en undersøgelse og hvad forklaringen er, det ved vi ikke, derfor bliver det her moment i 2014 hvor man var ved at gøre noget, men i sidste øjeblik valgte at trække stikket ud, selvom man så ud til faktisk var ved gøre det helt rigtige på det tidspunkt, faktisk gør man noget først når de estiske myndigheder kommer et helt år senere og siger nu det slut, så begynder man at regere ud fra dette. Det er altså først i 2015 hvor der faktisk sker, det som faktisk bør ske i banken.

Ali Radi Zarif: Jeg siger tusind tak for hjælpen og du tog dig din tid, jeg blev i hvert fald en del klogere.

3) Spørgsmålene til interview med Torben Lange

Det skal hæftes at spørgsmålene ikke er blevet stillet alle sammen, og at det ikke ordlyd har været disse spørgsmål, da dette er en samtale vi har.

Interview Torben Lange

Kan du sætte ord på hvad besvigelser er?

Hvilke typer af besvigelser er de mest typiske?

Hvor vigtigt er det at du som offentlighedens tillidsrepræsentant, at du kommer i bunds med mulige besvigelssager.

Hvilke typer af besvigelser har du som revisor oplevet?

Har du nogensinde været ud for mistanke om hvidvask i en virksomhed i praksis, eller har du fået en opgave hvor du skal undersøge sådanne forhold?

Hvad gør man som revisor hvis dette forekommer, hvilke revisions handlinger?

Kan du komme med et bud på, hvorfor revisor har svært ved at komme frem til at der forekommet hvidvask i en virksomhed

Er reguleringen hensigtsmæssig i forhold til besvigelser samt hvidvask?

Hvad er dit råd til enhver revisor som har mistanke om hvidvask?

4) Transskribering af Interview med Torben Lange EY-revisor

- Tidspunkt: torsdag d. 04/07/19 klokken 08:00
- Location: EY Ejendommen Flintholm K/S
- Længde af interview: 33 minutter

- Baggrund af interviewdeltager: Partner, Head of Forensic & Integrity Services hos EY. Varetager alene særopgaver, granskninger, udredninger og lignende, hvor der er mistanke om besvigelser – herunder også situationer hvor et revideret regnskab kan være manipuleret og hvor revisor muligt har fejlet.

Ali Radi Zarif: Hvis du som revisor skal sætte ord på hvad besvigelser er, bare meget kort?

Torben Lange: Helt kort, så er der i virkeligheden et antal paragraffer i straffeloven, som beskriver hvad besvigelser er. Det er jo sådan noget med, at du misbruger din stilling, det er sådan noget med bedrageri, at du udgiver noget som er noget andet, det er noget hvor du tilegner dig noget der ikke er dit osv. Der er en række bestemmelser i straffeloven som er det der er sammenfattende for det vi vil kalde besvigelser. Når vi snakker revisions sammenhænge, så er det typiske vi interesserer os for er besvigelser som har en indflydelse på det regnskab som vi påtegner og den revisions kunde, hvor vi som revisorer som offentlighedens tillidsrepræsentant skriver under på regnskabet, det er besvigelser når taler i den sammenhæng. Her taler vi ikke om tyveri af cykler eller et eller andet, andet. Så taler vi noget som har påvirkning på det regnskab vi påtegner.

Ali Radi Zarif: For dig som revisor, der har været så tæt på besvigelser som du har, hvad har du efter din erfaring set og er det mest typiske som forekommer allermest. Afhænger det af branche, er der specifikke ting som du kigger på, alt afhængig af hvilken branche du operer i.

Torben Lange: Det man kan sige er at der er 2 vinkler af det, det første er at der er ting som er generelt forekommende uanset hvilke brancher det er, også er det klart at visse brancher giver nogle særlige muligheder. Hvis vi tager den første del først, besvigelser som vi nogle gange kan komme ud at afdække, det kan f.eks. et misbrug af et MasterCard, som du har i din stilling, det kan være at man er indkøbsdirektør, og jeg har et MasterCard som jeg kan bruge når jeg ude og repræsentere firmaet osv. Og afholde nogle firma relevante omkostninger, så viser det sig at det bliver brugt på nogle private omkostninger. Dette kan forekomme i hvilken som helst branche, i hvilken som helst stilling. Så er der andre typer af besvigelser, som kan være mere koncentreret af de produkter man nu har med at gøre. Hvis vi tager en håndværker virksomhed, så er der en masse byggematerialer og noget arbejdskraft som kan være noget værd for nogen. Så der kan være bygge materialer der forvinder og som ikke bliver brugt på de bygge pladser som de oprindeligt skulle have været brugt, som

kan være grundet svind, spild eller noget andet, men i virkeligheden bliver de brugt i en andens garage osv. Og der kan være det der med “jeg hjælper dig med det her, du hjælper mig med det her, bytte bytte købmand” så det jo noget der er drevet af de materialer der er til rådighed. Det der fælleskarakterisere det, og det står der også noget om den revisions standard som er hovedankeret i det her, ISA 240, som også beskriver det som vi kalder det The threefold triangles også besvigelsestrekanter kaldet på dansk, som handler om at mulighederne skal være tilstede, der skal være noget incitament og der skal være noget rationale, du skal ligesom kunne retfærdiggøre, at du gør et eller andet, det kan være du presset på privat økonomien eller bare har lyst til at leve lidt mere ekstravagant end ens løn siger, det kan være kontrollerne er dårlige også skal man til sidst sige, at “at jeg gør det sku uanset hvordan og hvorledes”. Lad os tage vores veninde Britta Nielsen i Socialstyrelsen, godt eksempel. Kontrollerne er dårlige fordi hun sidder og kan både disponere udbetalinger, hun kan også side og bogfører det også kan hun også side og skrive skrivelser til folk om hvor mange penge de har fået, så man kan sige hun nærmest kan få alle beviserne til at forsvinde. Hun vil åbenbart gerne drikke en masse champagne, og gå ud med nogle heste også har hun nogle børn som tilsyneladende også har været trængende til at få et tilskud, så har hun åbenbart synes det også var i orden, eller hvad det nu var hun synes, så her har man denne her cocktail fra The threefold triangles.

Ali Radi Zarif: Nu snakkede du om offentlighedens tillidsrepræsentant, hvor vigtigt er det for dig som revisor, at komme i bunds i mulige sager?

Torben Lange: Her er det vigtigt at man holder for øje at revisors primære opgave og hovedopgave er at påtage årsregnskabet, det er der du bliver valgt i generalforsamlingen til at gøre, gennemfører revisionen efter god skik og gode standarder, og når året er omme give det en påtegning om at det i alt væsentlighed er korrekt og retvisende, dette betyder dog ikke at der ikke er noget som kunne have været faldet til den ene eller anden side, men det skal i alt væsentlighed være retvisende. Det skal også være, det også et erhverv at være revisor, derfor skal der være en kunde som vil købe dig som revisor, så der en eller anden form for økonomisk afregning i også, hvor grundig kan jeg gå til værks med forskellige ting og sager. Det klart at hvis man tager eksempelvis Mærsk, som er en meget stor virksomhed med meget store tal, så kan man ikke rende og lede efter en der har stjålet 4 kuglepinde og en rulle toiletpapir, det ikke det der er væsentligt. Så kan du komme ned i nogle nået mindre virksomheder, hvor andre ting bliver vigtige, men det korte og det lange er, du er nød til at

have for øje at din primære opgave er at sørge for at årsregnskabet er retvisende. Du har også en sekundær rolle, en tilknyttet rolle, som hedder at hvis du bliver opmærksom på noget, hvis du bliver opmærksom på at der foregår nogle ting, hvor kontrollerne er dårlige, hvis det viser sig at når du kigger, at eksempel at jeres styring af jeres varelager, der er ingen styring ved det. Hvis vi tager håndværker virksomheden før, der var jo bygge materialer, hvis du konstaterer at når du ude og revidere det, der slet ikke er styr på at hvad der ryger ind af byggematerialer, hvad der ryger ud af byggematerialer og hvad der bliver udstedt faktura for, og hvad der bliver brugt de forskellige steder, så er det din pligt som revisor at påpege den dårlig interne kontrol og sige, her er der en risiko for at når, at noget 1. forsvinder fra jer, 2. bliver aflejret forkert i regnskabet og at regnskabet hermed bliver forkert.

Ali Radi Zarif: Det meget spændende det du siger med, at når du er ude som revisor ude på en besvigelser sag, og du konstaterer at der er chance og risiko for der kan være noget galt, er der noget du som revisor ligger fokus på end andre, selvom du ved der kan forekomme besvigelser begge steder, kan du godt finde på at differentiere dig, og kun kigge på der hvor du mener er størst sandsynlighed, eller vil du egentlig tjekke alle de steder du finde mistanke om mulige besvigelser mønstre. Det kan være du mener at mange af kontrollerne er til dels meget meget dårlige, går du så ind og kigger på et specifikt punkt, fordi det er der du mener der kan forekomme. Hvordan er det i praksis?

Torben Lange: I praksis er det ikke besvigelserne der driver dig, i praksis er du interesseret i det årsregnskab som ledelsen skal aflægge og som skal lave et udkast til, som du skal revidere, det korrekt? Måden man gør det på, er at man går balance orienteret til værks, man starter praktisk talt i den ende af balance, og går dem igennem, man skal altså sikre sig at de forskellige poster i balancen er korrekt opgjort, og at de er fuldstændige, og ikke mindst at de er udregnet på den rigtige måde. Hvis vi starter på toppen af aktiverne, og kigger på anlægsaktiverne osv osv. Det kan være maskiner, bygninger eller biler. Her går du ind og laver de revisionshandlinger, du mener er tilstrækkelige til at vurdere, er det et aktiv virksomheden ejer, er det indregnet korrekt, eksistere det osv. Når du når der til, hvor du kan se der er en bygning, og du kan gå ind i tingbogen og se at den er eget af denne her virksomhed, jeg kan se hvad den er anskaffet for, jeg kan se hvad der er sket af forbedringer i bygningen, jeg kan altså finde grundlaget for hele indregningen af det her og det er i overensstemmelse med lovgivningen. Så kan jeg gå længere ned i posten også kan jeg kigge på varelager,

så kan jeg kigge på, er der en ordentlig optælling af varelageret, pr. skæringsdagen for regnskabet, eksistere det, er det værdiansat korrekt til kostpriser som det skal være. Tilsvarende kan du gå ned i tilgodehavende der, eksistere de, har der været solgt en varer, hvad er det der er solgt, hvorfor er det at Ali står som debitor og skylder en million, hvis i øvrigt Ali står som debitor og skylder en million, for vi pengene osv.? Så det klart, så kan man vurdere at af en eller anden årsag, kunne der være en fejlkilde, kunne være at der kunne have været besvigelser. Eksempel, hvis du sidder med debitorer, kunne det så være, at en eller anden kunne have fundet på at bogfører et fiktivt salg, så både omsætningen var fiktiv, fordi der rent faktisk ikke var solgt noget, og det tilgodehavende der stod i balancen på en million overfor Ali, det eksisterede slet ikke, fordi det vedrørte at Ali havde købt en mobil telefon, men Ali havde faktisk et papir hvor det stod at Ali kunne returnere den, hvis han ville det, så der var ikke noget endeligt salg, derfor kan dette ikke indregnes som et selv. Virksomheden ønskede at pynte på regnskabet, så fiktionen var der, og det var taget med i regnskabet. Det er sådan nogle handlinger du skal sige til dig selv, har jeg vished om det her, hvis jeg så først revidere i starten af februar, og kan konstatere at Ali rent faktisk har betalt for det her, og han har også taget denne her telefon i brug, og der ikke noget der siger mig at der noget galt med det her. Jeg har tilstrækkeligt bevis for der var et salg, det var gennemført et salg, og Ali har måske også sendt en saldo bekræftelse på at han skylder nogen penge, og han har i øvrigt også betalt, så laver man et hak ved den, fordi så er den på plads. Du kigger altså på det, som nogle fejl kilder i forhold til nogle regnskabsposter og du kigger på det som om at en af fejlkilderne kan være bevidst som besvigelser, og det er det rammeværk du har i ISA 240, det er den metodiske tilgang til det, du som revisor altså skal overveje muligheden for at det regnskab du revidere, er fejlbehæftet som følge af besvigelser.

Ali Radi Zarif: Så vi jeg gerne komme over til det der hedder hvidvask. Jeg vil gerne sprøge dig om, at du nogensinde har været ude for at du har haft mistanke i en virksomhed angående hvidvask, og i så fald hvordan undersøger man sådanne forhold?

Torben Lange: For at lige at svare på det første, så har jeg aldrig i mine år som revisor, selv stået med noget eller anså som værende hvidvask, eller på anden måde havde mistanke om det var hvidvask. Det man kan komme lidt tættere på som revisor, det er jo situationer hvor man siger, de regler

der er om hvidvask, dem er virksomheden ikke nødvendigvis skarpe nok på at overholde, altså forstået på den måde, at der f.eks. er nogle regler om kontant forbud, hvor meget må du modtage kontant, før du skal indberette det til SØIK, som værende en mulig hvidvask transaktion.

Ali Radi Zarif: Der står 50.000

Torben Lange: Ja, korrekt, der står 50.000 i de der regler. Men princippet står der også i reglerne, at 50.000 DKK er du med sikkerhed ud over grænsen, men det kan også være et mindre beløb, hvis du stadig har en mistanke om at det her er et udtryk for hvidvask eller sorte penge. Hvis du nu er autoforhandler, og der kommer en eller anden mand, som hiver et fedtet bund sedler op af lommen og betaler, 35.000 DKK for en Toyota Corolla, eller et eller andet du sælger, så må du gøre dig nogle overvejsler om, hmmm gad vide om det her er beskattet penge eller er det normalt at man rander rundt med 35.000 DKK i fedtet kontanter i baglommen, eller hvad det nu kunne være, der kan man havne i en situation hvor virksomheden skal foretage sig noget, og ikke revisoren som skal gøre noget. Hvidvask lovgivningen er opbygget på den måde, at revisor har en reaktionspligt, hvis han bliver opmærksom på noget

Ali Radi Zarif: Det rigtigt.

Torben Lange: Revisor har ikke som udgangspunkt en selvstændig undersøgelsespligt. Han skal ikke lave et revisionsprogram, som hedder “ som led i jeg revidere denne her virksomhed, så skal jeg også revidere at de også overholder hvidvaskningsloven, det skal revisor ikke gøre.

Ali Radi Zarif: Lige præcis det du siger der, har du fuldstændig ret i, fordi hvis vi antager at der er en intern revision i en virksomhed som rapportere til den eksterne revision, hvis man så mener at der er tilstrækkelige informationer omkring en specifik ting omkring hvidvask, så skal den eksterne revisor gøre et eller andet. Så det rigtig nok, at du siger, at det ikke bare er noget der dukker op ud ad det blå, det er noget de skal have informationer omkring, og skal blive rapporteret i, før de endeligt kan fortage sig et eller andet. Selvfølgelig hvis de ser nogle mistænkelige transaktioner her og der, så er der jo et eller andet som revisor man skal gøre, og de revisionshandlinger vil jeg gerne komme ind på?

Torben Lange: Det man kan sige er at langt de fleste virksomheder i Danmark har ikke en intern revision, det er kun de finansielle virksomheder som har krav om at have en intern revision, så kan der være andre større virksomheder som også har det, men 98% ud af 100% har det altså ikke en intern revision. Så tror jeg også at reglerne er sådan, at du hvis du som ekstern revisor bliver opmærksom på at intern revisor konstatere nogle forhold og at interne revisor fremlægger nogle forhold for bestyrelsen, som de rapportere til, så skal vurdere som ekstern revisor, om der bliver taget tilstrækkelig hånd om det her og først i den situation hvor du vurderer at der ikke bliver taget tilstrækkelig hånd om det, at eksempelvis at den øverste ledelse bare dysser den interne revision og siger "JAJA, videre, koncentrere jer om noget andet", først i sådan en situation mener jeg at du som ekstern revisor har en reaktionspligt, men det kan godt være den første reaktionspligt, at du først skal undersøge tingene lidt nærmere, for at finde ud af om bestyrelsen havde ret ved at sige til den interne revision "det her har i misforstået, det er der altså ikke noget i", så må du som eksterne revisor sætte dig ind i det, hvis du så som revisor konstatere at den interne revision har gjort det helt rigtige og har ret, bestyrelsen gør ikke som de skal. Reaktionsmønstret er så at du første omgang også selv skrive det i din revisionspåtegning/protokol, at du mener der noget galt, som der skal tages hånd om, så har du en pligt til at underrette myndighederne på det tidspunkt. Hvilke handlinger som man så gør andet end som jeg siger, du skal starte med at forstå hvad var den interne revision har gjort og hvad var det der gjorde at de fik mistanke eller havde en begrundet formodning at der var noget der var galt, så skal du lytte til hvorfor bestyrelsen fortæller der ikke er noget galt, så skal du måske lave dine egne undersøgelser, før du gør noget.

Ali Radi Zarif: Så det man englelig kan sige her, det er at denne her rapportering mellem den øverste ledelse eller nogen i virksomheden til den eksterne revisor, den er rigtig rigtig vigtigt når det kommer til hvidvask?

Torben Lange: Klart, klart.

Ali Radi Zarif: Det er egentligt det man kan komme frem til. I revisions regulering og i revisions standarder, er der ikke noget specifikt omkring hvidvask, som vi som revisorer kan støtte os op omkring, og som vi har en pligt i.

Torben Lange: Det rigtigt, ikke mig bekendt. Hvidvask er bare en af de ting som du ved, vi har også denne her bestemmelse der hedder, at hvis du bliver opmærksom på at ledelsen kan være involveret i alvorlig økonomisk kriminalitet, så du i først en række rapporteringspligt til ledelsen, hvis den altså består af nogle flere, og siger "I sidder 4 mand i direktionen, Ali han er en skurk, gør noget ved det" hvis de så ikke gør noget ved det, så kan du have en reaktionspligt og skrive det i påtegning, hvis du når dertil, men det kræver at netop at du bliver gjort opmærksom det, det kræver at det er alvorlig økonomisk kriminalitet, og det vil hvidvask være, hvis vi når der til.

Ali Radi Zarif: Hvis vi går over og kigger på det store billede, vi kigger op og kigger ned i revisionsreguleringen, er den så hensigtsmæssig til revisor, synes du der noget ænders, er der noget hvor du tænker, dette kunne have rustet revisor mere og ikke kun revisor, men hele samspillet mellem, revisor, myndighederne, SØIK, erhvervsstyrelsen og finanstilsynet, er der noget hvor du tænker, det her kunne måske være en god ide, som vi kunne gøre, så vi faktisk kommer i bunds som land og som nation, altså kommer i bunds i de her hvidvaskningssager.

Torben Lange: Man kan i hvert fald sige, men det bliver en bredere diskussion omkring revisionspligt, man kan i hvert fald sige at vi som revisorer, med det vi kan rent fagligt, den adgang vi har i og til virksomheden osv. Hvis man vil give os nogle flere beføjelser, så har vi også evnerne til at gøre det, men hvis man som lovgivers side mere er optaget af at lempe revisionspligten og fjerne kravene af alt muligt, så virker det ikke som om det er den vej man går.

Ali Radi Zarif: Det en god pointe.

Torben Lange: Det er lidt det vi oppe i mod her, de senere års regeringer har jo mere haft fokus på at gøre det lettere og være opstartsvirksomhed eller iværksætter virksomheder, og hvis man ikke er over en størrelse, så har man ikke revisionspligt osv. Osv. Osv. Så i hele denne her diskussion så skal man for det første skelne mellem hvad er det egentligt man politisk gerne vil med en revisor, det kan godt være at man så skal sige, at vi strammer kravene for nogle af de store virksomheder som kunne være finansielle virksomheder, og lemper det for de lidt mindre virksomheder, men det korte og det lange er, man er bare nød til at have en helt specifik lovfæstet pligt til at gøre et eller andet, hvis du vil have at revisor skal reagere anderledes, fordi i øjeblikket er det jo sådan at og det jo naturligt nok, at det at være revisor, og blive valgt som revisor. Revisor driver en forretning og

det er et erhverv, og det er et erhverv der er i konkurrence, så hvis jeg kommer som revisor til en eller anden bank og siger, hvis i vælger mig som revisor, så kan i være sikre på at nok skal opstøve det, hvis der nogen der smager af hvidvask, men til gengæld koster det jer også en milliard at få jer revideret. Så står der ham der revisoren ved siden af og siger, jeg skal nok sørge for at overholde loven, jeg laver det jeg skal inden for revisor erhverv osv. Koncentrere mig for hvidvask i det omfang der er nødvendigt, til gengæld koster det ikke en milliard, men i kan få det for en million. Så vil virksomheden selvfølgelig sige vi tager dig der koster en million, og det er der vi er henne nu, fordi man skal huske på at revisorerne er nød til og afvikle revisionen på en hensigtsmæssig måde, inden for det honorar som de for, som selvfølgelig skal være tilstrækkeligt, men hvis noget er i kategorien “nice to have then need to have” så kender du selv svaret på hvad de kommer ud ad det. Så det klart at du nød til at lave et specifikt lovkrav om at du skal gøre noget, og i øjeblikket er kravet kun at, hvis man bliver opmærksom på noget, så skal du gøre noget. Du skal ikke lave selvstændige handlinger for at afdække mulige hvidvask.

Ali Radi Zarif: Eksempelvis i finansielle virksomheder, hvor der mange transaktioner der går igennem, altså man kunne også tænke sig at man ikke har lyst til at rapporterer til den eksterne revisor, hvis man som ledelsen er velvidende om der sker et eller andet mistænkeligt. Man kan vende og dreje den, og sige hvordan er revisor stillet her, for han egentligt den information han skal have, når det kommer og hvad gør det for revisors arbejde.

Torben Lange: Du kan sige igen, at det vigtigt at holde sig for øje at, hvad er revisors hovedpligt? Hvis vi tager eksemplet med autoforhandleren, et af de steder hvor der nok er størst sandsynlighed for at modtage kontante penge og noget kan være sorte penge, det er jo et sted hvor man kan købe et relativ dyrt gode, hvor du kan handle kontakt inden for en eller anden ramme. Der er 2 ting i der her, hvis jeg som revisor går ned til autoforhandleren og kan konstatere at han har modtaget et beløb på lige under 50.000 DKK, 3 gange i løbet af et år, hvor vi har med at gøre med en autoforhandler, som sælger utrolige mange biler på et år, hvor pengene i øvrigt er kommet i kassen, de bogført som omsætning, er der så noget galt i regnskabet? Nej, det er der ikke, så det regnskab jeg skal påtegne, det behøver jeg ikke som revisor at være bekymret for. Er der så en risiko for at de der penge muligt skyldes et eller andet, og som er et led i en hvidvask, ja, det er der, hvor meget skal jeg som revisor gøre ved det, når min hovedpligt er det andet, man skal huske på at det modparten der har en pligt, altså autoforhandleren der har en pligt omkring at undersøge og det er dem der har en pligt om

at indrapportere, hvad kan de lige gøre? Hvis du kommer og vil gerne have den her Toyota Corolla, hvad er det de lige kan gøre her, hvad har de af muligheder. Lad os så sige at de vil gøre alt det de kunne slippe afsted med, kan de tillade sig at sige og spørge Ali, hvor har du de her penge fra? Det du ville svare dem, ville være du kan da rende og hoppe, det skal ikke bekymre jer om, det er mine penge, det er min børneopsparing jeg har lavet stå, og nu kommer jeg og har hævet dem, vil i sælge mig en bil eller ej. Så det var så autoforhandlereksemplet, men hvis vi så tager bankerne, det der har været kritik af, hvis vi nu tager Danske Bank og Estland, det er jo at man ikke i tilstrækkelig grad har interesseret sig for hvem kunderne var der oprettede nogle konti, også suser der nogle penge igennem. Hvis vi går tilbage til regnskabet igen, har regnskabet været forkert? Næ, det har det ikke, fordi alle transaktionerne er bogført, alle transaktionerne er registeret, der er beregnet renter, der beregnet gebyrer og alt muligt andet. Der er sågar også tjent en god sum penge på det, hvad var så forbrydelsen muligvis, den var muligvis at du ikke i tilstrækkelig grad sikrede og fik data på, hvem er du lige når du opretter en konto hos mig osv. osv. Så er vi ude i et eller andet hvor det er ret langt væk for revisor gøremål, fordi han skal påtegne regnskabet, og regnskabet er dæleme rigtigt, så spørgsmålet er om virksomheden har haft de rigtige procedurerne og den reaktionspligt der er i den sammenhæng. Hvis man vil have revisor til at gøre noget mere, så er det egentligt ret enkelt, så skal man ændre kravene på hvad revisor skal gøre, hvis man ikke ændre kravene, så skal man ikke have de forventninger til revisor og det kan man ikke have, fordi det også er en konkurrence, hvis du som sagt står med 2, og den ene siger jeg kigger det hele igennem, men til gengæld koster det også en milliard og den anden siger jeg kigger kun det igennem der er nødvendigt, men det koster kun en million.

Ali Radi Zarif: Tusind tak Torben, det var virkelig en fornøjelse, jeg kan i hvert fald bruge noget af vores samtale i dag. Tusind tak du tog dig din tid, jeg vil slutte af her.

5) Spørgsmålene til Interview med Jørgen Lund Antonsen (PWC)

Det skal hæftes at spørgsmålene ikke er blevet stillet alle sammen, og at det ikke ordlyd har været disse spørgsmål, da dette er en samtale vi har.

Spørgsmål 1:

Hvis du skal sætte ord på hvidvaskning, og hvilke lovregulering og revisionsstandarder som hører under revisor, når det kommer til hvidvask. Hvad er det, der omfatter revisor, så han skal kigge på hvidvaskning?

Spørgsmål 2:

I PWC, har i nogle retningslinjer i forhold til hvidvaskning, og mere specifikt er der specielle procedurer når det kommer til finansielle virksomheder? Afhænger det af brancher?

Spørgsmål 3:

Hvem står for disse retningslinjer, og hvem er med til at vurderer hvordan PWC skal revidere efter hvidvask.

Spørgsmål 4:

Reglerne, procedurerne, retningslinjerne i PWC, hvornår bliver de revideret, og har de store skandaler de seneste år, haft betydning på hvordan i PWC kigger på hvidvask. Har i ændret noget på baggrund af skandalerne?

Spørgsmål 5:

Mener du at lovreguleringen og revisionsstandarder omkring besvigelser, at denne er hensigtsmæssig for revisors arbejde på hvidvask?

6) Transskribering af Interview med Jørgen Lund Antonsen (PWC)

- Tidspunkt: torsdag 05/09/19
- Location: PWC
- Længde af interview: 26 minutter
- Baggrund af interviewdeltager: Partner, ansvarlig for hvidvaskreglerne hos PWC. Er en del af FSR-hvidvaskgruppe, og er med til at opdatere retningslinjerne i PWC med henblik på hvidvask.

Ali Radi Zarif: Hvis du skal sætte lidt ord på hvidvaskning og hvilke lovreguleringer og revisionsstandarder der egentligt høre under revisor, og det her er mere med henblik på hvidvask, og det ikke bare besvigelser generelt, hvad er det som omfatter revisor?

Jørgen Lund Antonsen: ISA 240 som du nævnte før, den er selvsølgelig vigtigt, at vi som revisorer skal være opmærksomme på besvigelser, selvom vi ikke skal revidere direkte imod det, men jeg synes også du skal overveje at kigge på ISA 250, hvor der står man skal være opmærksom på om der er særlig lovgivning, der kan have en betydning for regnskabsaflæggelsen. Det er jo sådan at hvis man i en virksomhed, har overtrådt hvidvaskningsloven, så risikere man altså at få nogle gevaldige bøder, som kan have betydning for at regnskabet er retvisende. Man skal i princippet kigge på alle speciale lovgivninger, eksempelvis hvis det er pengeinstitutter, så skal du kigge på speciale lovgivning i den branche. Banker eksempelvis har hvidvaskningsloven, den er ret vigtigt for banker, der kan også være love og værdipapirer, som revisor i hver fald skal, se om der kan være nogle overtrædelser på de lovgivninger, som kan have betydning for regnskabet, så man nød til forholde sig til det, og på den anden side, det ikke sikkert man skal revidere specielt efter det, men man skal forholde sig om der er nogle ting og dykke ned i nogle ting, og drøfte med ledelsen om der kan være nogle ting man skal følge op på.

Ali Radi Zarif: Det er ISA 250?

Jørgen Lund Antonsen: Ja, ISA 250 handler om speciel lovgivning.

Ali Radi Zarif: Dvs. At hvis der er en speciel lovgivning, såsom hvidvaskningsloven, og vi har en bank.

Jørgen Lund Antonsen: Og du som revisor vurdere at, der måske kunne være tale om en overtrædelse af lovgivningen, her på hvidvaskningsloven som i dit eksempel, så skal du forholde dig til om det kan have betydning for regnskabet og om det kan få en væsentlig betydning for regnskabet som gør du skal reaktion hertil.

Ali Radi Zarif: Revisors arbejde er egentlig at kigge på regnskabet udelukkende?

Jørgen Lund Antonsen: Ja. Det vi internt har sagt i PWC, det er at når vi revidere, så skal vi være opmærksom på ISA 250, fordi det kan være så alvorligt, hvis vi antager at det er en overtrædelse af hvidvaskningslovgivningen, så kan du som revisor have en reaktionspligt efter ISA 250.

Ali Radi Zarif: i PWC har i nogle retningslinjer i forhold til hvidvask, og mere specifikt er der nogle specielle procedurer når det kommer til finansielle virksomheder. Afhænger det af branche?

Jørgen Lund Antonsen: Vi har en meget detaljeret procedurer for hvidvask, både når du skal hvidvaske kunderne, også når du laver en risikovurdering af den enkelte kunde, der har vi også en meget detaljeret guide for, hvordan du risikovurderer det enkelte kundeforhold. Man kan godt komme frem til at pengeinstitutter, er en høj risikokunde og afhængig af den risiko du kommer frem til at kundeforholdet det har, så har vi lavet forskellige forslag til ting, som folk skal overveje, jo højere risiko vi vurderer den enkelte kunde er involveret i hvidvask, jo flere ting har vi lagt op til at folk skal overveje, når de laver revisionen. Jeg vil sige hvis du tager det i relation til pengeinstitutter, udover der kan være nogle generelle ting man skal være opmærksom på, man skal være se på om de generelle krav i hvidvaskningsloven, man skal være særlig opmærksom på unormale store transaktioner, det gælder selvfølgelig også i bankerne, men det er jo ikke sådan at du skal gå hen til banken som revisor og bede om alle unormale store transaktioner, det er kun de transaktioner du støder på, i forbindelse med din revision af banken. Man har ingen pligt at gå ud og opsøge transaktionerne, det er de transaktioner du støder på, som du skal undersøge nærmere.

Ali Radi Zarif: Lige for at få forståelse for det hele, så siger du at, det er det som revisor støder på, dvs. Hvis du laver en stikprøve og du så støder på noget som er usædvanligt, så kan skal det undersøges.

Jørgen Lund Antonsen: Ja det rigtigt, man skal kigge på hvad denne transaktion kan være og undersøge dette. Og det gælder ikke kun pengeinstitutter, men det gælder alle vores kunder.

Ali Radi Zarif: Det alle jeres kunder i gør dette med, i har samme procedurer?

Jørgen Lund Antonsen: Det er princippet samme procedurer for alle vores kunder.

Ali Radi Zarif: Så der ikke noget specifikt rettet mod finansielle Virksomheder

Jørgen Lund Antonsen: vi har ikke noget specielt, ikke andet end vi har sagt, at hvis kunden er omfattet hvidvaskningsloven, som eksempelvis bankerne de er, modsat en handels virksomhed, de

ikke omfattet. Så hvis du har den type kunde, så skal du have det med i din ledelses/regnskabserklæring, at de skal bekræfte at de selv i ledelsen, at de står inden for de overholder hvidvaskningslovgivningen. Du skal som revisor spørge ind til, om de har nogle problemer med myndighederne i relation til om de har overtrådt hvidvaskningsloven tidligere. Der er nogle myndighedskrav, som finanstilsynet skal følge op på nogle procedurer.

Ali Radi Zarif: Den bekræftet vil PWC have for deres kunder?

Jørgen Lund Antonsen: ja den vil vi gerne have, vi skal have en bekræftelse via en ledelses/regnskabserklæring at ledelsen bekræfter at de ingen problemer har med overholdelsen af hvidvaskningsloven, så skal du selvfølgelig også kigge på den specielle bestemmelse i hvidvaskningsloven, at den interne revision skal have gennemgået procedurerne osv. Og denne rapport vil vi som PWC gerne have fra kunden. Du skal altså ikke selv gå ud som revisor at gennemgå procedurerne.

Ali Radi Zarif: Det er her hvor skillevæggen kommer, man går ikke ind selv som revisor og gennemgår deres procedurer, fordi det er ekstremt omfattende og det koster.

Jørgen Lund Antonsen: Man kan sige, at det ikke er en del af det regnskab du reviderer, det kan få problemer, hvis du har nogle væsentlige overtrædelser af hvidvaskningsloven, som gør at banken udsætter sig selv for en økonomisk risiko. Du kan sige at Københavns Andelskasse, blev lukket på grund af de ikke havde styr på hvidvask, så du kan sige det ret vigtigt for revisor, at der ikke er nogle væsentlige overtrædelser i lovgivningen, som kan true hele virksomhedens eksistens eller gør der mangler hensættelser form af bøder til virksomheden. I værste tilfælde, så vil myndighederne lukke virksomheden ned, fordi de ikke har styr på tingene, så det er det niveau man skal vurdere.

Ali Radi Zarif: De retningslinjer der bliver lavet i PWC, hvor tit bliver de revurderet og hvor tit bliver de opdateret?

Jørgen Lund Antonsen: Det gør de næsten hele tiden. Vi har en meget detaljeret retningslinjer, der beskriver hvordan man skal håndtere forskellige kunde situationer og sådan noget. Nu er det mig der opdatere dem, så hvis jeg en dag synes der noget der skal præciseres i dem, så opdatere jeg dem. Det gør jeg flere gange om året, afhængig om der brug for ændringerne.

Ali Radi Zarif: har i så et årligt møde, eksempelvis angående hvidvask? Fordi du har fortalt mig at en revisor ikke udelukkende går ind revidere for at afdække risikoen for hvidvask, men har i det som et samtale emne her i PWC.

Jørgen Lund Antonsen: vi har et årligt kursus, som faktisk omhandler hvidvask, og det er noget som alle medarbejder i PWC skal tage, uanset hvad, en gang om året. Det er et globalt kursus, som folk skal tage, og eksempler på hvad der kan gå galt. Der er 2 ting ved hvidvask, det ene er alle de krav der er hvidvaskningsloven, angående at du skal kende din kunde, du skal have legitimation og sådanne nogle ting, det er den formelle del af det. Den svære del af det, er når man rent faktisk skal undersøge om der rent faktisk er forgået hvidvask og hvordan du skal håndtere dette.

Ali Radi Zarif: Med hensyn til alle de store skandaler, du nævner dem selv, EY, KPMG, Danske Bank, efter de her episoder, sker der en ændring i PWC retningslinjer?

Jørgen Lund Antonsen: De ændringer vi havde i vores retningslinjer, de blev redigeret voldsomt i sidste år i juni måned, det var i 17, da hvidvaskningsloven den blev ændret, der kom et krav om at man skal lave en risikovurdering af det enkelte kundeforhold, der lavede vi faktisk en større opdatering af vores retningslinjer. Vi har ikke opdateret efter de store skandaler, det kan godt være jeg har præciseret lidt, at man skal sørge for at have det med i ledelses regnskabserklæringen, ledelsens bekræfter at de overholder hvidvask loven, men vi har ikke lavet en større opdatering, pga. de 2 sager.

Ali Radi Zarif: Jeres revision af finansielle virksomheder er stadig den samme?

Jørgen Lund Antonsen: Det er stadigvæk den samme, vi har haft snakket om, også dem der revidere bankerne, at de mener ikke vi har andet vi skal foretage os, andet end at ledelsen skal bekræfte at de har styr på procedurerne og finanstillsynet ikke er efter dem, eller noget specielt.

Ali Radi Zarif: Det med at indhente dokumentation i starten, såsom som du nævnte at de ikke har problemer med myndighederne og at de ingen sager kørende samt at de har gennemgået procedurerne og gennemgået disse? Og at ledelsen er enig i det.

Jørgen Lund Antonsen: ja præcis, og det havde vi måske ikke så meget på agendaen før de 2 sager, altså danske bank og Københavns Andelskasse, det er kommet efterfølgende på baggrund af de 2 sager. Det har gjort at vi har sagt vi skal have det med i ledelses regnskabs erklæring at de nu bekræfter at der ikke er problemer med det her.

Ali Radi Zarif: man kan kalde det afdække eller fokus på at de overholder reglerne.

Jørgen Lund Antonsen: Fokus på det og dokumentation herpå, og at det har været noget vi har været inden over og forholde os til.

Ali Radi Zarif: Nu har du også nævnt det lidt tideligere, med at revisor, altså at revisor reguleringer og revisionstandarden, at det ikke forpligter ikke en revisor til at, når han skal revidere en virksomhed skal revidere efter hvidvask, det vi enige om?

Jørgen Lund Antonsen: det vi enige om

Ali Radi Zarif: Kan du forklare hvorfor? Hvis du går ind i ISA 240 også læser om besvigelser, vil du mene at hvidvask høre under besvigelser.

Jørgen Lund Antonsen: Nej, Det jo ikke banken der laver besvigelser, men det er deres kunder der laver dem. Man kan sige, at man kan godt tro, uden at vide noget om det, at Københavns Andelskasses ledelse har taget en bevidst beslutning og har haft en hånd med i det, uden jeg ved noget.

Ali Radi Zarif: Jeg vil personligt mene at hvidvask høre under besvigelser:

Jørgen Lund Antonsen: Det kan man godt sige, fordi banken kan jo sige, at ved at overtræde hvidvaskningsloven, kan vi tjene penge. De kan køre nogle transaktioner igennem og få et gebyr på det. Man kan sige er dette en besvigelse, fordi hvem er det man besviger? Man besviger ikke rigtig nogen, man overtræder en lovgivning, hvor besvigelser er nok noget mere omkring at manipulere med regnskabet, og det gør de måske, ved at tjene på gebyret, og at regnskabet kommer til at se pænere ud, men det vel ikke besvigelser, og derfor siger jeg at det hælder mere mod ISA 250.

Ali Radi Zarif: Men hvis du så bakker lidt ud her, og kigger på det på en måde, hvorpå at hvis der mange transaktioner som køre igennem en bank, og det er flere milliarder, og det er på baggrund af deres kunder udnytter og bryder hvidvaskningsloven samt hvidvasker nogle penge. Når de gør dette, så kommer der vel nogle penge ind i banken, så hvis procedureerne ikke er ordenlige og de ikke har risikovurderet den enkelte kunde, ikke vurderet og set, prøv hør her, det her holdning selskab har ikke noget aktivitet.

Jørgen Lund Antonsen: jo men man kan stadig diskutere om det er besvigelser efter ISA 240 eller om det ikke er. Det er i hvert faldt kriminelt og må ikke acceptere det, men hvis man vælger at acceptere det, så er det selvfølgelig kriminelt. Det kan være medvirken til hvidvask, fordi det kan være bevidst eller ubevidst.

Ali Radi Zarif: Det korte og det lange er, revisorloven, hvidvaskningsloven, ISA 240 og vi kobler 250 på. Når du siger 250, så kan jeg ikke lade vær at tænke på, at man som revisor skal vurdere om, der er blevet brudt med henhold til hvidvaskningsloven?

Jørgen Lund Antonsen: Ja

Ali Radi Zarif: ergo så skal revisor ind og vurdere der her?

Jørgen Lund Antonsen: Ja

Ali Radi Zarif: og det i gør i PWC, er at indhente dokumentation og se på om kunden har styr på procedureerne

Jørgen Lund Antonsen: Ja

Ali Radi Zarif: Ergo når man har fået de her ting som revisor, vil du mene at du som revisor har afdækket den risici som der er?

Jørgen Lund Antonsen: Jeg vil mene at man som revisor ikke skal gøre mere, medmindre du midt i din revision støder ind på noget, som giver dig mistanke om, om at der kan være noget? Du skal ikke lave andre handlinger, medmindre du støder på ting som giver dig mistanke. Det er ikke anderledes på alle vores andre kunder, det gælder ikke kun finansielle virksomheder. Alt hvad du støder på under din revision, hvis der noget der giver dig mistanke om der kan være et eller andet forkert, så skal vi gå ind og kigge på det, med virkning på hvidvask. Men det er jo engang, at de skal være med til hvidvask, fordi det kan være deres kunder der begår hvidvask, og det ved banken selv ikke noget om, før bagefter. Man kan derfor også godt sige, at det er lidt langt ude hvis revisor skal foretage handlinger herpå. En ting er at banken skal lave deres vurderinger af transaktioner der går igennem, hvad der går ind på konti, samt hævet og alt muligt andet, om det kan være medvirken til hvidvask, og det skal banken jo selv undersøge. Det er lidt langt ude, hvis man kom og sagde at revisor i øvrigt også begynde at vurdere transaktioner.

Ali Radi Zarif: Så begynder vi også at snakke højere honorar, men revisor vil have de rette kompetencer til at undersøge transaktionerne.

Jørgen Lund Antonsen: Men igen det ikke en del af regnskabsrevisionen, at begynde at undersøge transaktioner i sådan en større stil. Der står ikke direkte i hvidvaskningsloven at dem der er omfattet herunder revisor, at de skal gøre andet end at kigge på specielle store og usædvanlige transaktioner, der står ikke nogen steder at de skal gå ind kigge på procedurerne hos deres kunder.

Ali Radi Zarif: Den pointe er rigtig vigtigt, dvs. hvidvaskningsloven og ISA 240, så er den egentlig hensigtsmæssig for revisors arbejde i den grad, at de handlinger du egentlig fortæller, altså det med at, ja man går ind og undersøger udsædvanlige store transaktioner, og man gør ikke mere end det.

7) Spørgsmålene til Interview med Jesper Brønd- Jensen (Deloitte)

Det skal hæftes at spørgsmålene ikke er blevet stillet alle sammen, og at det ikke ordlyd har været disse spørgsmål, da dette er en samtale vi har.

Spørgsmål 1:

Hvis du skal sætte ord på hvidvaskning, og hvilke lovregulering og revisionsstandards som hører under revisor, når det kommer til hvidvask. Hvad er det, der omfatter revisor, så han skal kigge på hvidvaskning?

Spørgsmål 2:

I Deloitte, har i nogle retningslinjer i forhold til hvidvaskning, og mere specifikt er der specielle procedurer når det kommer til finansielle virksomheder? Afhænger det af brancher?

Spørgsmål 3:

Hvem står for disse retningslinjer, og hvem er med til at vurderer hvordan Deloitte skal revidere efter hvidvask.

Spørgsmål 4:

Reglerne, procedurerne, retningslinjerne i Deloitte, hvornår bliver de revurderet, og har de store skandaler de seneste år, haft betydning på hvordan i Deloitte kigger på hvidvask. Har i ændret noget på baggrund af skandalerne?

Spørgsmål 5:

Nu vil jeg gerne læse en lov op fra HVL § 25

”Virksomheder og personer omfattet af denne lov skal undersøge baggrunden for og formålet med alle komplekse og usædvanligt store transaktioner samt alle usædvanlige transaktionsmønstre og aktiviteter, der ikke har et klart økonomisk eller påviseligt lovligt formål, med henblik på at fastslå, om der er mistanke om eller rimelig grund til at formode, at disse har eller har haft tilknytning til hvidvask eller finansiering af terrorisme. Virksomheder og personer skal, hvor det er relevant, udvide overvågningen af kunden med det formål at afgøre, om transaktionerne eller aktiviteterne forekommer mistænkelige”

Hvordan fortolker du dette?

Spørgsmål 6:

Mener du at lovreguleringen og revisionsstandards omkring besvigelser med henblik på hvidvask, at denne er hensigtsmæssig for revisors arbejde på hvidvask?

8) Transskribering af Interview med Jesper Brønd- Jensen (Deloitte)

- Tidspunkt: torsdag 26/09/19
- Location: Deloitte
- Længde af interview: 25 minutter
- Baggrund af interviewdeltager: Director, ansvarlig for hvidvaskreglerne hos Deloitte. Er en del af FSR-hvidvaskgruppe, og er med til at opdatere retningslinjerne i Deloitte med henblik på hvidvask.

Ali Radi Zarif: Hvis du skal sætte lidt ord på hvidvaskning og hvilke lovreguleringer og revisionsstandarder der egentligt høre under revisor, og det her er mere med henblik på hvidvask, og det ikke bare besvigelser generelt, hvad er det som omfatter revisor?

Jesper Brønd- Jensen: Revisor er omfattet af Hvidvaskningsloven, og det er den i princippet som vi er underlagt, fordi vi er et autoriseret revisionsfirma og derfor er vi en del af § 1 stk. 17 i HVL tror jeg. Det gør jo at alle de forpligtigelser som der måtte være i hvidvaskningsloven, dem er vi som revisorer omfattet af. Hvidvaskningsloven dækker over alle vores ydelser i kompagniet her (Deloitte), der er nogle undtagelser for nogle ydelser, men vi har vurderet at det rigtigt rigtigt svært at få skældt det ud, og derfor behandler vi alle kunder ens i Deloitte, omkring hvidvask. Hvis tager hvidvaskningsloven, så er der der overordnet formål, hvor du skal kigge på forretningsbetingelser, forretningsbeskrivelser omkring hvidvask m.m. og dette er så en general vurdering. Vi skal også vurdere risikoen over hvorvidt vi bliver udnyttet til hvidvask også har vi den kundespecifikke, hvor man meget specifikt går ned i de enkelte kunder og vurdere risikoen m.m.

Ali Radi Zarif: Det kunne eksempelvis være finansielle virksomheder? Der foregår meget i øjeblikket nemlig.

Jesper Brønd- Jensen: Jo, men der skal man også kigge på, hvad er det så vi laver, i forhold til de finansielle virksomheder, hvis du kigger ind i revisionen, nu snakker vi kun revision og ikke alt det andet, så er der ikke rent revisionsmæssigt en forpligtigelse til at vi ligesom vurdere om eksempelvis Danske Bank overholder hvidvaskningsloven, det er der jo ikke krav om. Der er en ISA 250 der

siger, hvis der er noget lovgivning som ikke er overholdt, så skal vi vurdere om det har en indvirkning på regnskabet. Der kan den komme i spil, men vi skal i min optik, ikke gå ind og forholde os specifikt til, om kunden overholder hvidvaskningsloven

Ali Radi Zarif: Det klart at når vi som revisorer, skal lave en risikovurdering, på kunden og ikke kundens kunder, som engelig i et bank tilfælde er dem der foretager hvidvaskning.

Jesper Brønd- Jensen: Lige præcis. Der er de finansielle virksomheder meget reguleret kan man sige, så de har en eller anden risikovurdering. Vi har andre brancher hvor vi meget mere opmærksomme. I vores overordnet, så har vi nogle parametre som vi kigger på, vi kigger eksempelvis på lande, altså geografisk områder, vi kigger på aktiviteter, vi kigger på hvad er det for nogle folk vi arbejder med, hvordan er strukturen sat sammen, og er der noget der ser mærkeligt ud. Det er på alle kundespecifikke ting vi kigger på, og ud fra det, så vurdere vi indledningsvist når kunden kommer ind i huset, hvad er hvidvask risikoen på den pågældende kunde. Det bredere vi så ud, kan man sige, at sådan at både dem der udføre opgaver og dem der har med kunden at gøre, at de så er opmærksomme på, at hvis der er en forøget hvidvask risiko, hvis der eksempel er en pep (juridisk politisk person) som reelle ejer eller som sidder i direktionen. Det kan også være nogle ting vi finder på google eller et eller andet som indikere, at her kunne der være problemer. Det kan også være der er nogle sanktioner i koncernen så tager vi også højde for det. Alt dette er i kundeacceptfasen vi gør det.

Ali Radi Zarif: Hvad nu hvis vi går lidt tilbage og tænker omverden. Hvis jeg siger der er rigtigt mange artikler og udmeldinger fra myndighederne at vi revisorer ikke gør vores arbejde ordentligt i forhold til hvidvask, og det gør de ikke på baggrund af de mener, at vi revisorer er forpligtet til at yde flere revisionsmæssige handlinger i forhold til hvidvask

Jesper Brønd- Jensen: Hvis jeg skal kigge på det generelt, så har vi revisorer en udfordring over for omverden, ikke kun i relation til hvidvask, men også eksempelvis vores revisionspåtegning, fordi selv dygtige advokater og bank folk med m.m. som egentlig er bruger af regnskaber der bliver revideret, de forstår ikke vores påtegninger og det er i min optik et ret stort problem, at de er vigens overfor hvad vi mener en påtegninger udtrykker og hvad de opfatter den udtrykker og det er lidt det

samme med hvidvask. Hvis du kigger ind i revisionsstandarden, så er der ikke et krav om at vi skal gå direkte efter om kunden overholder hvidvaskreglerne,

Ali Radi Zarif: ISA 240 snakker om besvigelser, hvis du så kigger på besvigelser som er et overordnet ord for det hele, hvidvask falder lidt under hvidvask, kan man forstille sig, eller hvordan?

Jesper Brønd-Jensen: Ja, men igen du nød til at kigge på hvem er det der laver besvigelsen, fordi hvis det er vores kundes kunde, så skal vi ikke have noget med det at gøre, men hvis du kigger på vores revisionshandlinger, så bliver de i min optik ikke udvidet af, at en hvidvaskningslov er kommet, men det klart er der nogle atypiske mønstre, et eller andet med nogle aktiviteter, nogle store transaktioner, som indikere at den forretning som vi troede vi havde med at gøre, den ser anderledes ud, så skal vi også reagere.

Ali Radi Zarif: Jeg kan forstille mig at i finansielle virksomheder, at der kommer så store beløb og mængder igennem, med hensyn til diverse transaktioner, hvordan vurdere man som revisor her er der noget og her har vi en mistanke?

Jesper Brønd-Jensen: Der går man også ind som revisor og forholder sig til, hvad har de af interne kontroller på områderne, er de effektive, fordi du kan ikke i en finansiell virksomhed, side og pege alle transaktioner ud der er store, så bliver du aldrig færdig i hvert fald, det er et samspil med virksomheden.

Ali Radi Zarif: Nu når vi snakker om det her, så vil jeg engeligt gerne hoppe ned i et spørgsmål som omhandler HVL § 25, som jeg gerne vil læse ordlyden op for dig, og høre din mening om bestemmelsen? ”Virksomheder og personer omfattet af denne lov skal undersøge baggrunden for og formålet med alle komplekse og usædvanligt store transaktioner samt alle usædvanlige transaktionsmønstre og aktiviteter, der ikke har et klart økonomisk eller påviseligt lovligt formål, med henblik på at fastslå, om der er mistanke om eller rimelig grund til at formode, at disse har eller har haft tilknytning til hvidvask eller finansiering af terrorisme. Virksomheder og personer skal, hvor det er relevant, udvide overvågningen af kunden med det formål at afgøre, om transaktionerne eller aktiviteterne forekommer mistænkelige”

Når man læser denne her bestemmelse, og revisor er omfattet af denne her, og der står at man skal undersøge baggrunden for alle komplekse og usædvanlige store transaktioner, hvornår er en transaktion kompleks og hvornår er den ikke?

Jesper Brønd- Jensen: hvis man kigger ind i det, så skal du huske at hvidvaskningsloven er i høj grad skrevet til de finansielle virksomheder, og vi sidder ikke med transaktionen, det gør de finansielle virksomheder, de ser at kontiene, de ser at der kommet et beløb ind og et beløb ud. Jeg synes at det her er aktivitet for vores vedkommende, altså den aktivitet du ser ud i virksomheden, hvis den lige pludselig er unormal eller ser mærkelig ud i forhold til nogle andre lande, eller der kommer en aktivitet som falder ude fra den ramme du kender til, så er det jo at alarm klokkerne skal ringe.

Ali Radi Zarif: Men hvad så hvis der kommer en stor transaktion igennem?

Jesper Brønd- Jensen: Hvis den ikke er usædvanlig skal du i min optik ikke gøre noget ved den. Hvis du støder på den, som en del af din revision, og den ser mærkelig ud, så skal man selvfølgelig følge den.

Ali Radi Zarif: Men når vi ser en transaktion, den er bogført, den er registeret, hvad gør vi?

Jesper Brønd- Jensen: hvis den ikke er udsædvanlig, så skal vi ikke røre ved den i min optik, hvis du støder på den som en del af din revision, så skal du selvfølgelig følge den.

Ali Radi Zarif: Men når vi ser en transaktion, den er bogført den er registeret, der er beregnet renter, der er beregnet gebyrer, alt er ok?

Jesper Brønd- Jensen: Så er det ikke en unormal aktivitet, og derfor vil jeg ikke mene vi skal gøre noget specielt på den, men tager vi den ud, som en del af din stikprøve, og du lige pludselig finder ud af, HOV, der er et eller andet her, som jeg ikke kan forstå, så er du selvfølgelig forpligtet til at gøre noget.

Ali Radi Zarif: Er vi engeligt forpligtet som revisorer, at kigge på kundens kunde, eksempelvis hvis tager udgangspunkt i en bank, hvis den kommer ud som stikprøve, altså en usædvanlig stor

transaktion, skal vi kigge på hvem kunden er, og hvor de penge kommer fra som revisor? Hvordan skal vi som revisorer afdække den risiko, har vi midlerne til det?

Jesper Brønd- Jensen: Jeg er nok lidt mere over i... hvis nu der var en eller anden atypisk aktivitet, lad os sige en tømrervirksomhed, der er 100.000 DKK som køre frem og tilbage, og det ret normalt for denne virksomhed, så kommer der en indtægt på 4 millioner DKK, og det aldrig sket før, den vil jeg som revisor, undersøge, og kigge på transaktionen og se hvad den drejer sig om, og den skal lukkes ned, inden vi ligesom kan vurdere om den har et brud på hvidvaskningsloven § 25. Det er sådan som jeg ser det, jeg ser ikke at hans normale transaktioner, altså hans normale flow, værende noget vi skal kigge på, vi skal lave vores revision som vi plejer, er der et eller andet vi støder på, så er vi forpligtet at forfølge det, men er der et eller andet som er stikker ud, så skal vi gøre et eller andet, det er det som § 25 engeligt siger.

Ali Radi Zarif: Ergo gør det også bare revisors arbejde meget svære, i forhold til at afdække den risiko som kommer af kunden af, det er ikke vores forpligtigelse som revisor. Vi er ikke forpligtet i kundens kunde.

Jesper Brønd- Jensen: det er jeg helt overbevist om, at det vi ikke. Men det ikke ens betydning med at offentligheden, ikke har en anden opfattelse, og det er her vi problemet, og du kan også se med de politiske strømme der lige nu, altså der kommer mere og mere fokus på hvidvask og det klart at jeg tror tingene vil udvikle sig, men hvis de pådutter revisor at vi ska undersøge endnu mere, så er det et eller andet som der skal laves noget lovgivning om, i min optik.

Ali Radi Zarif: også går jeg også ud fra honoraret flyver op ad.

Jesper Brønd- Jensen: ja det klart, det er jeg enig i.

Ali Radi Zarif: I Deloitte går jeg ud fra i har nogle retningslinjer i forhold til hvidvask, hvilke procedurer bruger i præcis på finansielle virksomheder.

Jesper Brønd- Jensen: Når der kommer en kunde ind ad døren, så er proceduren ikke anderledes end den er i anden virksomhed i henhold vil hvidvask loven. Der er nogle andre indikatorer, som

gør at der er en forhøjet risiko på kunden, men udgangspunktet er ikke at alle finansielle virksomheder er der en forhøjet risiko på, det er det ikke.

Ali Radi Zarif: Igen, det er fordi vi tager udgangspunkt i kunden, og ikke kundens kunder.

Jesper Brønd- Jensen: vi er ikke forpligtet til at undersøge om de overholder hvidvaskningsloven, med mindre at det påvirker regnskabet, så på den måde er det ikke en forhøjet risiko vi har, der er andre kunder vi har en forhøjet risiko på, men vi har den procedurer, når der kommer en kunden ind ad døren, så går vores CST team i gang, og de har nogle helt faste procedurer for hvad de skal gøre, der er ret mange del elementer i det, inden en kunde er godkendt. Del elementerne ændres undervejs, hvis der er ting der indikere at, der noget ekstra vi skal være opmærksomme på. Så det er meget forskelligt, men det klart, at den lille købmand på hjørnet kontra den store globale koncern, det tager længere tid at undersøge, og der mere undersøgelse på jo højre risikoen er.

Ali Radi Zarif: Ved du engeligt hvem der revurdere de her retningslinjer, er det årligt, Løbende

Jesper Brønd- Jensen: det gør vi, CTS. Det gør vi løbende. Der er ERFA-gruppe inde for NSE, som faktisk har rigtigt meget korrespondance på det her, så vi køre samme retningslinje i mange lande, både i UK, Holland er rigtigt stærke på det punkt. Der er også omkring sanktioner med EU og USA, ligger der en vejledning om hvordan vi skal agere. Så der er rigtigt meget fokus på det, og der er blevet brugt voldsomme kræfter på det. Så har vi også et rigtigt godt samarbejde med vores nordiske lande, hvor vi har en masse udveksling af erfaringer.

Ali Radi Zarif: Det var engeligt også det de andre huse sagde, omkring at når kunden kommer ind, før den kunden bliver accepteret, det ligner meget det samme i alle huse-

Jesper Brønd- Jensen: Vi sidder jo i FSR gruppen og snakker om det her, fordi myndighederne er ikke voldsomme meddelsomme om mange ting, der bliver stillet mange spørgsmål som der ikke blev svaret på, derfor bliver vi nød til at bruge hinanden. Der er rigtigt meget fortolkning i rigtigt meget af det, og derfor er det godt at sætte sig sammen fra diverse huse, og spørge hvad gør i, og hvad gør vi, og er der et fælles momentum om hvad vi skal gøre.

Ali Radi Zarif: I og med der er sket så mange skandaler på det sidste, Danske Bank sagen, som ikke kun har taget Danmark med storm, men verden med storm, har den ændret noget, for hvordan Deloitte gør tingene

Jesper Brønd- Jensen: Jeg vil faktisk sige at det 4.hvidvask direktiv som kom ud i juni måned, har ændret mere end skandalerne. Du fatter ikke hvor mange mandtimer der er blevet brugt på det her i det her hus, og det er simpelthen et løft på alt i forhold til dokumentationskrav m.v. på alle vores kunder. Det klart de her skandaler der er, dem tager man til efterretning og prøver vurdere på om det er et eller anden som vi skal reagere på, og hvis det er det, så vil det blive indarbejdet i retningslinjerne. Der hvor vi selv er tvivl om nogle ting, der indhenter vi advokat svar på nogle af tingene, ja fordi dokumentationen bliver god og pålidelig, og finder et momentum hvor vi finder ud ad, hvordan vi vil agere. Rigtigt meget fokus.

Ali Radi Zarif: Til sidst vil jeg spørge om mener du at lovreguleringen og revisionsstandarder omkring besvigelser med henblik på hvidvask, at denne er hensigtsmæssig for revisors arbejde på hvidvask? Nu har vi snakket om, at den er hensigtsmæssig i forhold til kunden men ikke kundens kunder.

Jesper Brønd- Jensen: Ja, men det er den vel, fordi jeg synes det står meget klart at vi ikke skal kigge på kundens kunder, det er er meget vigtig faktor, fordi ellers bliver vi aldrig færdig, så på den måde er den hensigtsmæssig.

Ali Radi Zarif: Er der noget du mener i reguleringen, hvor du mener, der er et hul. Der mangler lidt.

Jesper Brønd- Jensen: Det jeg synes der er det sværeste lige nu omkring hvidvask, det er det her forhold med ”ikke overholdelse af hvidvaskningsloven”, altså for dem der skal overholde hvidvaskningsloven, altså vores kunder. Hvordan rammer det som et eventuelt ledelsesansvar, den synes jeg er svær. Hvordan skal de se ud i virksomheden, før vi kan sige det er et ledelsesansvar. Et ledelsesansvar vil ramme vores påtegning, og den nuancer den er svær og vurdere.

Ali Radi Zarif: har du haft eksempler på det i det praktiske, uden at nævne nogle navne selvfølgelig?

Jesper Brønd- Jensen: Nej det har vi ikke endnu, men vi sidder faktisk og arbejder på noget lige nu, hvor vi inde og tage nogle konkrete vurderinger, på nogle sager. Så det også klart at når ISA 250 siger at vi skal fange noget, altså det der påvirker regnskabet, det er jo også en hård fin grænse, fordi hvornår kan det påvirke regnskabet, det må være bøder m.v. man snakker om det og hvornår kan det påvirke regnskabet, det må være når beløbet er over væsentlighedsniveauet, men du ved jo ikke hvad myndighederne, og der er ikke noget praksis for som rigtigt nu, der er omkring afgivelse af bøder, når man ikke har overholdt loven.

Ali Radi Zarif: Nu har jeg personligt ikke dykket ned i ISA 250, men når der står revisor skal være opmærksom på om anden lovregulering som har påvirkning på det regnskab du engeligt revidere, er det så kun i form af bøder. Hvad nu hvis en virksomhed ikke overholder hvidvaskningsloven, du kommer som revisor, du finder ud af at denne her kunde overholder ikke hvidvaskningsloven? Kommer ISA 250 i spil her?

Jesper Brønd- Jensen: det jo det der er svært her, fordi så skal du gå det skridt videre, de overholder ikke hvidvaskningsloven hvor grelt er det, det skal du have nogen til at vurdere. Hvis det er grelt, hvad medfører det af eventuel bøde, det også meget svært at vurdere. Den både du så får, den både du får, har du ikke noget historisk på.

Ali Radi Zarif: Før du kommer til bøden, hvis du vurdere hvor grelt er det, du finder ud af, det meget slemt, de penge der kommer ind og ud af eksempelvis en bank, gebyrer og gevinster banken får ud af det, hvis mængden af transaktionerne er så enorme og så store, så kan det måske godt have en samlet virkning på regnskabet, så det ikke er retvisende. Fordi de tjener nogle penge ved de her transaktioner kommer igennem deres bank.

Jesper Brønd- Jensen: Det er jeg enig med dig i, men dem aflevere de ikke igen på grund af det anses som hvidvask?

Ali Radi Zarif: De aflevere dem selvfølgelig ikke igen, men i og med det er penge som kommer kriminelle faktorer, så burde de her penge ikke være i regnskabet, hvis du forstår hvad du mener?

Jesper Brønd- Jensen: Enig, men det kan jeg ikke udtale mig om, fordi jeg så det mere som at hvis du brød reglerne, så vil der være en konsekvens, og det vil muligvis medføre en bøde. Der vil være nogle mellemsteps, hvis det påvirker regnskabet, så vil ISA 250 være aktuelt. Det synes jeg bare er svært at vurdere, det er ikke noget jeg har tænkt igennem, omkring de transaktioner som kommer ind igennem systemet kan være påvirket af ISA 250.

Ali Radi Zarif: så vil jeg lukke af og sige tusind tak.

Jesper Brønd- Jensen: Det var så lidt

9) Læsevejledning

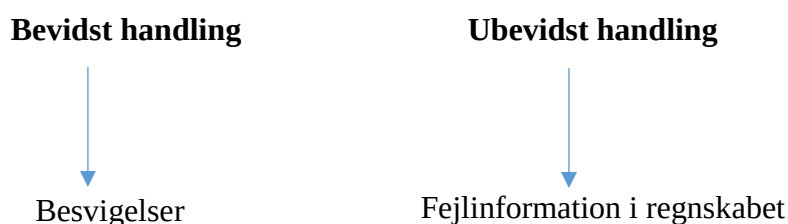
Definitioner/begrebsforklaring

Dette afsnit omhandler vigtige definitioner som vil blive brugt igennem hele kandidatafhandlingen og skal være med til at understøtte læseren i forståelsen af begreberne.

Besvigelser/fejlinformation:

I henhold til den danske retskrivning er ordet besvigelser et synonym for bedrageri. Det at besvige eller bedrage betyder ”at skaffe sig en fordel ved svindel eller falskhed” og juridisk ville besvigelser være et begreb som ville falde ind under berigelsesforbrydelser strafferetligt. (Jensen, 2017) Revisionsstandarden ISA 240.11 beskriver besvigelser som en bevidst handling som er udført af en eller flere personer, som er blandt den daglige ledelse, øverste ledelse eller tredjeparter, der benytter sig af vildledning til at opnå en uberettiget eller ulovlig fordel, herom er besvigelsesrisikofaktorer, som vi kobler til begivenheder eller forhold, som peger i retning af et incitament eller et pres til at begå besvigelser eller giver mulighed herfor. (ISA 240.11 a & b)

Det vigtigt at forstå at besvigelser afgrænser sig fra ”fejlinformation i regnskaber”. Fejlinformationer i regnskaber defineres som fejl der sker ubevidst, og er almindelige forekommende fejl. Derfor er den afgrænsede faktor mellem besvigelser og fejl nemlig, at den underliggende handling, der resulterer i fejlinformation i regnskabet, er bevidst eller ubevidst jf. ISA 240.2, se også figur 1.2.

Figur 1.2. forskellen mellem besvigelser og fejlinformation i regnskabet (egen tilvirkning)

Besvigelser kan også ses som et underbegreb af ”økonomisk kriminalitet”, fordi økonomisk kriminalitet er en samlet betegnelse af et meget bredt spektrum af forskellige situationer, hvor en person foretager sig visse handlinger, som giver ham/hende en værdimæssig fordel igennem svindel. Definitionen på økonomisk kriminalitet findes i straffelovens § 276 - § 280. Derfor er besvigelser kun en from for økonomisk kriminalitet. (Maria, Rikke & Bent, 2015)

Regnskabsmanipulation:

Revisionsstandarden ISA 240 skelner mellem 2 typer af besvigelser, herom regnskabsmanipulation. Definitionen på regnskabsmanipulation er når du bevidst angiver en fejlinformation eller vælger at undlade oplysninger, til at bevidst at vildlede regnskabsbrugerne, (Maria, Rikke & Bent, 2015) derfor så er regnskabsmanipulation udelukkende fiktive eller fordrejede posteringer i regnskabet jf. ISA 240.A1. Regnskabsmanipulation kan jf. ISA 240.A3 bl.a. være forkert præsentation eller bevidst undladelse af begivenheder, transaktioner eller anden betydelig information i regnskabet, herunder ændringen af bogføringen, forfalskning m.m.

Misbrug af aktiver:

Den anden form for besvigelser som bliver beskrevet i ISA 240, er det vi kalder ”Misbrug af aktiver”. Dette sker når en i virksomheden benytter og tilegner sig aktiver som er ejet af virksomheden, eksempelvis værktøj, varer fra lageret, penge fra kassen, bil m.m. jf. ISA 240.A5. Dette kan ses som tyveri, underslæb, privat benyttelse m.m. af aktiver i virksomheden, og dette er en meget typisk handling af medarbejder eller ledelsen i virksomheder.

Hvidvask:

Hvidvask er et omdiskuteret emne i nutidens Danmark og verden, med masser af aktuelle sager de seneste 10 år, derfor er det vigtigt vi forstår hvad hvidvask er. Hvidvask er defineret i hvidvaskningsloven §3 som:

1. Uberettiget at modtage eller skaffe sig selv eller andre del i økonomisk udbytte, der er opnået ved en strafbar lovovertrædelse,
2. Uberettiget at skjule, opbevare, transportere, hjælpe til afhændelse eller på anden måde efterfølgende virke til at sikre det økonomiske udbytte fra en strafbar lovovertrædelse eller
3. Forsøg på eller medvirken til sådanne dispositioner. (HVL § 3)

Hvidvask er derfor at man prøver at sikre udbytte som kommer fra en strafbarhandling, herunder kan der være tale om mange former, hvor penge og værdier er det mest omfattende. Den fælles karakteristika for dem begge, er at både penge og værdierne der skal hvidvaskes, kommer fra en ulovlige handling, såsom handel med narko, våbensmugling, røveri eller når penge som er opnået ved korruption, bedrageri, underslæb, skatteunddragelse eller insiderhandel m.m.

Den person/virksomhed som har begået strafbare handlinger, skal nu forsøge at få den strafbare handlingens udbytte til at se ud til at være erhvervet på en legal og lovlignvis, det gør man ved at skjule udbyttets ulovlige oprindelse. Dette gøres ved f.eks. at slører pengenes oprindelse, og skifte pengenes identitet, på den måde at man ikke kan spore de strafbare handlinger der ligger bag pengenes oprindelse, dette kan ske ved man eksempelvis at man tager ned til en vekselforhandler, og veksler sine penge fra danske kroner til amerikanske dollars, eller at man skifter hænder på pengene, så de ligger et sted, hvor de ikke vil få opmærksomhed, dette kunne være en bank. (Anklagemyndigheden)

Hvidvaskningen er dækket i straffelovens §290 angående hæleri, men det vigtigt at man forstår at strafferetligt, ville personen som begår den strafbare handling, ikke blive straffet for pengene han modtaget. Dette skal forstås at hvis en person begår en strafbar handling, vil han blive straffet for selve salget af våben, men ikke af de penge som personen i så fald har modtaget for pengene, men hvis de penge han har modtaget sættes ind på en privat konto i bank, så skal der ske en underretning til det vi kalder Hvidvasksekretariatet jf. hvidvaskningslovens regler, derfor er det vigtigt at have for øje, at der er forskel på reguleringen af selvhvidvask i straffeloven og hvidvaskningsloven. (Anklagemyndigheden)

Finansielle virksomheder

Finansielle virksomheder er Pengeinstitutter, realkreditsinstitutter, forsikringsselskaber, fond mægler selskaber m.fl. og spiller en stor og meget vigtig rolle i de samfundsmæssige infrastrukturer på det finansielle marked. Der findes en meget detaljeret reguleringen inden for finansielle virksomheder, og den består både af privatretlig og offentligretlig karakter, og herunder indgår de typiske finansielle virksomheders offentligtilsyn, virksomhedsudøvelse, og kunderelation. (Schaumburg & Werlauff, 2017)

Bekendtgørelse af lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder

Bekendtgørelsen af lov om godkendte revisorer og revisionsvirksomheder, er bedre kendt som revisorloven. Revisionsloven finder anvendelse for revisorer og revisionsvirksomheder, og er en lov som revisorer og revisionsvirksomheder skal følge i Danmark.

ISA 240

ISA 240 er revisions standarder og omfatter revisors ansvar vedrørende besvigelser ved revision af regnskab. Den beskriver hvilke handlinger revisorer skal udføre og hvilke mål revisionsstandarden har m.m. Tidligere i dette afsnit er der beskrevet hvad besvigelser er, og hvad begrebet omfatter.

ISA 250

ISA 250 er en revisionsstandard og omfatter revisors ansvar for at undersøge om der øvrig lovregulering der er brudt, som kan have påvirkning på regnskabet.

SØIK

SØIK er en forkortelse for det vi kender for Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet. Det er tidligere blevet omtalt som bagmandspolitiet, og mange bruger stadig denne betegnelse. SØIK-hovedområde og kerneopgave er at efterforske finansiering af terrorisme på internationalt og nationalt plan, smat at efterforske økonomisk kriminalitet.

Anklagemyndigheden

Anklagemyndigheden er en gammel institution som er grundfæstet i meget dybe værdier. De arbejder på at skabe retssikkerhed i samfundet og sikre, at alle straffesager bliver behandlet på en retfærdig måde, ud fra idealer om integritet, objektivitet og uafhængighed. De arbejder kort sagt med at drage skyldige til ansvar for deres forbrydelse, og for at undgå at uskyldige ikke bliver retsforfulgt af staten. (Anklagemyndigheden)

Erhvervsstyrelsen

Erhvervsstyrelsen er en tilsynsmyndighed som operer på det offentlige plan, til dagligt har de en meget bred opgaveportefølje som de følger. Udover at de fører tilsyn med diverse virksomheder, så fungerer erhvervsstyrelsen som en slags spa9rringspartner for de virksomheder, som har brug for hjælp inden for regler og love. (Erhvervsstyrelsen)

Finanstilsynet

Finanstilsynet er en styrelse som hører under erhvervsministeriet med en selvstændig bestyrelse. Hovedsageligt har de 3 hovedområder de beskæftiger sig med, det er, Lovgivningsarbejde, Information og tilsynsvirksomhed. Finanstilsynets hovedopgave er tilsynet med finansielle virksomheder – penge- og realkreditinstitutter, pensions- og forsikringsselskaber, investeringsforeninger, investeringselskaber og fondsmæglere m.fl. Den centrale tilsynsaktivitet er at overvåge, at virksomhederne har tilstrækkelig kapital i forhold til de risici, de har påtaget sig. Herudover fører vi tilsyn med, at virksomhederne overholder den øvrige finansielle lovgivning (lov om finansiell virksomhed, lov om investeringsforeninger mv. og lov om værdipapirhandel mv.). Finanstilsynet fører tillige tilsyn med regnskabs- og revisionsmæssige bestemmelser i alle tilsynsbelagte virksomheder. (Finanstilsynet)

10)Eksempelsamling – Besvigelsestrekanten

For at give en bedre forståelse af hvordan man bruger besvigelsestrekanten, så vil sætte en række scenerier op, som jeg vil gennemgå, for at give et overblik over hvilke indikationer der kan være for besvigelser og hvordan tilstedeværelsen af besvigelsestrekanten kommer i spil, dette vil gøres ved hjælp af ISA 240, Bilag 3, som indeholder eksempler på omstændighederne, der indikere mulighed for besvigelser. Jeg vil gennemgå 3 eksempler på hvordan besvigelsestrekanten kan bruges.

Eksempel 1: Mange små varer på lageret, som enkeltvis har mindre værdier.

- **Incitament/pres:** Dette kan ske ved at der er en økonomisk gevinst ved et videresalg af de let omsættelige varer som er på lageret, dette kan være varer, som Dagligvarer, It-udstyr, Tøj mv. Som er stjålet fra varelageret.
- **Mulighed:** At de gør det nemmere for eksempelvis personalet at stjæle de ønskede enheder/varer som skal videresælges, og som maskeres som svind.

- **Retfærdiggørelse:** Måden man kan retfærdiggøre dette, er at en medarbejder vil tænke og have en overbevisning, om at det han/hun stjæler ikke har den store værdi og i det store billede ville dette ikke gå hen og påvirke den pågældende virksomhed.

Eksempel 2: Stærkt udefrakommende pres på virksomheden for udvise gode regnskabsmæssige resultater

- **Incitament/pres:** Dette kan ske fordi presset som er udefrakommende kan give ledelsen incitament til at levere gode og de ønskede regnskabsmæssige resultater, derfor vælger de at udøve regnskabsmanipulation.
- **Mulighed:** Dette sker når ledelsen eksempelvis er i en specifik og særlig situation, som gør det lettere og nemmere at tilsidesætte kontroller og derefter udfører regnskabsmanipulation.
- **Retfærdiggørelse:** Måden at ledelsen retfærdiggøre deres handling over for sig selv, er at de deres job er at skabe gode regnskabsmæssige resultater, og at de er ansat, samt har pligt til at give gode resultater i virksomheden.

Eksempel 3: Ledelsen er bonusaflønnet:

- **Incitament/pres:** Det at ledelsen er bonus aflønnet vil give dem incitament til at udvise gode regnskabsmæssige resultater, med henblik at de får den pågældende bonus. Dvs. At når man er bonus aflønnet, så er man aflønnet ud fra de resultater man levere, og derfor vil dette påvirke ledelsen til at manipulere regnskabet, så de får den bonus, som de ønsker.
- **Mulighed:** Dette sker når ledelsen eksempelvis er i en specifik og særlig situation, som gør det lettere og nemmere at tilsidesætte kontroller og derefter udfører regnskabsmanipulation.
- **Retfærdiggørelse:** Retfærdiggørelsen sker ved at ledelsen retfærdiggøre deres handling omkring manipulation af regnskabet, ved at de har fortjent en bonus.

Der er masser andre eksempler i praksis og dette er kun 3 eksempler på ”hvornår” der kunne være indikation af besvigelser, men der er også eksempel på at modstridende eller manglende revisions bevis kunne være en indikation af besvigelser eller at der er en form for usædvanligt forhold mellem revisor og dagligledelse.

11)Vurderet risici fra SØIK's analyse ”Den nationale risikovurdering 2018”

Pengeoverførselsvirksomheder og alternative pengeoverførere er en metode hyppigt brugt af organiserede kriminelle med henblik på at hvidvaske midler og især kontanter. Derfor er risikoen størst i de lande, hvor det er legitimt at bruge alternative overførelsesmetoder som det velkendte hawala. Hawala er et gammelt pengeformidlingssystem, som har sin oprindelse fra 1988? i Kina, og det var før det, vi i dag kender som banker var opfundet. Det nuværende banksystem er med online-bank og computer. Det har til formål at flytte summer af penge fra det ene sted til det andet, uden at det rent fysisk sker. Det, der kendetegner hawala-filosofien, er, at det kræver, at de 2 parter, som flytter penge mellem hinanden, skal have tillid, og derfor siges det, at det bliver brugt af familie-medlemmer, tætte bekendte m.m. Hawala har været et interessant emne for danske myndigheder, da hawala-systemet åbenlyst har enorme misbrugsmuligheder, når det kommer til hvidvaskning af sorte penge i alle former. Hawala fik en del medie omtale i USA efter det tragiske terrorangreb 11. september 2001, og reaktionen for de amerikanske myndigheder var, at de lukkede en række hawala-banker, fordi de mente, at det var med til at finansiere al-Qaeda, som stod bag det tragiske angreb på de to berømte tårne. For at få et bedre indblik i, hvordan hawala-systemet bruges, så er Interpol selv kommet med sit bud på, hvordan det fungerer step by step. Person A i København vil overføre 5 millioner DKK til sin bror i London, som vi kalder person Y. Vælger han at gå i banken, så skal han til banken afgive følsomme oplysninger set fra den kriminelles synspunkt. Hvis man derimod vælger at gøre brug af hawala, er det en opringning, det kræver. Den såkaldte hawala dealer (Person X) ringer til en bekendt, han selvfølgelig har en aftale med og giver ham informationer om de 5 millioner DKK, som skal leveres til Person B. Så det man kan sige er, at en så simpel ting som en opringning kan klare sagerne hurtigere og en del mere effektivt end andre metoder. Den manglende indsigt fra både myndighedernes og Bagmandspolitiets, SØIK, side gør det meget svært at spore oprindelsen af pengene, da de kommer diskret ind i verdens pengeflow. (Berlingske, 2004). Elektroniske overførsler, som vi kender det, er en hverdagsrutine, som indebærer oplysninger om virksomheder og individer, hvorimod ved hvidvask gennem hawala er begge afsendere helt anonyme. Desuden har Finanstilsynet ikke rettigheder til at gå ind og kigge på i deres kontroller, da de ikke er berettiget til dette ifølge loven, hvor de har adgang til samt indsigt i alle danske banker i Danmark.

Loven for bankerne er, at de skal føre log over deres transaktioner, men dette er hawala ikke berettiget til. Derfor gør det det til et perfekt middel for kriminelle, der har ulovlige kontanter, de gerne vil

hvidvaske. Hawala er ikke et forbudt middel at bruge i Danmark, men dette får ikke SØIK og Politiets Efterretningstjeneste til at holde sig tilbage. Der har været eksempler på, at SØIK og Politiets Efterretningstjeneste i samarbejde har haft en efterforskning i gang af en velgørenhedsorganisation, Al Aqsa, tilbage i 2004, der havde hjemsted i København. Al Aqsa-organisationen skulle efter sigende være en fanatisk og støttende gruppe til terrorgruppen Hamas og har tidligere hjulpet med økonomisk støtte. Dette resulterede derfor til, at Politiet Efterretningstjeneste i samarbejde med SØIK beslaglagde alle organisationens penge.

Det særlige ved meget små pengeoverførselsvirksomheder og alternative pengeoverførere er, at de medfører udfordringer i forhold til at leve op til hvidvaskningsforpligtelser. Disse er næsten umulige at kontrollere samt føre tilsyn med. SØIK's analyse fra Den nationale risikovurdering 2018 vurderer området til at være meget højrisikofyldt, fordi det netop er næsten umuligt at opdage kriminaliteten.

Valutavekslingsvirksomheder bliver benyttet af organiserede kriminelle til at hvidvaske penge, da metoderne med veksling af f.eks. penge tjent på ulovlige aktiviteter, og ikke mindst af mindre pålydende pengesedler, er stærkt benyttet, da man som kriminel rigtig gerne vil veksle penge til høj pålydende værdi. 500 eurosedlen har været et omtalt emne i medierne, og ikke mindst meget attraktiv for kriminelle. Derfor har EU valgt at udfase denne. Fra og med 27. januar 2019 udsteder 17 af de 19 nationale centralbanker i euroområdet ikke længere 500-eurosedler på baggrund af logistiske årsager samt for at sikre en problemfri overgang. (EU, 2019). Det attraktive ved 500 eurosedlen og større sedler generelt er, at det gør det nemmere for kriminelle at transportere og opbevarer kontanterne, da de ikke fylder rent fysisk. SØIK's analyse fra Den nationale risikovurdering 2018 vurderer området til at være nemt tilgængeligt og meget attraktivt, da muligheden for at forblive anonym er ret normal, når man går hen for at veksle penge. Det er en trend for kriminelle at selv at oprette en valutavekslingsvirksomhed, da dette gør det nemmere for dem at styre transaktionerne. Det også set, at der bliver oprettet uofficielle valutavirksomheder, hvor det menes, at de ikke har søgt tilladelse hos Finanstilsynet, herunder om "udbud af valutavirksomhed". Virksomheder, som er uofficielle, arbejder med mindre virksomheder, som opererer i mindre, forretningsbaserede miljøer. Sådanne virksomheder udgør en større hvidvaskrisiko, og konklusionen i SØIK's analyse fra Den nationale risikovurdering 2018 har da også været, at der er en høj risiko på området. Man skal dog bide mærke i, at den tidligere risikovurdering fra SØIK's side var tilbage fra 2015, og der har siden

da været øget fokus og overvågning fra tilsynet, herunder Finanstilsynet til Erhvervsstyrelsen, og dette har medført til en stor reduktion i antallet af tilladelser til at drive en valutavekslingsvirksomhed. (SØIK Nationale risikovurdering, 2018)

Legale virksomhedskonstruktioner er et kæmpe hit blandt kriminelle og er aktuelt i alle faser af hvidvaskningsprocessen. Processen foregår i forbindelse med momskarrusel og kædevigssager, hvor man bruger fiktiv fakturering for arbejde, som aldrig nogensinde er udført. Der findes kriminelle, der opretter selskaber eller overtager allerede eksisterende, aktive selskaber, hvor de bruger dem til hvidvaskning af penge. Der bliver også benyttet de såkaldte stråmænd, som på navn bliver registret som ejere/direktører for at skjule den kriminelles anonymitet. I sådanne tilfælde er det de kriminelle, der står for alt, hvad der foregår i virksomheden, og de tager alle beslutninger. Det, som normalt er kendetegnet ved hvidvask igennem legale virksomhedskonstruktioner, er, at de normalt foregår gennem mindre virksomheder/forretninger, hvor man vælger en sammenblanding af illegitime og legitime midler, hvorved alle midlerne har til formål at fremstå som værende lovlige til sidst. SØIK's analyse fra Den nationale risikovurdering 2018 vurderer det til at være et område med høj risiko, da det ligesom valutavekslingsvirksomheder, pengeoverførselsvirksomheder og alternative pengeoverførere også er meget attraktivt at benytte til mulig hvidvaskning, og samtidig er der en opdagelsesrisiko, som er forholdsvis lav. Det kontroversielle er, at der ingen rigtig tilsynsmyndighed er på området, og hvorfor myndighederne er på ekstra arbejde samt udfører et heftigt og mere kontrollerende arbejde for at kunne understøtte opdagelsen samt identificere legale virksomhedskonstruktioner som hvidvaskning.

Fysisk transport af valuta er meget attraktivt for kriminelle og vurderes til at blive benyttet i stort omfang af kriminelle for at få penge ud ad Danmark og til en lokation, hvor der er en ringere AML-kontrol. Anti-Money Laundering (AML) handler om, at en virksomhed har implementeret kontrolforanstaltninger, som gør det muligt at identificere og overvåge kunder. (PWC, Anti-Money Laundering). Alle pengeinstitutterne opgraderer og forbedrer sig løbende på at identificere mistænkelige transaktioner, som gør livet svært for de kriminelle at flytte deres ulovlige penge gennem det finansielle system, såsom banker, og dette er derfor også en af de største grunde til at de kriminelle søger nye udveje og nye metoder. Det ikke nogen hemmelighed at fysisk transport ikke kræver den store planlægning, og derfor har SØIK's analyse fra Den nationale risikovurdering 2018 vurderet området til at være et meget højrisikofyldt område. Vurderingen er knyttet til at opdagelsesrisikoen er

meget lav ved fysisk transport af forskellige valuter fra land til land. Lige nu arbejder EU på en såkaldt europæisk plan ved ændringen af lovgivningen vedrørende kontrollen af likvide midler over de ydre grænser i EU dette har til formål at få myndighederne i Europa til at få et tættere samarbejde for at opdage mulige risikofyldte hvidvaskssituationer.

Landbaserede væddemål er en form for væddemål, som eksempelvis Danske Spil udbyder, og dette er en meget attraktiv hvidvaskningsmetode, som mange benytter sig af i nutidens Danmark. Det foregår på den måde, at der bliver købt og solgt gevinstkvitteringer. Derfor handles der med gevinstkvitteringer, som har til formål at fremstå, som om at man har vundet på legal vis via eksempelvis Lotto, Oddset, Casino m.m., hvorved gevinster fremstår som en legal gevinst fra spil. Dette har været et populært middel især for kriminelle, som vil hvidvaske kontanter, herunder narkokriminelle, men det er siden hen også blevet benyttet af andre kriminelle miljøer. Den nationale risikovurdering 2018 vurderer området til at være nemt tilgængeligt, da det ikke kræver det store forarbejde, planlægning eller viden, og dermed gør det metoden til at være et attraktivt område, da det samtidig er forholdsvis billigt og ikke mindst nemt at fremstå anonym i processen. Opdagelsesrisikoen er også forholdsvis lav, hvilket i al sin enkelhed skyldes, at det er spiludbyderen og ikke selve forhandleren, som er underlagt hvidvaskningsloven, og dette gør det bare sværere at opdage mulige sager.

12) Rapportering jf. ISA 240

Den juridiske metode indeholder en meget bred og indviklet behandling af mange forskellige former for besvigelser. I revisionsstandarden afgrænser de sig til besvigelser, som er rettet mod væsentlig fejlinformation i regnskabet. Der opdeles i 2 former for besvigelser, som nævnt i tidligere afsnit:

- Fejlinformation som følge af regnskabsmanipulation
- Fejlinformation som følge af misbrug af aktiver.

Lovgivningen generelt indeholder altså alene krav om, at revisors rapportering har en forbindelse med besvigelser, og ikke ligesom i ISA'erne, som indeholder krav om, hvilke revisionshandlinger revisor skal foretage sig, som beskrevet i tidligere afsnit. Lovgivningen giver os en langt bredere indblik i, hvordan vi skal rapportere ved flere forskellige typer af besvigelser, og den er udarbejdet uden sammenhæng med formålet med ISA'erne. I lovgivningen bliver begrebet besvigelser heller ikke benyttet, hvorfor der i revisorlovens § 22 omtales økonomisk forbrydelse. Erklæringsbekendtgørelsen § 7, stk. 2, beskriver, hvordan pligten for revisor om at afgive fremhævelser, når ledelsen

er den, der kan ifalde straffe og erstatningsansvar. Til sidst er der hvidvaskningslovens § 4, som omhandler strafbare lovovertrædelser. (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

For at gennemgå hvad der står i lovgivningen om rapportering, som er uden for revisionsstandarden, har jeg opstillet en tabel, som er med til at give et overblik over, hvad vi ellers arbejder med som revisorer, når vi skal rapportere og skal tage stilling til dette. De forskellige juridiske kilder til revisors rapporteringspligt er:

Figur 1.3 Rapporteringspligt

Bestemmelse (LOV)	Erklæringsbekendtgørelsen § 7, stk. 2.	Revisorlovens § 22	Hvidvaskningslovens § 4 og hvidvaskningsaktiviteterne
Rapportering	Revisor skal afgive en fremhævelse i selve revisionspåtegningen, hvis medlemmer af ledelsen kan ifalde straffe og erstatningsansvar	Revisorlovens § 22 omfatter økonomiske forbrydelser af en karakter som er betydelig i form af beløb eller i øvrigt af grov karakter. Den omfatter kun, når forbrydelserne har en tilknytning til udførelse af ledelsens hverv.	Revisor skal ved mistanke om hvidvask af midler, som har en karakter af strafbarhed med over 1 års fængsel, og ikke kan afkræftes, omgående underrette SØIK, og dette er det samme, når det gælder finansiering af terror. Det vigtigt, at det sker i hemmelighed overfor kunden.
Øvrige handlinger		Når revisor har konkluderet, at der er sket en forbrydelse af en karakter, som omtalt jf. § 22, så skal revisor straks underrette hvert enkelt medlem af ledelsen herom.	
Øvrige handlinger		Revisor skal i revisionsprotokollen underrette virksomhedens øverste ledelse	
Øvrige handlinger		Revisor skal vurdere, om ledelsen ikke vælger at reagere på revisors underretning. I så fald skal der ske underretning af Statsadvokaten for særligt	

		økonomisk Kriminalitet (SØIK) inden for 14 dage.	
Øvrige handlinger		Hvis revisor vurderer, at underretning herom til ledelsen ikke har nogen virkning på den nuværende besvigelse eller forbrydelse af økonomisk karakter, så skal revisor øjeblikkeligt underrette SØIK.	

Egen tilvirkning: (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

Det vigtigt at have sig for øje, at revisor skal være opmærksom på, at de 3 gennemgåede regelsæt/love ovenfor er uafhængige af hinanden og ikke har taget hensyn til revisionsstandarderne. Revisor er derfor forpligtet til at rapportere ud fra hver lov og regelsæt enkelvis, og kan derfor f.eks. ikke erstatte rapporteringen fra revisorloven med hvidvaskningsloven eller omvendt. Derfor er det vigtigt at få afkræftet som revisor, hvad hver enkelt regelsæt omfatter, og hvilke former for besvigelser der indgår i hvert enkelt regelsæt.

Hvad omfatter regelsættet:

Bestemmelse (LOV)	Erklæringsbekendtgørelsen	Revisorloven	Hvidvaskningsloven
Omfatter	- Ledelsesmedlemmer, som ifalder staffeansvar eller erstatningsansvar - Strafbare forhold vedrører og berører virksomheden - Intet væsentlighedsniveau	- Et eller flere medlemmer af ledelsen i virksomheden har begået eller begår økonomiske forbrydelse af en karakter, der er et betydeligt beløb eller i øvrigt af grov karakter	- Hvidvaskning af udbytte - Finansiering af terrorisme

		- Har indvirkning på virksomhedens hverv	
--	--	--	--

Egen tilvirkning: (Sudan, Samuelsen, Parker & Davidsen, 2012)

For at kunne rapportere er det vigtigt, at man som revisor allerede, inden man rapporterer, har bevist, før revisor kan rapportere og ifalder rapporteringspligten. Derfor vil den næste tabel vise os kravet til indsamling af revisionsbevis, som revisor skal have indsamlet, før denne ifalder rapporteringspligten.

Bevis for at kunne rapportere:

Bestemmelse (LOV)	Erklæringsbekendtgørelsen	Revisorloven	Hvidvaskningsloven
Væsentligt bevis	Revisor skal have en begrundet formodning om, at ledelsen ifalder erstatnings- og straffeansvar.	Revisor skal konkludere og indse, at ledelsen på en eller anden måde har begået eller begår økonomiske forbrydelser. Hertil skal revisor have begrundet formodning om, at beløbet er af betydelig størrelse eller i øvrigt af grov karakter.	Revisor skal have en mistanke, som ikke kan afkræftes.